

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060102

DOM
2011-11-23
Stockholm

Mål nr
M 825-11

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Östersunds tingsrätts, miljödomstolen, dom 2010-12-21 i mål nr M 466-10, se bilaga

KLAGANDE OCH MOTPARTER

1. Jiingevaerie sameby, c/o Marianne Persson, Valsjön 4720 A, 830 67 Valsjöbyn
Ombud: advokaten Camilla Wikland och jur. kand. Karl Larsson, Gärde Wesslau
Advokatbyrå AB, Kungstorget 2, 411 17 Göteborg
2. Statkraft SCA Vind AB, 851 88 Sundsvall
Ombud: advokaterna Magnus Fröberg och Camilla Husebye Becker, Fröberg & Lundholm Advokatbyrå AB, Sveavägen 17, 111 57 Stockholm

MOTPART

Länsstyrelsen i Jämtlands län, 831 86 Östersund

SAKEN

Tillstånd till uppförande och drift av gruppstation för vindkraft vid Ögonfågeln i Ragunda, Sollefteå och Strömsunds kommuner

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen ändrar miljödomstolens domslut endast på följande sätt.

Prövotidsvillkoret P2 ska kompletteras med följande åttonde strecksats:

- Vid behov uppföra hägn och bidra med transporter av renar.

Mark- och miljööverdomstolen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken åt tillsynsmyndigheten att, tills annat bestäms, fastställa de närmare provisoriska föreskrifter som behövs under provotiden vad avser hägn, stödutfordring och transporter av renar.

Giltighetstiden för tillståndet bestäms till trettio år från den dag då tillståndet tagits i anspråk.

Dok.Id 970943

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00

BAKGRUND

Länsstyrelsen har genom beslut den 14 januari 2010 lämnat Statkraft SCA Vind AB (bolaget) tillstånd enligt miljöbalken att uppföra och driva gruppstation för vindkraftverk vid Ögonfågeln i Ragunda, Sollefteå och Strömsunds kommuner. Tillståndet omfattar en maximal uteffekt om 100 MW och maximalt 40 vindkraftverk. Länsstyrelsens beslut överklagades av Jiingevaerie sameby (samebyn) till miljödomstolen, som i dom den 21 december 2010 ändrade beslutet genom att bl.a. bestämma tillståndets giltighetstid till 30 år från den dag tillståndet vunnit laga kraft.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Samebyn har i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen inte ska lämna tillstånd till den sökta verksamheten. Samebyn har i andra hand yrkat, för det fall Mark- och miljööverdomstolen lämnar tillstånd till den sökta verksamheten, att denna ska begränsas så att inte vindkraftsparken placeras närmare samebyns flyttleder och uppsamlingsområden än 5 km, samt att tillståndet förenas med ytterligare villkor till skydd för samebyns rennäring enligt följande.

1. Under drifttiden får mänsklig aktivitet i områdena från sökandens sida inte förekomma mer än vid ett tillfälle per vecka.
2. Jiingevaerie sameby ska ge sitt uttryckliga godkännande innan dragning av vägar och elkablar får ske inom samebyns vinterbetesområde.
3. Buller från verksamheten ska begränsas så att det inte ger upphov till högre ekvivalent ljudnivå än 35 dB(A) i något område som omfattas av Jiingevaerie samebys renskötsel.
4. Anläggningsarbete och nedmonteringsarbete i Jiingevaerie samebys renskötselområde under perioden 1 oktober till den 30 april får endast äga rum efter samebyns explicita medgivande.
5. Utredningsvillkor 1 ska justeras så att det preciseras att utredningen ska bekostas av bolaget men utföras av NINA (Norsk Institutt for Naturforskning) och att utredningsvillkoret även ska omfatta en undersökning om hur området används idag, vilken ska genomföras under en period av fem år innan anläggningsarbetet påbörjas.

Bolaget har överklagat anslutningsvis och i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra miljödomstolens dom på så sätt att begränsningen av giltighetstiden för det meddelade tillståndet upphävs. I andra hand har bolaget yrkat att tidsbegränsningen knyts till den dag då tillståndet togs i anspråk istället för till den dag då tillståndet vann laga kraft.

Samebyn och bolaget har bestritt varandras yrkanden.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har bestritt bifall till samebyns yrkanden, samt medgett bifall till bolagets förstahandsyrkande.

Naturvårdsverket, Sametinget samt Ragunda, Sollefteå och Strömsunds kommuner har inkommit med remissyttranden.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parter och remissinstanser har sammanfattningsvis anfört följande.

Samebyn

Tillåtligheten

Sökandens miljökonsekvensbeskrivning avseende påverkan på rennäringen är så bristfällig att den inte kan ligga till grund för prövningen. I det fall utredningen ska anses vara fullgod är det först efter beaktande av det material som samebyn har gett in i målet. Detta material pekar dock på helt andra slutsatser än vad sökanden har dragit i sin miljökonsekvensbeskrivning.

Det måste antas att vindkraftparken i sig kommer att bortfalla som betesområde samt att det kommer att uppstå en undvikelseffekt för renar kring vindkraftverken uppgående till mellan 2 och 5 km. Denna effekt har inte beskrivits i miljökonsekvensbeskrivningen – inte heller vad denna effekt får för påverkan på renskötseln i det störda området eller för samebyns renskötsel som helhet. Vidare synes inte sökanden heller ha beaktat de följd effekter som uppstår genom störningarna för rennäringen. Att samebyn inte längre kommer att kunna använda sin flyttled har föreslagits kunna lösas genom lastbilstransporter. De ökade utsläpp som dessa

transporter genererar har inte redovisats i miljökonsekvensbeskrivningen. Inte heller de hälsoeffekter som uppstår för renarna vid lastbilstransporter och utfodring.

Den påverkan som den sökta verksamheten utsätter rennäringen för leder till att mycket stora områden av samebyns renskötselområde bortfaller. Det kommer att uppstå en undvikelseffekt för renarna vid etablering av vindparken. Denna undvikelseffekt kommer inte bara att leda till att renarna undviker vindparken utan även en zon på flera kilometer kring vindparkerna. Den idag helt förhärskande åsikten i forskningsleden att det är det regionala perspektivet på störningars effekter som ligger närmast sanningen och att det är undvikelseffekterna som är det relevanta måttet på hur störningar påverkar en djurpopulation. Det är inte hur ett enskilt djur reagerar akut och temporärt som är relevant. Det kommer dessutom att vara människor i vindparken i stort sett varje dag för att utföra serviceåtgärder. Med den mänskliga närvaron följer även bilar, snöskotrar m.m. Detta förhållande bidrar naturligtvis till undvikelseffekten.

Undvikelseffekten uppgår med största sannolikhet till minst 2 km från vindparkens gräns och påverkar renskötseln genom närheten till den flyttled som leder in i Halåns vinterbetesområde. Detta innebär att ett område omfattande hela vindparken samt en omfattande störningszon kommer att bli omöjligt att använda för samebyn. På andra sidan flyttleden är vindparken Bodhögarna planerad. Avståndet mellan de bägge vindkraftparkerna är ca 3 km. Flyttleden ligger såldes inom störningszonen från båda parkerna från två håll under en sträckning av cirka 6,4 km. Mot denna bakgrund är samebyn övertygad om att den inte kommer att kunna använda flyttleden för att ta sig till fots mellan Halåns vinterbetesland och året-runt-markerna.

Det går inte att kombinera vindkraften och rennäringen. De föreskrivna försiktighetsmåttan förändrar på intet sätt detta förhållande.

En etablering av två vindparker på var sida om flyttleden innebär att samebyns rennäring som helhet påtagligt försvåras genom att viktiga betesområden, flyttleden och bromslandet i norra Halån bortfaller. Detta innebär att hela Halåns

vinterbetesområde riskerar att gå förlorat. Denna effekt förstärks ytterligare genom störningarna från vindparkerna Björkvattnet och Björkhöjden.

Av ovan anförda skäl är den valda platsen inte lämplig med hänsyn till att ändamålet ska uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön och den sökta verksamheten ska därför inte tillåtas.

Eftersom ett tillstånd för Ögonfågeln innebär att bedrivandet av samebyns rennäring påtagligt försvåras strider den sökta vindparksetableringen mot artikel 27 i FN:s internationella konvention om politiska och sociala rättigheter (ICCPR).

Villkor

Det konstateras att miljödomstolar regelmässigt förenar tillståndsdomar med villkor som tar hänsyn till rennäringens behov. Detta framgår även av regeringens beslut den 4 mars 2010 avseende vindkraft i Markbygden i Piteå kommun. Mot denna bakgrund torde det vara klart att det i vart fall har utvecklats en praxis att rennäringen kan komma i åtnjutande av skydd genom villkor.

Bolaget

Begränsning av etableringsområdet

ICCPR har inte inkorporerats i svensk lagstiftning och är inte tillämplig. Om konventionen skulle vara tillämplig så är den tolkning som miljödomstolen gjort av artikel 27 alltför långtgående. Bestämmelsen i artikel 27 innebär ett förbud mot diskriminering, men också en skyldighet för staten att positivt stödja minoriteternas strävanden att bevara sin särart. FN:s kommitté för mänskliga rättigheter har framarbetat allmänna kommentarer för hur konventionen ska tolkas av medlemsstaterna. Dessa kommentarer är endast rådgivande.

Den totala ytan av de fem vindparker som bolaget har ansökt om att få etablera vindkraft inom, och som samtidigt ligger inom Jiingevaerie samebys vinterbetesområden, är totalt 183 km². Det innebär att vindparkernas totala yta endast utgör cirka 1,4 procent av Jiingevaeries vinterbetesområden. Inom dessa parker kommer endast cirka 5 procent av ytan (eller 0,07 procent av vinterbetesområdena) att tas i direkt

anspråk för etablering av vägar, vindkraftverk och övrig infrastruktur. Lokaliseringen av vindparkerna har dessutom nästan helt skett till områden som Jingevaerie sameby inte har angett vara av sådan betydelse att de ska anses vara av riksintresse.

Enligt utredningarna i målet är risken för störningar på rennäringen som störst under anläggningsskedet. Med beaktande av föreskrivna försiktighetsmått kommer dessa störningar dock att vara begränsade. De provisoriska villkor om försiktighetsmått som ska gälla under anläggnings- och driftsskedet går längre än i något liknande fall. Därutöver har bolaget ålagts att utreda ytterligare förslag till skyddsåtgärder, kompensationsåtgärder och ytterligare villkor för att minimera störningar för rennäringen. Avsikten är att samebyn fullt ut ska kompenseras för det intrång som den skulle kunna drabbas av.

De föreslagna vindkraftverken inom Ögonfågeln ligger endast till viss del inom område som vid ansökan av samebyn och Sametinget har angetts vara av riksintresse för rennäringen. Däremot har en stor del av området utpekats som riksintresse för vindbruk. Därutöver bör det beaktas att samebyns flyttning mellan sommarbetet och vinterbetet i huvudsak har skett med lastbil.

Sammanfattningsvis kan inte en etablering av vindkraft inom området anses kunna leda till att rennäringen blir ekonomiskt ohållbar.

Tidsbegränsning

Den nu aktuella verksamheten kan inte anses ha en stor påverkan på omgivningen. Tvärtom är påverkan på omgivningen av begränsad art och i huvudsak koncentrerad till anläggningsskedet.

Tillståndets giltighet kommer, utan en bestämmelse om tidsbegränsning, att sammanfalla med vindkraftverkens tekniska livslängd, som beräknas till cirka 25-30 år. Ett utbyte av vindkraftverken efter denna tid kommer att innebära sådana ändringar som kräver ett nytt tillstånd för verksamheten. Det är dock möjligt att vindkraftverken kan ha en längre livslängd än så om det sker ett gott tekniskt underhåll av verken, något som en tidsbegränsning kan komma att motverka. En tidsbegränsning av

tillståndet är mot bakgrund härav inte miljömässigt eller ekonomiskt försvarbar och skulle stå i strid mot bl.a. hushållningsprincipen i 2 kap. 5 § miljöbalken eftersom helt funktionsdugliga vindkraftverk kan behöva bytas ut efter 30 år enligt nu gällande tillstånd.

Den överklagade domen har knutit tidsbegränsningen till den dag då tillståndet vunnit laga kraft. I de domar som givits samma dag vad gäller vindparkerna vid Stamåsen, Björkhöjden-Björkvattnet och Raftshöjden har istället tidsbegränsningen knutits till den dag tillståndet tagits i anspråk. Med hänsyn till att tillståndet kan tas i anspråk tre år efter det att det vunnit laga kraft, leder denna begränsning till att tillståndets giltighetstid kan bli tre år kortare än för de nämnda parkerna. Så bör ej vara fallet.

Länsstyrelsen

Tillståndet bör inte tidsbegränsas. Motivet till detta är bland annat att en tidsbegränsning av tillståndet kan motverka tekniskt underhåll av verken när tillståndstiden närmar sig sitt slut.

Sametinget

Sametinget har tillstyrkt bifall till samebyns förstahandsyrkande.

Eventuell utbyggnad av vindkraft måste göras så att den samiska kulturen och därmed rennäringen har möjlighet att utvecklas inom Sápmi. Rennäringen får inte begränsas eller omintetgöras. Försiktighetsprincipen måste gälla så länge kunskapen om vindkraftens konsekvenser är bristfällig. Det innebär att en utbyggnad bara kan komma till stånd om det visas att de negativa konsekvenserna för det samiska samhället inte blir för stora. Den traditionella samiska kunskapen bland de berörda samerna måste beaktas. Renskötarna i berörd sameby anses som lokala experter. Om ett projekt inte godkänns av berörda samer ska det inte genomföras.

För att rennäring ska kunna bedrivas behövs olika årstidsbeten. Renen vandrar efter födan och olika betesområden används under olika årstider och förutsättningar. För att möjliggöra användandet krävs strategiska platser och flyttleder. Fullsjöns och Halåns vinterbetesområde, där Bodhögarna, Ögonfågeln och Björkhöjden-Björkvattnet är

belägna, fungerar som uppsamlingsområde eller bromsland för samebyn. Halån är samebyns största kärnområde. Drygt hälften av samebyns vinterhjord betar i området varje vinter. Området är en förutsättning för att samebyn ska kunna bedriva en hållbar rennäring. För samebyn finns inte något alternativt kärnområde med ersättningsbete av samma kvalitet att använda. För samebyns renskötsel är det avgörande att kunna ta sig till och nyttja Halåns vinterbetesområde.

Kommunerna

Strömsunds kommun gör bedömningen att ett eventuellt tillstånd för en vindpark med vindkraftverk överstigande 150 meter är förenligt med översiktsplanen endast om dispens erhålls som innebär att vindparken kan förses med efterfrågestyrt varselljus. Även Ragunda kommun delar den bedömningen dock att den inte angivit någon höjdbegränsning. Sollefteå kommun har uppgett att den inte har något att anföra avseende samebyns eller bolagets överklagande.

Sammanträde

Mark- och miljööverdomstolen har den 27-28 september 2011 haft sammanträde i målet tillsammans med mål nr M 824-11 och M 847-11 angående tillstånd till bolagets ansökta vindkraftsparker vid Björkhöjden-Björkvattnet och Bodhögarna. Vid sammanträdet hölls sakkunnigförhör med professor Öje Danell, dr Christian Nellemann samt fria partsförhör med Marianne Persson och Thomas Persson som företrädare för samebyn. Under sammanträdet inkom samebyn med ett ytterligare sakkunnigutlåtande från professor Öje Danell, och bolaget med en sammanställning av forskning om vindkraftens påverkan på rennäring från projektet Vindren.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen meddelar samma dag dom i mål nr M 824-11 och M 847-11 angående tillstånd till bolagets ansökta vindkraftsparker vid Björkhöjden-Björkvattnet och Bodhögarna.

Mark- och miljödomstolen konstaterar inledningsvis att rennäringen omfattas av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken.

Mark- och miljööverdomstolen finner vidare att tillämpningen av miljöbalkens regler tillgodoser de åtaganden Sverige har enligt ICCPR.

Mark- och miljööverdomstolen instämmer i miljödomstolens bedömning att miljökonsekvensbeskrivningen som lagts fram av bolaget uppfyller kraven i miljöbalken. Miljökonsekvensbeskrivningen bör således godkännas och kan därmed tillsammans med övrigt underlag läggas till grund för prövningen.

För en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska enligt 2 kap. 6 § första stycket miljöbalken väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Det är enligt 2 kap. 1 § samma balk verksamhetsutövaren som ska visa att denna förpliktelse har iakttagits. Kravet på lokalisering gäller enligt 2 kap. 7 § första stycket miljöbalken i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla det. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder.

Vid bedömning av om en verksamhet är lämpligt lokaliserad ska även bestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken beaktas. 3 kap. miljöbalken innehåller vissa generella bestämmelser om hushållning med mark- och vattenområden som föreskriver ett visst skydd för områden som är av betydelse för olika näringar och intressen. Ett särskilt starkt skydd ges åt områden som tillståndsmyndigheten bedömer vara av s.k. riksintresse. Bestämmelserna ger tillståndsmyndigheten vägledning vid bedömningen av om en lokalisering är lämplig.

Av 3 kap. 5 § miljöbalken framgår att mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen så långt som möjligt ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra rennäringens bedrivande. Är ett område av riksintresse för rennäringen ska det skyddas mot sådana åtgärder. Mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för energiproduktion ska enligt 3 kap. 8 § miljöbalken så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten av sådana anläggningar. Områden som är av riksintresse för sådana anläggningar ska skyddas

mot nämnda slags åtgärder. Om ett område är av riksintresse för flera oförenliga ändamål ska enligt 3 kap. 10 § miljöbalken företräde ges åt det ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt.

Vad gäller riksintresset för vindkraft kan konstateras att vindkraft är en förnyelsebar energikälla. Därmed kan vindkraften bidra till miljöbalkens mål om hållbar utveckling enligt 1 kap 1 § miljöbalken. Främjandet av produktion av förnyelsebara energikällor är vidare viktigt för att nå de krav som ställs på Sverige med anledning av EU:s klimatåtagande och de nationella planeringsmålen för vindkraft som antagits av riksdagen (se bl.a. Prop 2001/02:143, 2005/06:143 och 2008/2009:163).

Det bör även anmärkas att utbyggnaden av vindkraft, även utanför områden som är utpekade som varande av riksintresse i Sverige, i praxis har ansetts vara ett mycket angeläget allmänt intresse med hänvisning till samhällets intresse av fortsatt utbyggnad av vindkraften. Det får därmed anses vara särskilt angeläget att vindkraftverk kan komma till stånd inom sådana områden som är utpekade som riksintresse för detta ändamål.

Utgångspunkten för bedömningen är således att det är mycket angeläget att tillstånd kan lämnas till den aktuella vindkraftsparken, samtidigt som det inte kan tillåtas ske på ett sätt som äventyrar förutsättningarna för samebyns fortsatta bedrivande av en ekonomiskt bärkraftig rennäring.

Det område av betydelse för rennäringen som är aktuellt vid bedömningen i detta mål är den planerade vindparkens närhet till den flyttled som leder in i Halåns vinterbetesområde, ett område som även används för reservbete av samebyn.

Av den utredning som presenterats i målet får anses framgå att det i viss utsträckning saknas forskning rörande vindkraftverks s.k. regionala och långsiktiga påverkan på domesticerade renar. Det har däremot genom förhör och utlåtanden av professor Öje Danell och dr Christian Nelleman framgått att forskningsläget är relativt tydligt när det gäller vägars och andra tekniska installationers regionala påverkan på andra typer av

ren och att nuvarande forskning entydigt tyder på att vindkraftsparker kan ge upphov till undvikelseeffekt på betydande avstånd från vindkraftverken. Mark- och miljööverdomstolen finner att detta forskningsläge kan utgöra utgångspunkt även för bedömning på vindkraftverks påverkan på domesticerad ren.

Det är svårt att ange ett exakt avstånd för när undvikelseeffekten får en sådan omfattning att den påverkan på renpopulationen leder till att bedrivandet av rennäring tydligt påverkas. Det kan antas att detta avstånd kan vara avsevärt olika beroende på lokala faktorer såsom bl. a. topografi och vindkraftparkernas storlek. Med utgångspunkt i den utredning som samebyn presenterat i målet och med beaktande av försiktighetsprincipen får detta avstånd ändå uppskattas till cirka 5 km.

Av utredningen i målet, och med ovan nämnda bedömning av undvikelseeffekten, har framgått att tillstånd till de ansökta verken kan komma att omöjliggöra användning av flyttleden. Det har också framgått att ett fullständigt skydd för flyttleden skulle innebära att en övervägande del av den ansökta verksamheten inte skulle kunna komma till stånd.

Mark- och miljööverdomstolen bedömer vid en avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken mellan å ena sidan, intresset av att vindkraftsparken kan komma tillstånd och, å andra sidan intresset av att skydda flyttleden att vindkraftsintresset bör ges företräde. Vid denna bedömning är det av vikt att det finns goda möjligheter för samebyn att flytta renarna till och från Halåns vinterbetesområde med lastbil, och att få kompensation för bortfall av bete längs flyttleden genom stödutfordring. Även för det fall att vindkraftverken skulle omöjliggöra användning av flyttleden kommer således rennäringens fortsatta bedrivande att säkerställas. Prövotidsvillkoret P 2 ska därför kompletteras på sätt framgår av domslutet. Det bör överlämnas till tillsynsmyndigheten att under prövotiden utforma närmare provisoriska föreskrifter om bl.a. hägn, utfordring och transporter av renar.

Miljödomstolens dom ska därför fastställas så vitt avser tillåtligheten av den ansökta verksamheten.

När det gäller samebyns yrkande om ytterligare villkor bedömer Mark- och miljööverdomstolen att skyddet för rennäringen får anses vara erforderligt beaktat genom de redan existerande villkor och provisoriska föreskrifter som tidigare bestämts samt den delegation till tillsynsmyndigheten att meddela ytterligare föreskrifter under prövotiden som följer av denna dom. Samebyns yrkande om ytterligare villkor ska därför avslås.

Mark- och miljööverdomstolen delar miljödomstolens bedömning när det gäller behovet av begränsning av tillståndet i tid. Bolagets yrkande att upphäva tidsbegränsningen ska därför avslås. Däremot bör av de skäl bolaget anfört bolagets andrahandsyrkande bifallas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Liselotte Rågmark (skiljaktig beträffande motiveringen), tekniska rådet Staffan Lagergren och hovrättsrådet Eywor Helmenius, referent, samt tf. hovrättsassessorn Catharina Adlercreutz. Skiljaktig mening, se nästa sida.

Föredragande har varit Erik Ludvigsson.

Hovrättsrådet Liselotte Rågmark är av skiljaktig mening beträffande motiveringen på sätt som framgår av följande.

Jag ansluter mig till majoritetens domskäl till och med det stycke som lyder ”Det område av betydelse för rennäringen som är aktuellt vid bedömningen i detta mål är den planerade vindparkens närhet till den flyttled som leder in i Halåns vinterbetesområde, ett område som även används för reservbete av samebyn.” Därefter anför jag följande i stället för de fyra efterföljande styckena.

I vart fall efter vindparkens etableringsfas bör det vara möjligt att nyttja nämnda flyttled och reservbetesområde. Även om det skulle visa sig omöjligt att använda flyttleden så bedömer jag, vid en avvägning mellan intresset av att vindkraftsparken kan komma till stånd och intresset av att skydda flyttleden, att vindkraftsintresset bör ges företräde. Vid denna bedömning är det av vikt att det finns goda möjligheter för samebyn att flytta renarna till och från Halåns vinterbetesområde med lastbil, och att få kompensation för bortfall av bete längs flyttleden genom stödutfordring. Även för det fall att vindkraftverken skulle omöjliggöra användning av flyttleden kommer således rennäringens fortsatta bedrivande att säkerställas. Prövotidsvillkoret P 2 ska därför kompletteras på sätt framgår av domslutet. Det bör överlämnas till tillsynsmyndigheten att under prövotiden utforma närmare provisoriska föreskrifter om bl.a. hägn, utfordring och transporter av renar.

Miljödomstolens dom ska därför fastställas så vitt avser ... (därefter i enlighet med majoritetens skäl).

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Miljödomstolen

DOM
2010-12-21
meddelad i
Östersund

Mål nr M 466-10

KLAGANDE

Jijnjevaerie sameby, 892000-5363
c/o Marianne Persson
Valsjön 4720 A, 830 67 Valsjöbyn

Ombud: Advokaterna Camilla Wikland och John Antonson
Gärde Wesslau Advokatbyrå
Kungstorget 2, 411 17 Göteborg

MOTPARTER

1. Statkraft SCA Vind AB
851 88 Sundsvall

Ombud: Advokaterna Magnus Fröberg och Camilla Husebye Becker
Fröberg & Lundholm Advokatbyrå AB
Sveavägen 17, 11 tr, 111 57 Stockholm

2. Länsstyrelsen i Jämtlands län
831 86 Östersund

ÖVERKLAGAT BESLUT

Miljöprövningsdelegationens vid Länsstyrelsen i Jämtlands län beslut 2010-01-14
i ärende nr 551-17518-08

SAKEN

Tillstånd till uppförande och drift av gruppstation för vindkraft vid Ögonfågeln i
Ragunda, Strömsunds och Sollefteå kommuner

DOMSLUT

1. Miljödomstolen ändrar det överklagade beslutet beträffande
 - 1.1 tillståndet på så sätt att giltighetstiden bestäms till trettio år från den dag då tillståndet vunnit laga kraft, och
 - 1.2 villkor 2 på så sätt att det till första stycket ska läggas ytterligare en mening:
Det vid varje tid aktuella säkerhetsbeloppet för varje vindkraftverk ska årligen under verkets livstid indexberäknas efter konsumentprisindex, där året för denna dom utgör bas.
 2. Miljödomstolen avslår Jijnjevaerie samebys överklagande i övrigt.
-

Dok.Id 112660

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 708 831 28 Östersund	Storgatan 6	063-15 06 00 E-post: miljodomstolen.ostersund@dom.se	063-15 06 88	måndag – fredag 09:00-12:00 13:00-15:00

BAKGRUND M. M.

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Jämtlands län (MPD) lämnade i det överklagade beslutet Statkraft SCA Vind AB (bolaget) tillstånd enligt miljöbalken att uppföra och driva gruppstation för vindkraft vid Ögonfågeln i Ragunda, Sollefteå och Strömsunds kommuner inom ett angivet område om ca 16 km². Tillståndet omfattar en maximal uteffekt om 100 MW och maximalt 40 vindkraftverk. MPD meddelade även verkställighetsförordnande avseende nedtagande av skog för anläggande av vägar och vägarbeten.

Beslutet har överklagats av Jijnjevaerie sameby (samebyn) som även yrkat att miljödomstolen skulle meddela inhibition av verkställighetsförordnandet. Sedan bolaget återkallat sitt yrkande i denna del har förordnandet upphävts av miljödomstolen.

Miljödomstolen meddelar dom denna dag i anledning av överklaganden av sammanlagt fem beslut meddelade kring årsskiftet 2009/2010 av Miljöprövningsdelegationerna vid Länsstyrelsen i Jämtlands län respektive Västernorrlands län. bolaget har genom dessa beslut erhållit tillstånd att uppföra sammanlagt 420 vindkraftverk i sex olika vindkraftparker med en sammanlagd maximal uteffekt om 1 040 MW och en produktion om sammanlagt 2 425 GWh/år. Parkerna är belägna i relativ närhet av varandra i gränsområdet mellan de två länen. Samtliga ligger inom samebyns vinterbetesområde. Parkernas belägenhet framgår av karta, se **bilaga 1**. Miljödomstolen har tidigare, den 1 november 2010 i mål M 163-10, överprövat lämnat tillstånd för bolaget för en vindkraftpark belägen längre söderut vid Mörtjärnberget som omfattar 40 vindkraftverk med en maximal uteffekt om 100 MW.

YRKANDEN M.M.

Samebyn har yrkat i nu nämnd ordning

- 1/ att beslutet undanröjs och att miljödomstolen återförvisar ärendet till MPD,
- 2/ att miljödomstolen inte ska lämna tillstånd till den sökta verksamheten, samt
- 3/ om miljödomstolen skulle lämna tillstånd till den sökta verksamheten, att tillståndet förenas med ytterligare villkor till skydd för samebyns rennäring.

Bolaget har bestritt samebyns yrkanden. Länsstyrelsen anser att samebyns överklagande bör lämnas utan bifall.

UTVECKLING AV TALAN

1. Frågan om återförvisning:

1.1 - på grund av bristande kommunikation

Samebyn

MPD:s beslut har inte tillkommit i laga ordning. Samebyn gav in ett omfattande yttrande till MPD den 22 oktober 2009. Sökandens bemötande, som inkom till MPD den 10 november 2009, kommunicerades inte omedelbart med samebyn. Först den 7 december 2009 fick samebyn av en slump kännedom om att bemötandet inkommit. Dagen efter samebyn fått kännedom om bemötandet begärde samebyn skriftligen att få yttra sig över det. Den 10 december 2009 mottog samebyns ombud en skrivelse från MPD vari det framgick att MPD ej ansåg att bolagets bemötande tillfört något nytt i ärendet. Samebyn erbjöds att ge synpunkter senast den 14 december 2009, men avstod från att göra detta eftersom samebyn ansåg att det inte fanns något skäl att bemöta det som framgick av yttrandet med anledning av att MPD ansåg att sökanden inte anfört något nytt i ärendet.

Av MPD:s beslut framgår vidare att handlingarna i ärendet har hållits tillgängliga för allmänheten fram till den 20 oktober 2009, dock har bemötandet aldrig funnits tillgängligt för allmänheten eller för samebyn.

1.2 - på grund av bristande beredning och bristfällig MKB

Samebyn

MPD har inte berett ärendet tillräckligt innan den fattat beslut och sökandens miljökonsekvensbeskrivning (MKB) motsvarar inte de krav som ställs på en sådan enligt miljöbalken. Även av dessa skäl ska målet återförvisas till länsstyrelsen.

Samebyn har föreslagit en rad ytterligare utredningar i sitt yttrande till MPD. Det behövs en bedömning av hur arbetet med anläggande och nedmonteringen av vindkraftverken kan förväntas påverka renarnas beteende i området, såväl tillfälligt som permanent samt både om anläggnings- och nedmonteringsarbetet sker vintertid eller

när renskötsel inte bedrivs i området. Aspekter som bör belysas är exempelvis undvikelseeffekter och anläggningsarbetets påverkan på renbetet i området samt hur renarna påverkas av utfordring under en så lång tid som kommer att krävas under detta arbete samt hur vindkraften vid drift förväntas påverka renarnas beteende i området.

Länsstyrelsen borde inte ha godkänt att sökanden delade upp sin ansökan på nu aktuellt sätt. Miljööverdomstolen har utvecklat avgränsningen av tillståndsansökningar avseende verksamhet som var tillståndspliktig enligt både 9 och 11 kap miljöbalken, se MÖD 2006:6. Samebyn anser att samma resonemang bör tillämpas när det gäller den nu aktuella frågan, dvs. om sökandens verksamhet kan avgränsas på det sätt som sökanden och länsstyrelsen valt. Att dela upp verksamheten på flera parker ska inte resultera i att sökandens sammantagna miljöpåverkan inte beaktas. Detta torde inte bara vara i strid mot Sveriges internationella förpliktelser utan även vara i strid med miljöbalken.

Samebyn begärde vidare att sökanden ska komplettera sin ansökan med ytterligare alternativa lokaliseringsförslag som innebär att renskötseln inom samebyns renskötselområde kan fortgå utan störningar. Samebyn har som ett förslag till villkor begärt att sökanden ska fastställa samebyns kostnader för renskötseln under ett normalår.

Bolaget – i anledning av 1.1-1.2

MPD:s beslut har fattats i laga ordning. Det saknas grund för återförvisning. Bolagets ansökan och miljökonsekvensbeskrivning uppfyller de krav som uppställs i miljöbalken.

Det framfördes inte nya omständigheter i bolagets yttrande av den 6 november 2009, utan yttrandet sammanfattade bolagets uppfattning. Det framgår av överklagandet att samebyn den 7 december 2009, dvs. mer än en månad före det att beslut fattades i ärendet, fick kännedom om bolagets yttrande. Bolagets yttrande har dock inte föranlett bemötande från samebyn. Av samebyns överklagande framgår, att MPD framförde till samebyns ombud att de inte ansåg att bolagets yttrande från tillförde något nytt men samebyn ändå bereddes möjlighet att bemöta yttrandet.

Samebyn måste ha delat MPD:s bedömning att ärendet inte tillfördes något nytt, eftersom de valde att inte yttra sig i ärendet. Det som samebyn framför som särskilt viktigt i bolagets yttrande är skälen för verkställighetsförordnandet. Denna fråga är överhuvudtaget inte aktuell längre eftersom bolaget har valt att återkalla sitt yrkande om omedelbart verkställighet i detta mål.

Länsstyrelsen – i anledning av 1.1-1.2

Under hösten kompletterades ärendet med nya uppgifter, vilket resulterade i att länsstyrelsen kungjorde de kompletterande handlingarna i september 2009. Handlingarna var utställda hos aktförvararen och yttranden begärdes in från remissmyndigheter, sakägaren och organisationer. De inkomna yttrandena tillsändes sökanden för bemötande. Enligt förvaltningslagen är länsstyrelsen skyldig att underrätta de som berörs om de kommit in nya uppgifter i ärendet som har bäring på prövningen. Länsstyrelsen ansåg att ärendet var färdigutrett och det inte hade kommit in nya uppgifter i och med sökandens bemötande. Ett internyttrande från rennäringsfunktionen kom in och skickades till sökanden och samebyn. Länsstyrelsen bedömde att sökandens bemötande på detta internyttrande inte tillförde några nya uppgifter. Sökandens skäl till yrkandet om verkställighetsförordnande framkom redan vid det offentliga sammanträdet.

2 Sakfrågor

2.1 Miljökonsekvensbeskrivningen

Samebyn

Som framgår av detta överklagande delar samebyn inte MPD:s åsikt att sökanden skulle ha uppfyllt de krav som skall ställas på en MKB.

Bolaget

Ansökan med MKB är kompletterad i flera omgångar och en studie över påverkan på rennäringen finns med i handlingarna och låg till grund för prövningen. Översiktsplanen tar i Ragundas fall hänsyn till påverkan på rennäringen i området.

Samebyn gör gällande att MKB:n är bristfällig, utan att närmare precisera vari bristerna skulle bestå. Bolaget kan också konstatera att samebyn i sitt yttrande den 22 oktober 2009 till MPD inte hade uppfattningen att utredningen behövde komplette-

ras. De synpunkter som lämnades på utredningen hänförde sig istället till att samebyn inte delade samtliga slutsatser i utredningen.

Länsstyrelsen

Ansökan med MKB är kompletterad i flera omgångar och en studie över påverkan på rennäringen finns med i handlingarna och låg till grund för prövningen. Översiktsplanen tar i Ragundas fall hänsyn till påverkan på rennäringen i området.

2.2 Störningar för rennäringen

Samebyn

Samtliga parter synes vara överrens om de stora störningar som uppstår för rennäringen under byggskedet. Samebyn avstår därför från att argumentera mer i denna del förutom att framhålla att samebyns villkor avseende när sökanden får utföra anläggningsarbete synes vara mer anpassat till denna verklighetsbeskrivning än vad villkoret som MPD beslutat om.

Det är högst sannolikt att renar störs av vindkraftverken även under drift, vilket innebär att renarna kommer att undvika de påverkade områdena. Det är lika sannolikt att vindkraftverken även medför störningar på områden utanför parkerna. MPD:s slutsatser att rennäringen kan existera med vindbruket är inte korrekt.

Det är fel att såsom sökanden stödja sig på Vindrein årsrapport 1998. Den sammanlagda effekten av ingreppet i naturen, ljudet från turbinerna, den visuella effekten och ytterligare mänsklig aktivitet i området måste vägas in. Den rapport som Sökanden hänvisat till – J.E. Colman, H. Rønning, S. Efterstöl; I hvilken grad påverkar vindmølleparker beitedferd blant tamrein – är utförd i Finland, vilket medför att de berörda renarna lever under väsentligen andra förutsättningar än renar i Sverige, vad gäller kontakten med människor.

Bolaget har vidare påstått att studier i Norge stödjer hypotesen att vindkraftparker har liten eller ingen negativ påverkan på renar, t.ex. Fagrappport Reindraft, Konsekvenser av vind- och kraftledningsprosjekter på Fosen, men underlåtit att redovisa de delar som talar om det osäkra läget vad gäller vindkraftverks och andra tekniska

installationers undvikelseeffekt på renar, vindkraftparker i allmänhet och stora sådana i synnerhet.

I artikeln "Effects of Recreational Cabins, Trails and Their Removal for Restoration of Reindeer Winter Ranges" i Society for Ecological Restoration International, C. Nellemann, m.fl., 2009 konstateras att den undvikelseeffekt som mänsklig aktivitet medför för renar är proportionerlig med aktivitetens omfattning. Samebyn anser att det är rimligt att anta att detsamma gäller för vindkraftparker.

Det synes inte finnas någon studie som bekräftar MPD:s tes att förhållandena skiljer sig så kraftigt mellan skogslandskap och kalfjäll eller andra öppna landskap att de forskningsresultat avseende störningseffekter som visats i en naturtyp inte skulle ha bäring på en annan naturtyp.

MPD har i sin motivering till beslutet vänt på bevisbördan avseende den sökta verksamhetens effekt på rennäringen. Sökanden har inte visat i enlighet med 2 kap. 1 § miljöbalken att vindkraftparken inte kommer att påtagligt försvåra rennäringens bedrivande. Med anledning av att samebyn varken kommer att kunna använda snöskoter eller helikopterstöd i vindkraftsparken kommer samebyn inte kunna samla sina renar i området, varför hela Halåns vinterbetesområde blir oanvändbart. Eftersom Ögonfågeln tillsammans med Bodhögarna och Björkhöjden-Björkvattnet utgör en del av ett mycket viktigt uppsamlingsområde för samebyn är det av yttersta vikt att samebyn kan använda det helikopterstöd som behövs för att samlingsarbetet ska kunna genomföras. Ett utredningsvillkor som i efterhand kan komma att konstatera att så är fallet är inte tillfyllest. Samebyn håller cirka 2 500 renar i Halånområdet. Detta motsvarar cirka 52 procent av hela samebyns renhjord.

Det är inte heller så lätt att hitta nya alternativa betesmarker eftersom samebyarna måste ha upparbetat s.k. sedvanerätt till ett område för att kunna få bedriva vinterbete där. De stora områden som sökanden hänvisar till är troligen indelningen av Sveriges karta i områden där de olika samebyarna kan ha rätt att bedriva vinterbete. Det är dock inte så att samebyarna har upparbetat denna rätt på hela detta stora område, där bl.a. tätorter ingår, varför hela denna areal inte kan ligga till grund för en

redogörelse för hur stort vinterbetesområdet är. Alla områden är vidare inte lämpliga för renbete.

Samebyn instämmer fullständigt i sametingets bedömning att den som bäst kan avgöra när exploateringar påtagligt försvårar rennäringens bedrivande är samebyarna själva. De fyra parkerna Ögonfågeln, Bodhögarna och Björkhöjden-Björkvattnet ligger samlade i Halånområdets uppsamlingsområde. Samebyn menar att dessa parkers samlade miljöpåverkan måste beaktas vid en bedömning av den sökta verksamhetens påverkan på rennäringen. Till detta kommer den kumulativa effekten av andra intrång i samebyns renskötselområden. Det kan därvid bl.a. konstateras att det i nuläget föreligger flera ansökningar om vindkraftparker från andra bolag i området som gränsar till Ögonfågeln vilka kommer att "binda ihop" denna park och Bodhögarna med parkerna Björkhöjden-Björkvattnet. MPD har inte beaktat den kumulativa effekten av befintliga och befarade intrång i samebyns renskötselområde i sitt beslut.

Bolaget

Enligt bolagets uppfattning kan rennäring och vindkraft samexistera.

Bolaget har redogjort för de vindkraftprojekt i området som varit kända under ärendets handläggning. Det är dock inte rimligt att i samband med överprövning av ett tillståndsbeslut ta hänsyn till alla planer på verksamheter i närområdet som tillkommit efter prövningen eller att utgå ifrån att inga hänsyn alls ska tas vid prövningen av dessa senare eventuella ansökningar. Tvärtom ska bolagets vindparker i området beaktas vid senare prövning av dessa planerade verksamheter.

Länsstyrelsen

Det finns inte stöd i miljöbalken för att beakta den kumulativa effekten av både befintliga och befarade intrång i samebyns renskötselområde i beslutet. Vid behandling av frågan om störning av en etablerad vindkraftspark måste beaktas att kunskapen om störningar på ren i uppförda vindkraftparker är mycket liten och störningar från annan verksamhet ofta inte är relevant i jämförelse. Studier på vildren i Alaska är inte relevant att jämföra med en mer domesticerad ren som finns i vårt län. Läns-

styrelsen ifrågasätter inte att renen störs av en etablering, dock kan störningens omfattning ifrågasättas. Huruvida hela området bortfaller under hela tiden ter sig omöjligt att kunna uttala sig om med befintligt kunskapsunderlag. Det är av stor vikt när under betesåret etableringen är tänkt att genomföras. Det går att förutse att det kommer att medföra en helt annan typ av arbetsinsats från samebyn att driva renen i och genom en vindkraftspark med kostnadsökningar som följd. Hur stora zoner som kommer att falla bort vid en etablering framstår som oklart och de angivelser som beskrivits i utredningen 5-12 km från parken ter sig också som mycket osäkra då många faktorer spelar in på zonernas storlek såsom naturens beskaffenhet, kuperat eller slätt land, alternativt renbete i närområdet etc. Länsstyrelsen delar inte uppfattningen om zonernas storlek med avseende på rennäringen, då relevant kunskap om zoner kring stora vindkraftsparker ännu inte finns, utan anser att de även kan vara betydligt mindre. Ögonfågeln ligger i ett område med en rikintresseklassad flyttled och samlingsplats för samebyn. Etableringen kommer sannolikt att få betydande inverkan på möjligheten att bedriva rennäring i området och länsstyrelsen finner inte anledning att ifrågasätta samebyns utredning i denna del. Det länsstyrelsen ifrågasätter är om förutsättningarna helt går förlorade eller om det med olika stödåtgärder skulle vara möjligt att bedriva renskötsel i området. Det kan vara bra att förtydliga prøvotidsvillkoret.

2.3 Hänsynsreglerna

Samebyn

I anledning av de allvarliga störningar som uppkommer för samebyns rennäring i området är de åtaganden sökanden har gjort och de villkor som föreskrivits i MPD:s beslut inte tillräckliga försiktighetsmått för att tillstånd ska lämnas till verksamheten. Mot bakgrund särskilt av hänsynsreglerna i 2 kap miljöbalken ska tillstånd därför inte lämnas för verksamheten.

Sökanden har inte fullgjort sin skyldighet enligt den s.k. lokaliseringsregeln. Enligt 2 kap. 6 § miljöbalken ska för verksamheten väljas en plats som är lämplig med hänsyn till bl.a. miljöbalkens mål samt att ändamålet med verksamheten ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Den valda platsen är inte lämplig. Sökanden borde ha kunnat finna andra platser som

inte innebär problem av den dignitet som valet av den aktuella platsen medför. MPD har inte beaktat vad som anges i Vindkrafthandboken – Planering och provning av vindkraftverk på land och i kustnära vattenområden (Boverket, januari 2009) om att ”Känsliga områden som kalvningsland, samlingsområden, svåra passager, flyttleder och områden nära dessa skall undantas. Det är områdets funktion i renskötseln som avgör om det är lämpligt för vindkraft eller inte.”

Bolaget

Verksamheten är, med de villkor som har föreskrivits i tillståndet, väl förenlig med hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken och uppfyller även i övrigt de krav som uppställs i miljöbalken. Verksamheten medför, med föreskrivna försiktighetsmått, en mycket begränsad påverkan på samebyns verksamhet. Tillstånd ska därför meddelas för den sökta verksamheten. Villkoren som har fastställts säkerställer att påverkan på samebyns verksamhet blir mycket begränsad. Risken för påverkan på rennäringen är begränsad.

2.4 Frågan om avvägning av riksintressen m.m.

Samebyn

Driften av vindkraftverken innebär en störning som påtagligt försvårar för rennäringen. De villkor, försiktighetsmått och utredningar som föreskrivs påverkar inte denna bedömning. Den beslutande myndigheten bör även väga in vilket intresse som först fanns på platsen vid en intresseavvägning mellan två oförenliga intressen. Eftersom det ”första” intresset ska skyddas gäller detta skydd mot anläggandet av nya anläggningar. Detta även om den nya etableringen också skulle omfattas av ett riksintresseskydd och detta oavsett om den tidigare näringen omfattas av riksintresseskydd eller inte. Bestämmelserna om skydd för riksintresse träder således in vid ändrad markanvändning.

Eftersom områden av intresse för vindbruk och rennäring ofta sammanfaller riskerar ett synsätt som premierar vindbruket framför rennäringen att leda till att rennäringen på sikt kommer att förlora samtliga sina områden av riksintresse i vinterbeteslandet. Detta leder i sin tur till rennäringens undergång och i förlängningen samma konsekvenser för den samiska kulturen. Detta nu anförda förstärks ytterligare av att

rennäringen i tillståndsärenden inte verkar tillmätas något värde överhuvudtaget på de platser där den inte är riksintresseförklarad. Vindbruket kan förläggas på andra platser i Sverige. Rennäringen kan dock inte på motsvarande sätt upparbeta sedvanerätt på nya platser under överskådlig tid. Riksintresset för rennäringen måste därför gå före riksintresset för vindbruk.

Samebyn vill även påpeka betydelsen av de flyttleder, varav i vart fall en är utpekad som av riksintresse för rennäringen, som går mitt emellan parkerna Ögonfågeln och Bodhögarna. Flyttleden är av mycket stor betydelse för byns renskötsel. Inte bara för flyttningarna mellan vinterbeteslandet och åretruntmarkerna utan även för flyttningar inom vinterbeteslandet. Med tanke på de störnings- och spridningseffekter som samebyn menar orsakas av vindkraftverken under drift ser, samebyn det som en omöjlighet att kunna driva renhjorden mellan dessa två parker på grund av störningseffekter. I de av samebyn anförda studierna, har störningseffekter kunnat observeras inte bara i direkt anslutning till det tekniska ingreppet utan även inom ett område upp till fem kilometer ifrån detsamma. Till störningseffekten tillkommer även bullret från vindkraftverken i de båda vindparkerna. Det innebär att den riksintresseförklarade flyttleden och den enda förbindelsen mellan samebyn s vinterbetesland och åretruntmarker går förlorad vid ett uppförande av vindparkerna Ögonfågeln och/eller Bodhögarna.

I anslutning till flyttleden finns det även ett uppsamlingsområde utpekad som av riksintresse för rennäringen mellan parkerna Ögonfågeln och Bodhögarna. Samebyn anser att även detta område kommer att bortfalla för samebyn om sökanden erhåller tillstånd för någon av dessa vindparker. Även om ingen av vindparkerna inkräktar på de områden som var utpekade som av riksintresse vid MPD:s beslut är det uppenbart att dessa områden kommer att påverkas av vindkraftverken under drift.

Om länsstyrelsen menar att renarna ska lastas på lastbil och köras mellan vinterbeteslandet och sommarbeteslandet kan det på något sätt sägas vara korrekt att vindparken inte berör renskötseln. Samebyn har dock en ovillkorlig rätt att flytta till fots

genom området. Det aktuella området fungerar även som stoppland och betesområde.

Sametinget har den 16 juni 2009 meddelat ett nytt beslut om vilka områden som denna myndighet anser vara av riksintresse för rennäringen, se **bilaga 2**. Jämfört med det material som sökanden använt i sin ansökan har Sametinget nu förklarat ett betydligt större område som riksintresse för rennäringen. I stort sett hela vindparken Ögonfågeln ligger inom riksintresset för rennäring enligt Sametingets beslut. Delar av vindparken Ögonfågeln ligger numer på område som är förklarat som av riksintresse för rennäringen men inte för vindbruket. Denna utvidgning har varken beaktats av sökanden i sina kompletteringar av ansökan eller MPD.

MPD har fattat tillståndsbeslut avseende fler vindparker i samebyns område, vilket innebär att samebyns tillgång till störningsfria områden minskar. Detta ökar naturligtvis betydelsen av befintliga sådana områden. Eftersom Bodhögarna, tillsammans med Björkhöjden-Björkvattnet och Ögonfågeln, ingår i samebyns absolut viktigaste områden, är det extra viktigt att dessa områden förblir störningsfria. I motsvarande mån måste riksintresset för rennäringen i dessa områden stärkas.

I regeringsbeslut den 4 mars 2010, avseende tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. miljöbalken av vindkraft i Markbygden, Piteå kommun har såväl miljöprövningsdelegationen i Norrbotten som Rennäringsdelegationen i Norrbotten uppehållit sig särskilt vid konsekvenserna för rennäringen genom anläggandet av vindparken. De har anfört att i det värsta tänkbara scenariot bedöms inom nämnda utredningsområde 26 procent av Östra Kikkejaure samebys vinterbetesmarker bli obrukbara. Det skulle kunna medföra att det högsta tillåtna antalet renar för samebyns del måste minskas med 1 000 av sammanlagt 4 000 djur som samebyn får hålla idag. Dessa remissinstanser har på samma sätt som samebyn utgått ifrån att hela utredningsområdet bortfaller för samebyns renskötsel och inte enbart de ytor som fundamenten tar i anspråk. Det kan även konstateras att regeringen anser att krav på kompensation för intrång och skadeförebyggande åtgärder gäller hela utredningsområdet och omkringliggande områden. Samebyn delar dock inte regeringens slutsats att rennär-

ingen inte skulle påtagligt försvåras i området. Samebyn finner det uppenbart att regeringens beslut är politiskt betingat, snarare än juridiskt.

Eftersom det enbart är samer som bedriver rennärning är det enbart samer som drabbas genom MPD:s avvägning mellan näringarna. Eftersom avvägningsfrågan mellan intressena är ett led i tillståndsprocessen och därigenom en fråga med direkt betydelse för möjligheten att bedriva näringsverksamhet i området blir MPD:s inställning diskriminerande gentemot samer som etnisk tillhörighet. MPD:s inställning strider därför mot diskrimineringsförbudet i 2 kap 10 § diskrimineringslagen (2008:567). Vidare ska det allmänna, enligt 1 kap. 2 § fjärde stycket regeringsformen, motverka diskriminering av människor på grund av etniskt ursprung. Mot denna bakgrund strider länsstyrelsens inställning i avvägningsfrågan mot lag och grundlag och ska därför inte upprätthållas.

Hänsyn vid denna bedömning måste tas till Sveriges internationella åtaganden gentemot samerna som urfolk. Enligt FN:s konvention om politiska och sociala rättigheter (ICCPR) och den praxis som FN:s kommitté för mänskliga rättigheter (MR-kommittén) har utvecklat, får ett urfolks traditionella landområde och möjligheter att bedriva sin kulturellt betingade näringsform aldrig inskränkas i sådan utsträckning att de lokalt påverkade individerna förlorar sin möjlighet att försörja sig genom sin traditionella näringsform. Då detta är ett absolut krav krävs det att det, vid varje inskränkning, utförs en utvärdering om hur stor påverkan blir för urfolket och folkets möjlighet att bedriva sin näringsform.

Artikel 27 ICCPR syftar till att tillförsäkra ett urfolk, i detta fall samerna, en möjlighet att bibehålla sina kulturella, social och politiska rättigheter, såsom de uttrycks genom folkets traditionella livsstil. Den omständighet som är mest central för att uppfylla ovan nämnda rättigheter är, enligt MR-kommitténs praxis, möjligheten att bibehålla kontroll och nyttjanderätt över traditionella landområden. Vid avgörande om en inskränkning medför ett brott mot artikel 27 används tre kriterier, varav aktivt deltagande i beslutsprocessen är endast ett av dessa tre kriterier. Det viktigaste kriteriet är dock möjligheten för ett urfolk att fortsätta bedriva sin traditionella när-

ingsform. Eftersom samebyn anser att MPD:s slutsats att vindkraftproduktion och vindkraft kan samverka är felaktig, innebär detta även att beslutet står i strid med artikel 27 ICCPR. Beslutet medför att samebyns möjlighet att bedriva sin traditionella näringsform upphör, i vart fall för ett antal av renskötselföretagen inom samebyn.

Bolaget

Bolaget delar inte samebyns bedömning att hela det centrala Halånområdet ska anses utgöra riksintresse för rennäringen. Huvuddelen av de områden där vindkraftetablering planeras är utpekade som riksintresse för vindkraft och områdena bör bedömas som riksintresse för vindkraft. Verksamheten kommer inte, varken under anläggnings- eller driftsskede, att leda till ett påtagligt försvårande av rennäringen. Anläggningsarbetena kommer i huvudsak att bedrivas under tid då det inte bedrivs vinterbete. MPD:s bedömning att störningen inte kan anses bli så påtaglig att rennäringen inte kan bedrivas är riktig. Enligt bolagets uppfattning kan rennäring och vindkraft samexistera, jfr Regeringsrättens dom den 1 april 2010 i mål 1680-08.

Berörda kommuner har i fördjupade översiktsplaner pekat ut området som lämpligt för vindkraft. För det fall den planerade vindparken mot förmodan skulle anses leda till ett sådant påtagligt försvårande för rennäringen är bolagets uppfattning att företräde, efter en avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken, ändå borde ges åt vindkraften, jfr Regeringens ställningstagande i regeringsbeslut den 4 mars 2010, avseende tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. miljöbalken av vindkraft i Markbygden, Piteå kommun.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen anser att riksintressena går att förena under förutsättning att kontinuerlig samverkan sker och att stora insatser görs, framförallt från exploitörens sida. De försiktighetsmått och villkor som MPD föreskrivit är tillräckliga för att intressena i området ska kunna förenas.

Det saknas stöd i lagstiftningen för att väga in vilket intresse som fanns först på platsen i en intresseavvägning mellan två oförenliga intressen. Länsstyrelsen delar

inte samebyns syn om att skyddsbestämmelserna för energiproduktion inte är tillämpliga med anledning av att det i målet är fråga om ändrad markanvändning. Länsstyrelsen tolkar beslutet så att MPD inte har gjort en avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken eftersom MPD kommit fram till att verksamheterna kan samexistera med hänsynsåtgärder. En avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken behöver därför inte åberopas, dock borde en sådan avvägning göras.

Länsstyrelsen anser att man bör beakta betydelsen av flyttleder och därmed att möjlighet ska finnas att flytta till fots, markanvändningen från 2003, att det kan bli ett betydligt större och hårdare betestryck på tidigare ej hårt nyttjade områden vid uppförande av sex vindkraftsparker och att randområden och zoner kring de enskilda områdena kan vara betydande. Vidare bör beaktas att uppförande och underhåll av nya hägn, utfodringsanläggningar för utfodring på hösten och vårvintern, arbetsinsatser för extra samling och utfodring samt lastbilstransporter till och från vinterbetesområdet från fjällområdet är åtgärder som skulle minska inverkan på rennäringen.

2.5 Villkor för verksamheten

Samebyn

Villkor 2

Det är viktigt att det explicit framgår att ett återställande av det ianspråktagna området ska ske till ett fullgott vinterbetesområde för rennäringen. Samebyn är därvid inte övertygad om att säkerhetsbeloppet om 300 000 kr per vindkraftverk är tillräckligt.

Villkor 7

Samebyn hade föreslagit att sådana arbeten enbart fick ske efter samebyns explicita medgivanden. Som samebyn bedömer saken innebär samråd för det mesta att samebyn på egen bekostnad får delta i informationsmöten och att samebyns synpunkter som framförs på dessa möten inte tillmäts någon betydelse.

Villkor 8

Villkoret bör förtydligas med att vägar, fundament, el- och teleledningar ska anläggas på ett sätt som i möjligaste mån begränsar skador på rennäringsen.

Villkor 14

MPD har helt bortsett från att det är samebyns renskötselområde som ska skyddas från buller. Som villkoret nu ser ut gäller det enbart vid bebyggelse. I känsliga miljöer såsom renbetesområden måste sökanden använda vindkraftverk som inte ger upphov till buller av den aktuella nivån. Det bör därvid beaktas att i stort sett hela Ögonfågeln är förklarad som riksintresse för rennäringsen och att ett stort område mellan Ögonfågeln och Bodhögarna är förklarad som rastbete av riksintresse samt att det går en riksintresseförklarad flyttled i detta område. I dessa områden är det av särskild vikt att renarnas betesgång inte störs genom buller. Om det av tekniska skäl inte går att reducera bullret till en för platsen lämplig nivå är den valda lokaliseringen inte lämplig för den typen av verksamhet. Sökanden bör i vart fall lämna en redogörelse till varför vindkraftverken måste ge upphov till en sådan ljudvolym och i sin MKB redovisa alternativa tekniker för att utvinna vindkraft, exempelvis mindre verk med lägre bullernivåer, och om sådana inte väljs motivera varför de mer bullrande verken har valts. Om så inte sker bör MKB:n inte godkännas, se Högsta domstolens beslut den 10 juni 2009, mål nr T 3126-07.

Samebyn ifrågasätter även uppgiften att det inte är tekniskt möjligt att uppnå den av samebyn (och Boverket) föreslagna bullernivån. Det måste ifrågasättas att alla vindkraftverk, oavsett storlek och antal, skulle ge upphov till samma bullernivå. Sökanden bör föreläggas att utreda denna fråga.

Nytt villkor

Det saknas skydd i villkoren för den riksintresseförklarade flyttleden och uppsamlingsområdet mellan Ögonfågeln och Bodhögarna. Samebyn vidhåller att ett skyddsavstånd om fem kilometer ska upprätthållas. Inom detta område ska inga vindkraftverk få uppföras. Dessutom ska inte heller vägar, kraftledningar eller andra anläggningar få placeras inom denna skyddszon. Det kan poängteras att sökanden tidigare samtyckt till skyddsavstånd för uppsamlingsområden. Avseende vindparken

Björkhöjden-Björkvattnet kan konstateras att MPD i Västernorrland beslutat om villkor innebärande ett skyddsavstånd från flyttleden.

Utredningsvillkor U1

Sista meningen i första stycket i utredningsvillkoret bör ha följande lydelse: *Utredningen ska utmyнна i förslag till skyddsåtgärder, kompensationsåtgärder och ytterligare villkor för att försätta rennäringen i området i samma situation som om etableringen av vindkraftanläggningen inte hade ägt rum.*

Kompensationsåtgärder som vidtas efter det att skadan redan har skett är inte tillräckliga. Störningseffekterna från vindkraftverken som medför att renarna undviker parkerna med omnejd innebär att samebyn inte kan använda Halåns vinterbetesområde. Detta medför att samebyn inte kommer att kunna nyttja ett av sina fem kärnområden under minst två år efter byggskedet då utredningen ska pågå. Samebyn kommer inte heller kunna använda detta kärnområde under byggskedet. Området betas av cirka 2 500 renar vid normalår. Eftersom svårigheter kan finnas med att fastslå vad ett normalår för rennäringen är, eftersom förhållandena varierar så kraftigt år till år, finner samebyn att det är rimligt att utredningen ska fortgå i fem år innan etablering av eventuell vindkraftanläggning sker. Vad som ska ske med de renskötselföretag som tvingas avstå från vinterbete eller tvingas utfordra sina renar på konstgjord väg med mycket stora kostnader till följd under denna långa tid är oklart.

Det är inte rimligt att samebyns enskilda näringsidkare, vid etablering av konkurrerande markanvändning, ska behöva ta ansvar för utvecklingen av forskning över vilken miljöpåverkan den konkurrerande verksamheten har på samebyns verksamhet. En annan problematik med utredningsvillkoret är att störningarna för rennäringen kan komma att bli svåra att observera. Detta eftersom renskötarna i det längsta kommer att försöka undvika de med vindkraft bebyggda områdena. Orsaken till detta är för det första den spridningseffekt som kommer att uppstå i det naturliga uppsamlingsområdet. Och för det andra den svårighet som uppstår i att samla renarna om de mot all förmodan skulle ta sig in i området. En felaktig slutsats kan därför bli att inga observerbara störningar uppstår för rennäringen. Dessa störningar kom-

mer istället att bl.a. uppstå genom överbetning i andra områden, störningar och kostnader förknippade med stödutfordring samt utslakt av renar och därigenom minskad överlevnadspotential hos renskötsel företagen.

Därtill kommer de ytterst svårsmätbara störningarna för samebyn som de ”Fördjupade rennäringanalyserna” pekat på, såsom psykiska påfrestningar, risk för konflikter, tilltagande oro, ökad risk för inbördes konflikter, påverkan på den samiska identiteten, risk att den samiska kulturen mattas av och förlorad traditionell kunskap. Samebyn ser framförallt att förändringen av gruppindelningen av renskötsel företagen inom samebyn, vilka framtvingas av störningarna inom samebyns vinterbetesområden, kommer att orsaka kostnader och psykosociala konsekvenser som blir ytterst svåra att påvisa. Samebyn befarar därför att den inte kommer att kompenseras för dessa störningar eftersom det finns risk att sökanden dels anser att samebyn inte kan visa att de föreligger, dels att sökanden kommer bestrida att de uppkommit genom den sökta verksamheten.

Vidare har samebyn mycket svårt att se vilka kompensationsåtgärder som kan bli möjliga för att reparera störningarna för rennäringen. I det fall samebyns påstående om vindkraftverkens störningseffekter under drift är korrekta innebär det att vindkraftverken måste nedmonteras för att rennäringen ska kunna fortsätta ostört i området. Samebyn har svårt att se att sökanden skulle föreslå en sådan åtgärd när vindkraftverken finns på plats. Samebyn anser vidare att målsättningen för utredningsvillkoret inte tar tillräcklig hänsyn till rennäringen. MPD har använt sig av skrivningen ”minimera störningar på rennäringen” som inte är tillfyllest.

Utredningsvillkoret har inte förutsättningar att lösa problemen för rennäringen på ett sådant sätt att rennäring och vindkraftproduktion runt Bodhögarna kan samverka. Kompensationsåtgärderna måste presenteras innan tillståndet tas i anspråk för att det ska vara möjligt att bedöma om de kan lösa intressekonflikten mellan rennäringen och vindbruket. Visar det sig att kompensationsåtgärderna inte är tillräckliga ska den sökta verksamheten inte tillåtas.

Skulle prövningsmyndigheten finna att det räcker med ett utredningsvillkor, trots samebyns bestridande, anser samebyn att de till MPD föreslagna villkoren ska beaktas, jfr yttrande den 22 oktober 2009, punkterna 19.5.1 – 19.5.8 och 19.5.11.

Samebyn vill i denna del återknyta till det av sökanden anförda regeringsbeslutet den 4 mars 2010 om vindkraft i Markbygden. Av beslutet (s. 2) framgår att regeringen har begränsat tillåtligheten av verksamheten med ett antal villkor där särskilt ett är intressant för rennärningen:

”Bolaget ska, i samråd med Länsstyrelsen och berörda samebyar, upprätta ett program för och utföra undersökningar av vindkraftsanläggningens påverkan på rennärningens bedrivande. Undersökningarna, som ska bekostas av bolaget, ska avse påverkan under byggnads- och anläggningsarbetena och under driften *i jämförelse med förhållandena innan uppförandet* [Samebyns kursivering]. Programmet ska godkännas av Länsstyrelsen. Byggnads- och anläggningsarbetena får inte påbörjas innan Länsstyrelsen godkänt programmet.”

Villkoret i regeringens beslut överensstämmer till stor del med samebyns förslag på ytterligare utredningar enligt punkt 19.5.1 i yttrandet av den 22 oktober 2009. Det kan även konstateras att regeringens krav på utredning därför är betydligt mer långtgående än det som sökanden har föreslagit i ärendet och som länsstyrelsen har beslutat om.

Provisoriska villkor P2

- a/ Sökanden bör inte tillåtas utföra arbete under den tid samebyn har rätt att bedriva renskötsel i området.

Sökanden har beskrivit att samebyn kommer att ha behov av att använda området där Ögonfågeln är beläget något av de tre-fem år då byggtiden beräknas pågå. Samebyns vinterbetesgrupper använder Halånområdet, i vilket Ögonfågeln ingår, varje år. Detta innebär således att vid anläggningsarbete vintertid kommer Halånområdet inte att kunna användas av denna vinterbetesgrupp.

- b/ Samebyn ser inget skäl till varför sökanden ska få utföra byggnadsarbeten utan samebyns explicita medgivande på sätt som yrkades inför MPD:

Anläggningsarbete och nedmonteringsarbete i Jijnjevaerie samebys rensköt-selområde under perioden 1 oktober till den 30 april får enbart äga rum efter samebyns explicita medgivande.

- c/ Samebyn tillskrev sökanden i mars 2010 med anledning av att bolaget utan att förvarna samebyn hade plogat vägar i området vid Fullsjön för att kunna ta ned de vindmätningmaster som bolaget satt upp i området i anledning av de nu aktuella miljöprövningsprocesserna. Plogningen av vintervägarna utan förvarning innebar att en vinterbetesgrupps renhjord spreds över ett mycket stort område med bl.a. stora arbetsinsatser för samebyn till följd. I sitt svar angav bolaget att plogning av vägar är en helt normal åtgärd och att bolaget inte avsåg att erbjuda samebyn någon ersättning. Bolaget kunde bara beklaga om plogningen eventuellt har orsakat merarbete för samebyns del. Samebyn anser att sökanden genom sitt agerande i plogningsfrågan tydligt har visat hur bolaget ser på samverkan och vilka insatser det är berett att vidta. Som ett resultat saknar samebyn nu det förtroende för sökanden som krävs för att en samverkan mellan parterna ska kunna ske.
- d/ Prövotidsföreskriften avseende utfodring bör ha följande lydelse: *Under anläggningstiden ska bolaget tillse att utfodring av samebyns renar äger rum under hösten vid samebyns hagar i anslutning till året-runt-markerna eller annat lämplig plats som samebyn anvisar. Utfodringen ska dimensioneras till att avse det högsta fastställda renantalet för samebyn och ska maximalt äga rum under tre månader per höst.*

Under anläggningstiden ska bolaget tillse att utfodring av samebyns renar äger rum under våren i Halånområdet. Utfodringen ska dimensioneras till att avse 2 500 renar och ska som minst äga rum under två veckor och som längst under fyra veckor per vår.

Bolaget ska tillhandahålla komplettering av samebyns hagar i anslutning till året-runt-markerna, eller annan lämplig plats som samebyn anvisar, genom anläggande av lastningsanläggning, förvaringsbodas, fodersilos och fodersta-

tioner. Utformningen av anläggningarna ska ske i samråd med samebyn. Anläggningarna ska vara färdigställda senast vid den tidpunkt då samebyn behöver använda dem under den första hösten under anläggningstiden.

Bolaget ska tillhandahålla en samlingsanläggning med hagar och lastningsanläggning, en förvaringsbod, en silo och foderstationer i Halånområdet. Utformningen av anläggningen ska ske i samråd med samebyn. Bolaget ska svara för underhåll av dessa anläggningar. Anläggningarna ska vara färdigställda senast vid den tidpunkt då samebyn behöver använda dem under den första våren under anläggningstiden.

Bolaget ska tillse att det tecknas djurförsäkringar som ska ge samebyn ersättning till livdjursvärde om fler än 0,1 procent av samebyns renar per månad dör eller blir så sjuka att de måste avlivas på grund av utfordringen.

Bolaget ska svara för veterinärkontroll av samebyns renar samt uppföljning och dokumentation av utfordringen.

Utfordringsvillkoret har som syfte att kompensera samebyn för att reservbetesområdet inte kan användas under anläggningstiden. Utfordring ska ske med pellets, hö och renlav. Om bolaget anser att det är lämpligt att samebyn svarar för det faktiska utfordringsarbetet bör det stå fritt för parterna att överenskomma under vilka villkor detta ska ske, vilket i så fall förutsätter, förutom kompensation för samebyns arbetsinsatser, bl.a. att bolaget tillhandahåller arbetshjälpmedel i form av lyftar och speciella kälkar för att renskötarna ska undvika arbetsskador. Skyldighet för bolaget att svara för försäkring för renar är på grund av den risk som föreligger vid långvarig utfordring. Av samma skäl måste bolaget tillse att erforderlig veterinärkontroll utförs samt att en uppföljning och en dokumentation sker avseende detta stora utfordringsprojekt. Detta kan förslagsvis ske genom Sveriges Lantbruksuniversitet.

- e/ Villkoret om vegetationsskiktet bör ha följande lydelse: *Sökanden ska genom att spara vegetationsskiktet i området återställa det efter det att anläggningsarbetena är utförda.*

Parterna synes vara överens om de allvarliga störningarna för rennäringen under byggtiden. Mot bakgrund av den internationella rättens krav på effektivt deltagande torde det heller inte räcka med att enbart ge samebyn information. Större underhåll ska förläggas sommartid. För att möjliggöra renarnas betesro är det nödvändigt att den mänskliga aktiviteten i området minimeras under den tid området får användas av rennäringen.

För att undvika skador i mark där inga fundament, vägar eller andra anläggningar uppförs, ska vegetationsskiktet på dessa ställen sparas och återställas. Prövotidsutredningen utgör inte något skydd för rennäringen främst på grund av villkorets utformning, dvs. att man i efterhand försöker utreda hur rennäringen har påverkats utan att först ha fastställts hur rennäringen bedrivs innan intrånget.

Nytt provisoriskt villkor (P3)

Frågan om renflyttningar i området under anläggningstiden bör regleras enligt följande: *Bolaget ska under anläggningstiden tillse att flyttning av samebyns renar ska ske från året-runt-markerna till vinterbetesområdet på hösten och från vinterbetesområdena till året-runt-markerna på våren. Flyttningarna ska avse 2 500 renar i vardera riktningen.*

Den sträcka som renarna ska flyttas uppgår till ca 24 mil enkel väg. Om bolaget anser att det är lämpligt att samebyn svarar för det faktiska flyttningsarbetet bör det stå fritt för parterna att överenskomma under vilka villkor detta ska ske.

Bolaget

MPD:s beslut är riktigt. De villkor som har fastställts säkerställer att påverkan på samebyns verksamhet blir mycket begränsad. Om det finns skäl att fastställa ytterligare krav på försiktighetsmått eller kompensationsåtgärder kommer det att finnas

möjlighet att föreskriva sådana kompletterande krav efter två respektive fyra år från det att tillståndet togs i anspråk. Kraven på hänsyn gentemot rennäringen går längre än i något annat liknande tillståndsärende.

Betr. villkor 2

Bolaget anser att den ekonomiska säkerheten om 300 000 kr är tillräcklig för att återställa det ianspråktagna området till ett fullgott vinterbetesområde. Det bör även beaktas att det område som ska återställas utgör en helt obetydlig del i förhållande till samebyns vinterbetesområde. Även i förhållande till den normala skogsavverkning som sker måste den framstå som oväsentlig.

Betr. villkor 7

MPD:s bedömning att utformning av villkor 7, dvs. att förslagen till väg- och ledningsdragningar, placering av uppläggnings- och uppställningsytor ska föregås av samråd, är enligt bolagets uppfattning rimlig.

Betr. villkor 14

Det är inte tekniskt möjligt att uppnå 35 dB(A) i anslutning till vindkraftverken såsom samebyn gör gällande. Det av MPD föreslagna riktvärdet är i enlighet med praxis.

Betr. utredningsvillkor U1

Bolaget föreslog ett antal försiktighetsmått baserade på utredningen i ärendet och MPD har även föreskrivit försiktighetsmått för att begränsa eventuella störningar som prøvotidsföreskrift. Under en prøvotid ges sålunda möjligheter att utreda behovet av och möjliga åtgärder för ytterligare begränsa påverkan. Samebyns förslag till utfodring och flytt av renar är inte acceptabel. Sammanfattningsvis är MPD:s utformning av utredningsvillkoret och prøvotidsföreskrifterna riktig. Föreskrivna krav innebär att samebyns intressen tillgodoses så långt som är rimligt.

Betr. prøvotidsvillkor P2

a/ Anläggningsarbetena kommer i huvudsak att bedrivas under tid då det inte bedrivs vinterbete. MPD:s bedömning att störningen inte kan anses bli så på-

taglig att rennäringen inte kan bedrivas är riktig.

- c/ Det stämmer att bolaget den 17 februari 2010 lät ploga vägar inför nedtagning av mätmaster. Sedan bolaget vid möte den 4 mars 2010 fått information av samebyn om att plogningen hade medfört problem fördes en dialog med samebyn för att minimera påverkan på renskötseln. Bolaget avstod även från att ta ned masterna under den period då samebyn hade renar i området. Bolaget avser också att, i enlighet med de villkor som har föreskrivits, föra en dialog med samebyn för att förhindra att liknande problem uppkommer framgent.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen anser att MPD beaktat påverkan på renskötseln i utredningsvillkor U1 och att det är bättre att föreskriva om utredningsvillkor istället för att direkt fastställa försiktighetsmått.

Betr. provotidsvillkor P2

- b/ Att föreskriva att anläggnings- och nedmonteringsarbeten endast ska få ske efter samebyns explicita medgivande skulle mot bakgrund av att länsstyrelsen anser att de utpekade riksintressena går att förena innebära en stor inskränkning i tillståndet för verksamheten.
- d/ I utredningsvillkoret U1 framgår att länsstyrelsens yttrande till MPD daterat den 24 november 2009 bör tas som utgångspunkt vid utredning vad gäller förslag till slutliga villkor. Det kan vara bra att förtydliga provotidsvillkoret i denna del genom att precisera det med utgångspunkt från länsstyrelsens nyss nämnda yttrande.

2.6 Giltighetstid för tillståndet

Miljödomstolen har berett parterna möjlighet att yttra sig avseende frågan om tidsbegränsning av tillståndet.

Samebyn har uppgivit: Skälet till att frågan inte berörts i överklagandet är att den egentligen spelar en underordnad roll eftersom tidsbegränsningen inte löser den

direkta skadan för rennäringen. Om miljödomstolen skulle meddela tillstånd för bolaget bör tillståndet i första hand tidsbegränsas till tio år och i andra hand till 25 år. Den första tidsgränsen är beräknad med utgångspunkt från den tid som samebyn skulle kunna överleva med reducerat renantal och färre renskötsel företag. Den andra tidsgränsen avser verkens uppskattade tekniska och ekonomiska livslängd.

Bolaget har uppgivit att det inte finns skäl att tidsbegränsa tillståndet. I vart fall bör tiden inte sättas under 30 år. Miljööverdomstolens praxis visar att det som talar för ett tidsbegränsat tillstånd är att verksamheten har stor påverkan på omgivningen. När frågan varit uppe till bedömning har det inte ansetts att det funnits skäl att tidsbegränsa tillstånd för vindkraft, jfr Miljööverdomstolens dom 2007-10-25 i mål M 300-07. I detta fall finns det, såsom MPD angivit, omständigheter som talar mot en tidsbegränsning, såsom exempelvis att verksamhetsutövaren under tillståndets avslutande tid inte gör investeringar i anläggningar som kan leda till effektivare energianvändning.

Länsstyrelsen har förklarat sig vidhålla MPD:s beslut.

BEVISNING M.M.

Miljödomstolen har hållit muntlig förhandling i målet. Denna förhandling har även omfattat mål M 145-10 berörande Björkhöjden-Björkvattnet och mål M 471-10 berörande Bodhögarna.

På samebyns begäran har vittnesförhör ägt rum med professor Öje Danell, Sveriges Lantbruksuniversitet i Uppsala, vilken även avgivit sakkunnigutlåtande.

Fria partsförhör har ägt rum med samebyns ordförande Marianne Persson samt renskötaren Nils Thomas Persson. De har uppgivit bl.a. följande: Samebyn har över 50 medlemmar med sammanlagt nio aktiva renskötsel företag. De omsätter sammanlagt ungefär 8-10 miljoner kr per år. Efter slakt brukar vinterhjorden uppgå till ungefär 4 800 renar uppdelat på fem vinterbetesgrupper. Förflyttning till vinterbetesområdena sker vanligtvis på traditionellt sätt genom att renarna vandrar längs flyttlederna. Vindkraftparken Ögonfågeln liksom den västerut belägna parken Bodhögarna

ligger på var sin sida om en flyttled i den norra delen av det vinterbetesområde som nyttjas av samebyn, Halåns vinterbetesområde. Ögonfägnaden används som reservbete. Området mellan parkerna, som är format som en gryta, används även som övernattningsland och/eller som bromsland, dvs. som ett naturligt stopp då renen vandrar till/från fjällen. Det är ödsligt med relativt lite störningar och lite skogsvägar, vilket är till fördel för renskötseln.

Åtgärder i form av byggnationer, människor, fordon, buller etc. medför antingen att renen flyr från området eller att den undviker att gå in i önskat område. De kan då exempelvis blandas med en annan samebys renar, vilket medför merarbete med att först samla ihop renarna och sedan skilja dem i två hjordar. Perforerar man ett område med störningsmoment – t ex med ett spindelnät av vägar – är det nästan omöjligt att driva dem i en viss riktning eftersom renar har en tendens att springa längs vägarna vid flykt. Det kan även hända att en del av hjorden stannar inom vindkraftparken medan huvudhjorden skingras. Återsamlingen försvåras då av att man måste dela upp renskötarna i olika grupper och genom att man inte kan använda helikopter i parkerna. Om det då är en hjord på 2 000 renar är det ibland svårt att få ihop tillräckligt med personal för att kunna sköta ihopsamlingen. För mycket störningar i eller i närheten av flyttleden medför att den inte har tillräckligt ”drag” – dvs. renen stannar och förstår inte att den ska fortsätta vidare; det måste finnas en naturlig dragningskraft i landskapet. Det går inte att tvinga en renhjord dit den aldrig har varit.

DOMSKÄL

Frågan om förutsättningar föreligger för återförvisning

Samebyn, som företräts av yrkesverksamma ombud, har av MPD beretts tillfälle att yttra sig över bemötandet. Oberoende av hur MPD beskrivit innehållet i bolagets bemötande borde samebyn – för det fall den ansåg behov föreligga av att avge yttrande – ha avgivet ett sådant. Den omständigheten att den valde att inte göra det kan då inte tolkas på annat sätt än att den delade MPD:s uppfattning.

Samebyn har vidare hos MPD begärt att bolagets ansökan ska kompletteras med ytterligare utredningar. Bolaget har kompletterat MKB:n. Miljödomstolen anser att

miljökonsekvensbeskrivningen med den fördjupade rennäringsanalysen samt de övriga utredningar som gjorts uppfyller kraven i miljöbalken.

Miljödomstolen finner sammanfattningsvis – med beaktande jämväl av vad samebyn i övrigt anfört om bristande utredning hos MPD – att samebyns yrkande om återförvisning ska avslås.

Miljökonsekvensbeskrivningen

Miljökonsekvensbeskrivningen kan med de ytterligare utredningar som gjorts i målet godkännas och läggas till grund för prövningen.

Tillåtlighet

Samebyn har som grund för sitt yrkande om att bolaget inte ska erhålla tillståndet anfört att vindkraftsverksamheten kommer att medföra störningar för rennäringsenheten under såväl anläggnings-/avvecklingsfasen som driftfasen, och att de beräknade störningarna är av sådan omfattning att de hotar samebyns möjligheter att bedriva rennäringsverksamhet och därmed även deras möjligheter att såsom urfolk försörja sig genom sin traditionella näringsform.

Anläggande av vindkraftparker inom vinterbetesområde försvårar för renverksamheten i flera avseenden. Miljödomstolen anser dock att den inverkan som sker under anläggningstiden får – med beaktande av föreskrivna försiktighetsmått – anses så begränsad att det saknas skäl att på denna grund bifalla samebyns yrkande.

Vid bedömningen av hur driften av en vindkraftanläggning påverkar rennäringsenheten anser miljödomstolen inledningsvis att dessa störningar typiskt sett inte behöver vara av så stor omfattning som samebyn hävdar. Det föreligger förvisso påverkan som medför bl.a. undvikelseffekt hos renen men denna är inte total. Trots att det sedan ett flertal år uppförts ett flertal vindkraftsanläggningar inom områden som omfattas av renbetesmarker föreligger det ännu inte några vetenskapliga eller andra rapporter som entydigt visar att renar i alla situationer alltid undviker just vindkraftparkerna. Härav följer då den – inte helt oväntade – slutsatsen att det är flera faktorer som i olika grad och beroende på de lokala förutsättningarna avgör om re-

nar uppfattar en anläggning som en störning och i så fall på vilket sätt, såsom bl.a. anläggningens utförande, omfattning, vilket slag av område (betesområde, flyttled, bromsland etc.) som anläggningen uppförs på, närhet till andra störningskällor etc. Närvaron av människor får bedömas vara av förhållandevis större betydelse än flera andra faktorer.

Vindkraftparken Ögonfågeln medför påverkan på renverksamheten i två avseenden; dels genom närheten till den flyttled som leder in i Halåns vinterbetesområde (jämte övernattningsland och bromsland) och dels genom att området används som reservbete av samebyn.

Flyttleden är utpekad som riksintresse för rennäring enligt 3 kap. 5 § miljöbalken, vilket innebär att området bör skyddas från sådana förändringar som skulle påtagligt försvåra näringens bedrivande. Den närmare innebörden av begreppet har av lagstiftaren förklarats utesluta bagatellartad påverkan och i övrigt åsyfta sådana åtgärder som kan ha en bestående inverkan eller som tillfälligt kan ha en mycket stor negativ inverkan på det aktuella intresset (prop. 1985/86:3 sid 161).

Området är även utpekad som riksintresse för energiproduktion enligt 3 kap. 8 § miljöbalken. Främjande av produktion av förnyelsebara energikällor är viktigt för att nå de krav som ställs på Sverige med anledning av EU:s klimatåtagande och de nationella planeringsmålen för vindkraft som antagits av Sveriges riksdag (prop. 2001/02:143, 2005/06:143 och 2008/09:163).

Av 3 kap. 10 § miljöbalken följer att om ett område enligt 5–8 §§ är av riksintresse för flera oförenliga ändamål, ska företräde ges åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Det är således dessa kriterier som ska användas vid avvägningen mellan de olika intressena och inte några tidsmässiga aspekter. Syftet med avvägningen mellan de olika intressena skulle försvinna om det ”första intresset” automatiskt ska skyddas, såsom samebyn anser, vid avvägning gentemot intressen hänförliga till nya anläggningar.

Avståndet mellan vindkraftsparkerna Ögonfågeln och Bodhögarna är ca tre km. Miljödomstolen anser att vad som framkommit i målet inte ger stöd för påståendet att den ovan nämnda undvikelseeffekten skulle vara så stor på nu aktuella avstånd att flyttleden jämte övernattnings- och bromsland inte skulle kunna användas även efter det att anläggningarna tagits i drift. Ögonfågeln kan således inte på denna grund anses påtagligt försvåra rennäringens bedrivande.

Vad härefter gäller själva Ögonfågeln har samebyn framhållit att Sametinget beslutat om utvidgning – såvitt avser nu aktuell del av renbetesområdet – av det för rennäringen riksintresseförklarade området till att omfatta i stort sett hela vindkraftsparken. Bolaget har bestritt att hela det centrala Halånområdet ska anses utgöra riksintresse för rennäringen.

Sametinget är numera den myndighet som på sätt som anges i 2 § förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m. har att bedöma områden som är av riksintresse enligt 3 kap. 5 § miljöbalken för rennäringen. Miljödomstolen har därför att utgå ifrån att huvuddelen av området är att anse som riksintresse jämväl för rennäringen.

Anläggande av vindkraftspark inom vinterbetesområde försvårar renverksamheten, bl.a. genom minskade möjligheter till att driva renar i önskad riktning på grund av bl.a. vägdragningar, plogningar och att det inte går att använda helikopter. Med beaktande av områdets relativa litenhet och att det används huvudsakligen som reservbete, bedömer miljödomstolen dock denna inverkan som relativt begränsad. Det bör gå att förena de båda verksamhetsformerna, speciellt med hänsyn till föreskrivna försiktighetsmått. Anläggningen bedöms således inte påtagligt försvåra rennäringens bedrivande.

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) m.m.

Samerna åtnjuter status av ursprungsfolk och nationell minoritet i Sverige. Samerna och rennäringen omfattas således av det skydd som följer av artikel 27 ICCPR. Miljödomstolen har konstaterat att det inte föreligger hinder enligt miljöbalken mot att

bevilja bolaget tillstånd till uppförande av vindkraftsparken. Fråga i målet är då huruvida ett tillstånd till vindkraftsparken står i strid med nämnda artikel.

MR-kommitténs tre krav, utifrån tolkningen av artikel 27 ICCPR, innebär att minoritetens medlemmar ska tillförsäkras effektivt deltagande i beslut som rör dem, att deras traditionella näring ska förbli ekonomiskt hållbar och inte tillintetgöras samt att ett omfattande samrådsförfarande äger rum.

Miljödomstolen finner inte att tillståndet till vindkraftsparken är så omfattande och ingripande att det – även sammantaget med eventuellt tillstånd till de vindkraftsparker som berördes vid ovanstående muntliga förhandling och med beaktande av vad som anförs nedan beträffande villkoren – kan anses medföra sådana olägenheter att förutsättningarna att bedriva rennäring blir ohållbara och att samerna därigenom förnekas rätten till sitt kulturliv. Innan ansökan till vindkraftsparken inlämnades genomförde bolaget ett omfattande samrådsförfarande med allmänheten och berörda samebyar. Samebyarna har även deltagit i den fördjupade rennäringanalysen och kunnat agera som sakägare i processen hos MPD - och nu även inför miljödomstolen. Samebyn har enligt miljödomstolen därmed tillförsäkrats ett effektivt deltagande såväl i samrådsförfarandet såsom i beslutsprocessen. Tillståndets inverkan på rennäringen inom samebyn kan inte anses ha medfört sådana olägenheter som innebär en kränkning av artikel 27 ICCPR.

Samebyn har vidare anfört att MPD:s beslut strider mot diskrimineringsförbudet i 2 kap. 10 § diskrimineringslagen och 1 kap. 2 § fjärde stycket regeringsformen eftersom det endast är samer som bedriver rennäring vilket i sin tur medför att det är enbart samer som drabbas genom MPD:s avvägning mellan näringarna.

Bestämmelserna om riksintressen i 3 kap. miljöbalken är i första hand avvägningsregler för situationer då samhället har väsentliga intressen att bevaka från markpolitiska utgångspunkter – varav rennäringen är ett av dessa intressen. Det faktum att det enbart är samerna som kan bedriva rennäring kan inte i sig utgöra skäl för etnisk diskriminering utan missgynnande måste ha skett med hänsyn till etniskt ursprung. Det har inte i målet framkommit något som talar för att avvägningen skulle ha skett

med utgångspunkt i etnicitet. Miljödomstolen anser således inte att MPD:s beslut har tillkommit i strid med regeringsformen eller diskrimineringslagen.

Förutsättningarna för att bevilja bolaget tillstånd till vindkraftpark vid Ögonfågna- den är således uppfyllda. Samebyns andrahandsyrkande kan därför inte vinna bifall.

Villkor

Vid ovan redovisad bedömning återstår att pröva vad samebyn yrkat i tredje hand om att tillståndet ska förenas med ytterligare villkor.

Villkor 2

Samebyn har uttryckt tveksamhet om att det av MPD fastställd beloppet kommer att vara tillräckligt vid en framtida återställningssituation. Med hänsyn till de uppenbara svårigheter som följer av att bedöma framtida ekonomiska förhållanden – i synnerhet ju längre framåt de ligger – bör ställda säkerheter på något sätt värdesäkras; det får anses vara ett notoriskt faktum att penningvärdet försämras i vart fall på lång sikt. Såvitt framgår av utredningen i målet är det nu aktuella värdet beräknat med hänsyn till dagens kostnadsläge. Säkerheten bör då indexregleras med utgångspunkt i dessa kostnader.

Tidsbegränsning av tillståndet

Genom samebyns yrkande bl.a. om att miljödomstolen inte ska lämna tillstånd till den sökta verksamheten, har miljödomstolen möjlighet att överpröva hela tillståndet med föreskrivna villkor. Miljödomstolen gör den bedömningen i enlighet med vad länsstyrelsen anfört inför MPD att tillstånd för förevarande slag av verksamheter normalt bör tidsbegränsas av flera olika skäl, dels på grund av att den tekniska livslängden för vindkraftverken brukar anges till omkring 30 år, och dels för att möjligheterna till en förutsättningslös prövning av villkoren vid en eventuellt fortsatt verksamhet är större vid en ny tillståndsprövning jämfört med omprövning enligt 24 kap miljöbalken. Tidsbegränsningen kan lämpligen bestämmas till just 30 år.

Övriga yrkanden om villkorsändringar

Vad samebyn yrkat i övrigt föranleder inte miljödomstolen att göra ändring i det överklagade beslutet.

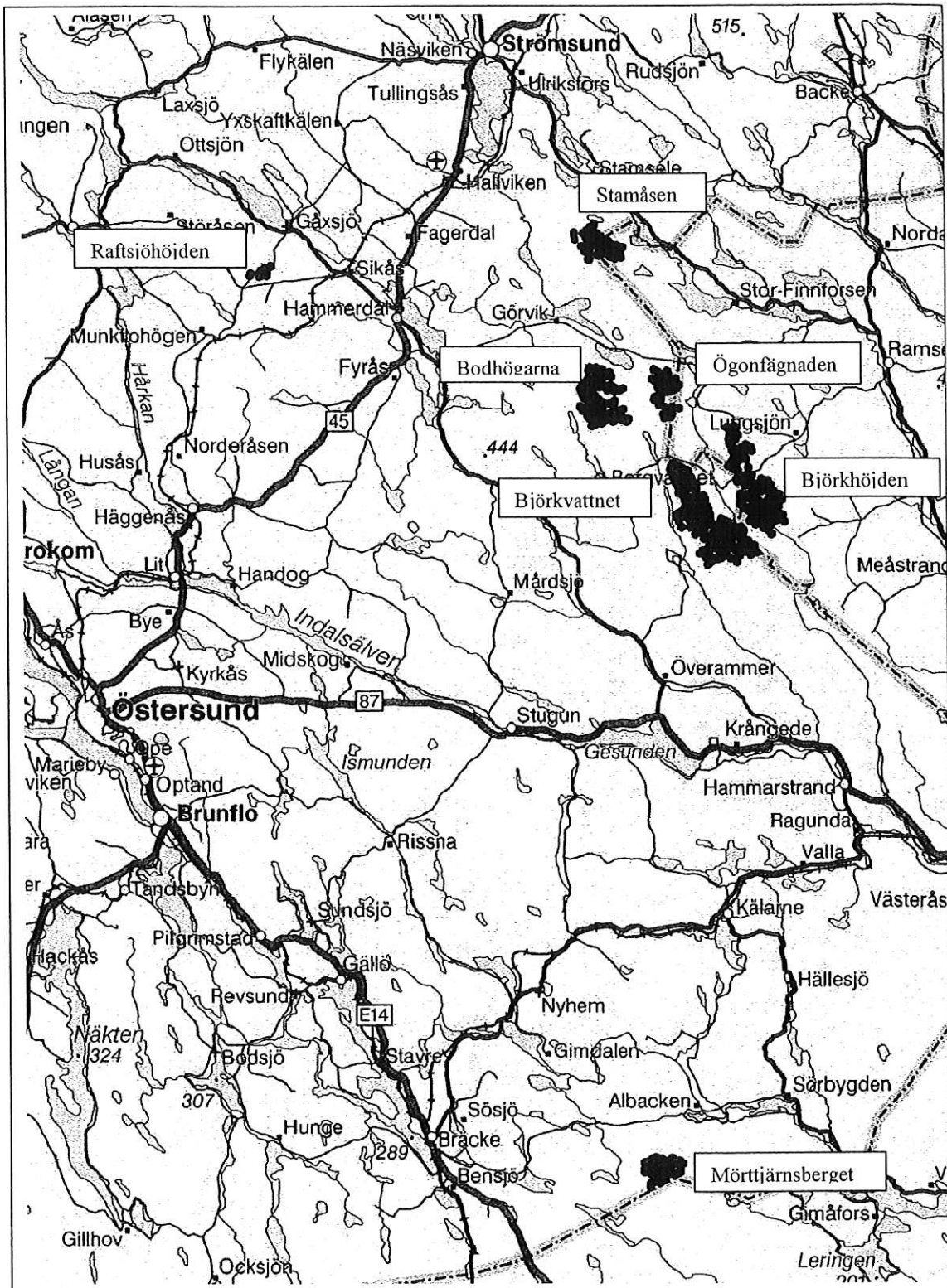
HUR MAN ÖVERKLAGAR, se **bilaga 3** (DV 427)

Överklagande senast den 11 januari 2011. Prövningstillstånd krävs.

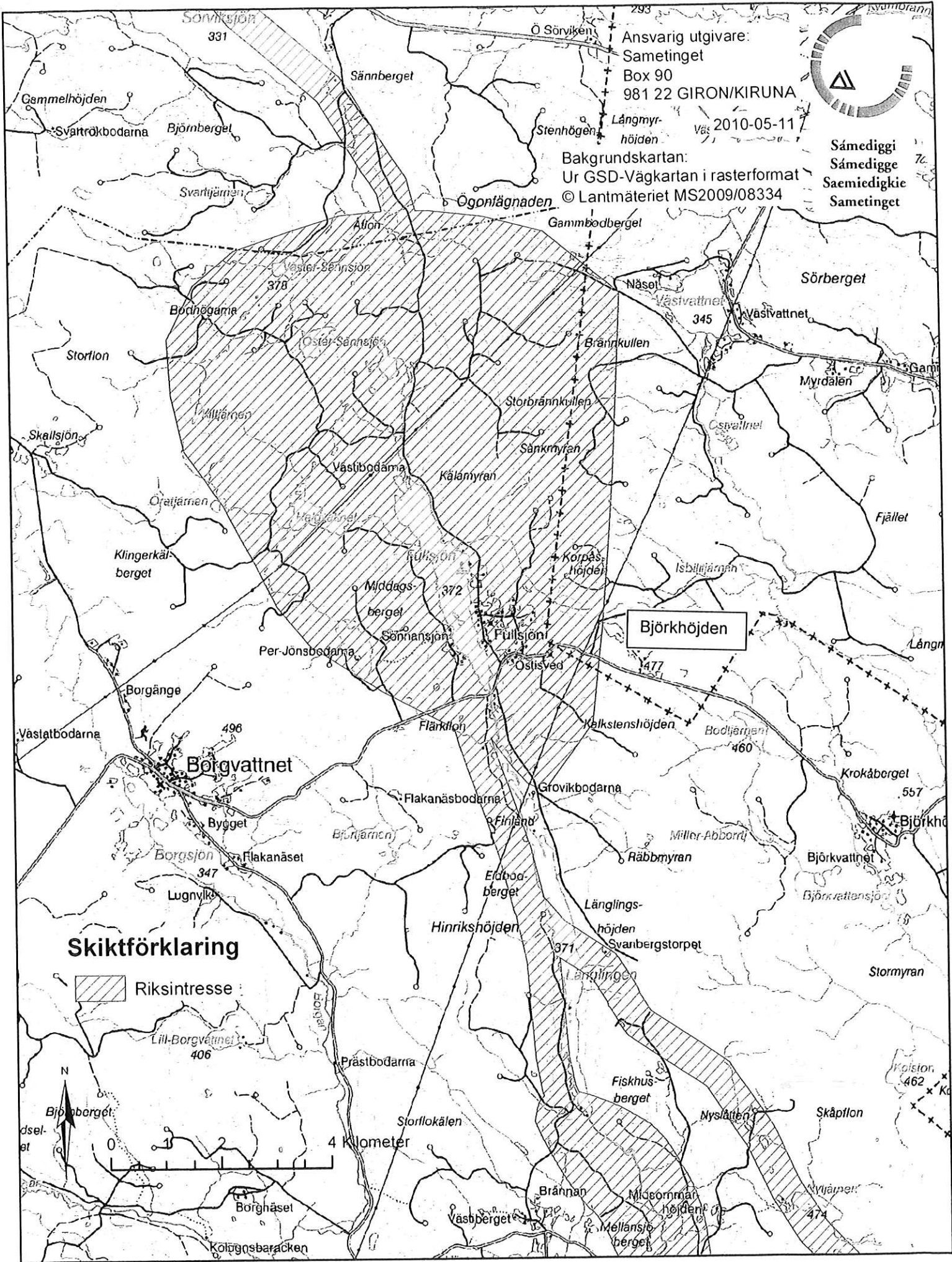
På miljödomstolens vägnar

Ingemar Olofsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Ingemar Olofsson, ordförande, och miljørådet Ove Eriksson samt sakkunniga ledamöterna Siv Reuterswärd och Erik Marell. Föredragande har varit beredningsjuristen Paulina Rautio.

Utredningsområdenas lokalisering, detalj.

Ansvarig utgivare:
 Sametinget
 Box 90
 981 22 GIRON/KIRUNA

Väst 2010-05-11

Bakgrundskartan:
 Ur GSD-Vägkartan i rasterformat
 © Lantmäteriet MS2009/08334

Sámediggi
 Sámedigge
 Saemiedigkie
 Sametinget

Björkhöjden

Skiktförklaring

 Riksintresse

0 4 kilometer

ANVISNING FÖR ÖVERKLAGANDE - DOM I MILJÖMÅL

Den som vill överklaga miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Svea Hovrätt, Miljööverdomstolen.

Överklagandet ska ha kommit in till miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till miljödomstolen och måste ha kommit in till miljödomstolen **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. **Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.**

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Miljööverdomstolen meddelar **prövningstillstånd**. Miljööverdomstolen lämnar prövningstillstånd om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas,
2. anledning förekommer till ändring i det slut som miljödomstolen har kommit till, eller
3. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står miljödomstolens avgörande fast. Det är därför

viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas med angivande av miljödomstolens namn samt dag och nummer för domen,
2. parternas namn och hemvist och om möjligt deras postadresser, yrken, personnummer och telefonnummer, varvid parterna benämns klagande respektive motpart,
3. den ändring av miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
4. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende miljödomstolens dom enligt klagandens mening är oriktig,
5. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud. Om klaganden anlitar ombud ska ombudet sända in fullmakt i original samt uppge namn, adress och telefonnummer.

Ytterligare upplysningar lämnas av miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.

ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Miljödomstolen

DOM
2010-12-21
meddelad i
Östersund

Mål nr M 466-10

KLAGANDE

Jijnjevaerie sameby, 892000-5363
c/o Marianne Persson
Valsjön 4720 A, 830 67 Valsjöbyn

Ombud: Advokaterna Camilla Wikland och John Antonson
Gärde Wesslau Advokatbyrå
Kungstorget 2, 411 17 Göteborg

MOTPARTER

1. Statkraft SCA Vind AB
851 88 Sundsvall

Ombud: Advokaterna Magnus Fröberg och Camilla Husebye Becker
Fröberg & Lundholm Advokatbyrå AB
Sveavägen 17, 11 tr, 111 57 Stockholm

2. Länsstyrelsen i Jämtlands län
831 86 Östersund

ÖVERKLAGAT BESLUT

Miljöprövningsdelegationens vid Länsstyrelsen i Jämtlands län beslut 2010-01-14
i ärende nr 551-17518-08

SAKEN

Tillstånd till uppförande och drift av gruppstation för vindkraft vid Ögonfågeln i Ragunda, Strömsunds och Sollefteå kommuner

DOMSLUT

1. Miljödomstolen ändrar det överklagade beslutet beträffande
 - 1.1 tillståndet på så sätt att giltighetstiden bestäms till trettio år från den dag då tillståndet vunnit laga kraft, och
 - 1.2 villkor 2 på så sätt att det till första stycket ska läggas ytterligare en mening:
Det vid varje tid aktuella säkerhetsbeloppet för varje vindkraftverk ska årligen under verkets livstid indexberäknas efter konsumentprisindex, där året för denna dom utgör bas.
2. Miljödomstolen avslår Jijnjevaerie samebys överklagande i övrigt.

Dok.Id 112660

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 708 831 28 Östersund	Storgatan 6	063-15 06 00 E-post: miljodomstolen.ostersund@dom.se	063-15 06 88	måndag – fredag 09:00-12:00 13:00-15:00

BAKGRUND M. M.

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Jämtlands län (MPD) lämnade i det överklagade beslutet Statkraft SCA Vind AB (bolaget) tillstånd enligt miljöbalken att uppföra och driva gruppstation för vindkraft vid Ögonfågeln i Ragunda, Sollefteå och Strömsunds kommuner inom ett angivet område om ca 16 km². Tillståndet omfattar en maximal uteffekt om 100 MW och maximalt 40 vindkraftverk. MPD meddelade även verkställighetsförordnande avseende nedtagande av skog för anläggande av vägar och vägarbeten.

Beslutet har överklagats av Jijnjevaerie sameby (samebyn) som även yrkat att miljödomstolen skulle meddela inhibition av verkställighetsförordnandet. Sedan bolaget återkallat sitt yrkande i denna del har förordnandet upphävts av miljödomstolen.

Miljödomstolen meddelar dom denna dag i anledning av överklaganden av sammanlagt fem beslut meddelade kring årsskiftet 2009/2010 av Miljöprövningsdelegationerna vid Länsstyrelsen i Jämtlands län respektive Västernorrlands län. Bolaget har genom dessa beslut erhållit tillstånd att uppföra sammanlagt 420 vindkraftverk i sex olika vindkraftparker med en sammanlagd maximal uteffekt om 1 040 MW och en produktion om sammanlagt 2 425 GWh/år. Parkerna är belägna i relativ närhet av varandra i gränsområdet mellan de två länen. Samtliga ligger inom samebyns vinterbetesområde. Parkernas belägenhet framgår av karta, se **bilaga 1**. Miljödomstolen har tidigare, den 1 november 2010 i mål M 163-10, överprövat lämnat tillstånd för bolaget för en vindkraftpark belägen längre söderut vid Mörtjärnberget som omfattar 40 vindkraftverk med en maximal uteffekt om 100 MW.

YRKANDEN M.M.

Samebyn har yrkat i nu nämnd ordning

- 1/ att beslutet undanröjs och att miljödomstolen återförvisar ärendet till MPD,
- 2/ att miljödomstolen inte ska lämna tillstånd till den sökta verksamheten, samt
- 3/ om miljödomstolen skulle lämna tillstånd till den sökta verksamheten, att tillståndet förenas med ytterligare villkor till skydd för samebyns rennäring.

Bolaget har bestritt samebyns yrkanden. Länsstyrelsen anser att samebyns överklagande bör lämnas utan bifall.

UTVECKLING AV TALAN

1. Frågan om återförvisning:

1.1 - på grund av bristande kommunikation

Samebyn

MPD:s beslut har inte tillkommit i laga ordning. Samebyn gav in ett omfattande yttrande till MPD den 22 oktober 2009. Sökandens bemötande, som inkom till MPD den 10 november 2009, kommunicerades inte omedelbart med samebyn. Först den 7 december 2009 fick samebyn av en slump kännedom om att bemötandet inkommit. Dagen efter samebyn fått kännedom om bemötandet begärde samebyn skriftligen att få yttra sig över det. Den 10 december 2009 mottog samebyns ombud en skrivelse från MPD vari det framgick att MPD ej ansåg att bolagets bemötande tillfört något nytt i ärendet. Samebyn erbjöds att ge synpunkter senast den 14 december 2009, men avstod från att göra detta eftersom samebyn ansåg att det inte fanns något skäl att bemöta det som framgick av yttrandet med anledning av att MPD ansåg att sökanden inte anfört något nytt i ärendet.

Av MPD:s beslut framgår vidare att handlingarna i ärendet har hållits tillgängliga för allmänheten fram till den 20 oktober 2009, dock har bemötandet aldrig funnits tillgängligt för allmänheten eller för samebyn.

1.2 - på grund av bristande beredning och bristfällig MKB

Samebyn

MPD har inte berett ärendet tillräckligt innan den fattat beslut och sökandens miljökonsekvensbeskrivning (MKB) motsvarar inte de krav som ställs på en sådan enligt miljöbalken. Även av dessa skäl ska målet återförvisas till länsstyrelsen.

Samebyn har föreslagit en rad ytterligare utredningar i sitt yttrande till MPD. Det behövs en bedömning av hur arbetet med anläggande och nedmonteringen av vindkraftverken kan förväntas påverka renarnas beteende i området, såväl tillfälligt som permanent samt både om anläggnings- och nedmonteringsarbetet sker vintertid eller

när renskötsel inte bedrivs i området. Aspekter som bör belysas är exempelvis undvikelseeffekter och anläggningsarbetets påverkan på renbetet i området samt hur renarna påverkas av utfordring under en så lång tid som kommer att krävas under detta arbete samt hur vindkraften vid drift förväntas påverka renarnas beteende i området.

Länsstyrelsen borde inte ha godkänt att sökanden delade upp sin ansökan på nu aktuellt sätt. Miljööverdomstolen har utvecklat avgränsningen av tillståndsansökningar avseende verksamhet som var tillståndspliktig enligt både 9 och 11 kap miljöbalken, se MÖD 2006:6. Samebyn anser att samma resonemang bör tillämpas när det gäller den nu aktuella frågan, dvs. om sökandens verksamhet kan avgränsas på det sätt som sökanden och länsstyrelsen valt. Att dela upp verksamheten på flera parker ska inte resultera i att sökandens sammantagna miljöpåverkan inte beaktas. Detta torde inte bara vara i strid mot Sveriges internationella förpliktelser utan även vara i strid med miljöbalken.

Samebyn begärde vidare att sökanden ska komplettera sin ansökan med ytterligare alternativa lokaliseringsförslag som innebär att renskötseln inom samebyns renskötselområde kan fortgå utan störningar. Samebyn har som ett förslag till villkor begärt att sökanden ska fastställa samebyns kostnader för renskötseln under ett normalår.

Bolaget – i anledning av 1.1-1.2

MPD:s beslut har fattats i laga ordning. Det saknas grund för återförvisning. Bolagets ansökan och miljökonsekvensbeskrivning uppfyller de krav som uppställs i miljöbalken.

Det framfördes inte nya omständigheter i bolagets yttrande av den 6 november 2009, utan yttrandet sammanfattade bolagets uppfattning. Det framgår av överklagandet att samebyn den 7 december 2009, dvs. mer än en månad före det att beslut fattades i ärendet, fick kännedom om bolagets yttrande. Bolagets yttrande har dock inte föranlett bemötande från samebyn. Av samebyns överklagande framgår, att MPD framförde till samebyns ombud att de inte ansåg att bolagets yttrande från tillförde något nytt men samebyn ändå bereddes möjlighet att bemöta yttrandet.

Samebyn måste ha delat MPD:s bedömning att ärendet inte tillfördes något nytt, eftersom de valde att inte yttra sig i ärendet. Det som samebyn framför som särskilt viktigt i bolagets yttrande är skälen för verkställighetsförordnandet. Denna fråga är överhuvudtaget inte aktuell längre eftersom bolaget har valt att återkalla sitt yrkande om omedelbart verkställighet i detta mål.

Länsstyrelsen – i anledning av 1.1-1.2

Under hösten kompletterades ärendet med nya uppgifter, vilket resulterade i att länsstyrelsen kungjorde de kompletterande handlingarna i september 2009. Handlingarna var utställda hos aktförvararen och yttranden begärdes in från remissmyndigheter, sakägaren och organisationer. De inkomna yttrandena tillsändes sökanden för bemötande. Enligt förvaltningslagen är länsstyrelsen skyldig att underrätta de som berörs om de kommit in nya uppgifter i ärendet som har bäring på prövningen. Länsstyrelsen ansåg att ärendet var färdigutrett och det inte hade kommit in nya uppgifter i och med sökandens bemötande. Ett internyttrande från rennäringsfunktionen kom in och skickades till sökanden och samebyn. Länsstyrelsen bedömde att sökandens bemötande på detta internyttrande inte tillförde några nya uppgifter. Sökandens skäl till yrkandet om verkställighetsförordnande framkom redan vid det offentliga sammanträdet.

2 Sakfrågor

2.1 Miljökonsekvensbeskrivningen

Samebyn

Som framgår av detta överklagande delar samebyn inte MPD:s åsikt att sökanden skulle ha uppfyllt de krav som skall ställas på en MKB.

Bolaget

Ansökan med MKB är kompletterad i flera omgångar och en studie över påverkan på rennäringen finns med i handlingarna och låg till grund för prövningen. Översiktsplanen tar i Ragundas fall hänsyn till påverkan på rennäringen i området.

Samebyn gör gällande att MKB:n är bristfällig, utan att närmare precisera vari bristerna skulle bestå. Bolaget kan också konstatera att samebyn i sitt yttrande den 22 oktober 2009 till MPD inte hade uppfattningen att utredningen behövde komplette-

ras. De synpunkter som lämnades på utredningen hänförde sig istället till att samebyn inte delade samtliga slutsatser i utredningen.

Länsstyrelsen

Ansökan med MKB är kompletterad i flera omgångar och en studie över påverkan på rennäringen finns med i handlingarna och låg till grund för prövningen. Översiktsplanen tar i Ragundas fall hänsyn till påverkan på rennäringen i området.

2.2 Störningar för rennäringen

Samebyn

Samtliga parter synes vara överrens om de stora störningar som uppstår för rennäringen under byggskedet. Samebyn avstår därför från att argumentera mer i denna del förutom att framhålla att samebyns villkor avseende när sökanden får utföra anläggningsarbete synes vara mer anpassat till denna verklighetsbeskrivning än vad villkoret som MPD beslutat om.

Det är högst sannolikt att renar störs av vindkraftverken även under drift, vilket innebär att renarna kommer att undvika de påverkade områdena. Det är lika sannolikt att vindkraftverken även medför störningar på områden utanför parkerna. MPD:s slutsatser att rennäringen kan existera med vindbruket är inte korrekt.

Det är fel att såsom sökanden stödja sig på Vindrein årsrapport 1998. Den sammanlagda effekten av ingreppet i naturen, ljudet från turbinerna, den visuella effekten och ytterligare mänsklig aktivitet i området måste vägas in. Den rapport som Sökanden hänvisat till – J.E. Colman, H. Rønning, S. Efterstöl; I hvilken grad påverkar vindmølleparker beitedferd blant tamrein – är utförd i Finland, vilket medför att de berörda renarna lever under väsentligen andra förutsättningar än renar i Sverige, vad gäller kontakten med människor.

Bolaget har vidare påstått att studier i Norge stödjer hypotesen att vindkraftparker har liten eller ingen negativ påverkan på renar, t.ex. Fagrappport Reindraft, Konsekvenser av vind- och kraftledningsprosjekter på Fosen, men underlåtit att redovisa de delar som talar om det osäkra läget vad gäller vindkraftverks och andra tekniska

installationers undvikelseeffekt på renar, vindkraftparker i allmänhet och stora sådana i synnerhet.

I artikeln "Effects of Recreational Cabins, Trails and Their Removal for Restoration of Reindeer Winter Ranges" i Society for Ecological Restoration International, C. Nellemann, m.fl., 2009 konstateras att den undvikelseeffekt som mänsklig aktivitet medför för renar är proportionerlig med aktivitetens omfattning. Samebyn anser att det är rimligt att anta att detsamma gäller för vindkraftparker.

Det synes inte finnas någon studie som bekräftar MPD:s tes att förhållandena skiljer sig så kraftigt mellan skogslandskap och kalfjäll eller andra öppna landskap att de forskningsresultat avseende störningseffekter som visats i en naturtyp inte skulle ha bäring på en annan naturtyp.

MPD har i sin motivering till beslutet vänt på bevisbördan avseende den sökta verksamhetens effekt på rennäringen. Sökanden har inte visat i enlighet med 2 kap. 1 § miljöbalken att vindkraftparken inte kommer att påtagligt försvåra rennäringens bedrivande. Med anledning av att samebyn varken kommer att kunna använda snöskoter eller helikopterstöd i vindkraftsparken kommer samebyn inte kunna samla sina renar i området, varför hela Halåns vinterbetesområde blir oanvändbart. Eftersom Ögonfågeln tillsammans med Bodhögarna och Björkhöjden-Björkvattnet utgör en del av ett mycket viktigt uppsamlingsområde för samebyn är det av yttersta vikt att samebyn kan använda det helikopterstöd som behövs för att samlingsarbetet ska kunna genomföras. Ett utredningsvillkor som i efterhand kan komma att konstatera att så är fallet är inte tillfyllest. Samebyn håller cirka 2 500 renar i Halånområdet. Detta motsvarar cirka 52 procent av hela samebyns renhjord.

Det är inte heller så lätt att hitta nya alternativa betesmarker eftersom samebyarna måste ha upparbetat s.k. sedvanerätt till ett område för att kunna få bedriva vinterbete där. De stora områden som sökanden hänvisar till är troligen indelningen av Sveriges karta i områden där de olika samebyarna kan ha rätt att bedriva vinterbete. Det är dock inte så att samebyarna har upparbetat denna rätt på hela detta stora område, där bl.a. tätorter ingår, varför hela denna areal inte kan ligga till grund för en

redogörelse för hur stort vinterbetesområdet är. Alla områden är vidare inte lämpliga för renbete.

Samebyn instämmer fullständigt i sametingets bedömning att den som bäst kan avgöra när exploateringar påtagligt försvårar rennäringens bedrivande är samebyarna själva. De fyra parkerna Ögonfågeln, Bodhögarna och Björkhöjden-Björkvattnet ligger samlade i Halånområdets uppsamlingsområde. Samebyn menar att dessa parkers samlade miljöpåverkan måste beaktas vid en bedömning av den sökta verksamhetens påverkan på rennäringen. Till detta kommer den kumulativa effekten av andra intrång i samebyns renskötselområden. Det kan därvid bl.a. konstateras att det i nuläget föreligger flera ansökningar om vindkraftparker från andra bolag i området som gränsar till Ögonfågeln vilka kommer att "binda ihop" denna park och Bodhögarna med parkerna Björkhöjden-Björkvattnet. MPD har inte beaktat den kumulativa effekten av befintliga och befarade intrång i samebyns renskötselområde i sitt beslut.

Bolaget

Enligt bolagets uppfattning kan rennäring och vindkraft samexistera.

Bolaget har redogjort för de vindkraftprojekt i området som varit kända under ärendets handläggning. Det är dock inte rimligt att i samband med överprövning av ett tillståndsbeslut ta hänsyn till alla planer på verksamheter i närområdet som tillkommit efter prövningen eller att utgå ifrån att inga hänsyn alls ska tas vid prövningen av dessa senare eventuella ansökningar. Tvärtom ska bolagets vindparker i området beaktas vid senare prövning av dessa planerade verksamheter.

Länsstyrelsen

Det finns inte stöd i miljöbalken för att beakta den kumulativa effekten av både befintliga och befarade intrång i samebyns renskötselområde i beslutet. Vid behandling av frågan om störning av en etablerad vindkraftspark måste beaktas att kunskapen om störningar på ren i uppförda vindkraftparker är mycket liten och störningar från annan verksamhet ofta inte är relevant i jämförelse. Studier på vildren i Alaska är inte relevant att jämföra med en mer domesticerad ren som finns i vårt län. Läns-

styrelsen ifrågasätter inte att renen störs av en etablering, dock kan störningens omfattning ifrågasättas. Huruvida hela området bortfaller under hela tiden ter sig omöjligt att kunna uttala sig om med befintligt kunskapsunderlag. Det är av stor vikt när under betesåret etableringen är tänkt att genomföras. Det går att förutse att det kommer att medföra en helt annan typ av arbetsinsats från samebyn att driva renen i och genom en vindkraftspark med kostnadsökningar som följd. Hur stora zoner som kommer att falla bort vid en etablering framstår som oklart och de angivelser som beskrivits i utredningen 5-12 km från parken ter sig också som mycket osäkra då många faktorer spelar in på zonernas storlek såsom naturens beskaffenhet, kuperat eller slätt land, alternativt renbete i närområdet etc. Länsstyrelsen delar inte uppfattningen om zonernas storlek med avseende på rennäringen, då relevant kunskap om zoner kring stora vindkraftsparker ännu inte finns, utan anser att de även kan vara betydligt mindre. Ögonfågeln ligger i ett område med en rikintresseklassad flyttled och samlingsplats för samebyn. Etableringen kommer sannolikt att få betydande inverkan på möjligheten att bedriva rennäring i området och länsstyrelsen finner inte anledning att ifrågasätta samebyns utredning i denna del. Det länsstyrelsen ifrågasätter är om förutsättningarna helt går förlorade eller om det med olika stödåtgärder skulle vara möjligt att bedriva renskötsel i området. Det kan vara bra att förtydliga prøvotidsvillkoret.

2.3 Hänsynsreglerna

Samebyn

I anledning av de allvarliga störningar som uppkommer för samebyns rennäring i området är de åtaganden sökanden har gjort och de villkor som föreskrivits i MPD:s beslut inte tillräckliga försiktighetsmått för att tillstånd ska lämnas till verksamheten. Mot bakgrund särskilt av hänsynsreglerna i 2 kap miljöbalken ska tillstånd därför inte lämnas för verksamheten.

Sökanden har inte fullgjort sin skyldighet enligt den s.k. lokaliseringsregeln. Enligt 2 kap. 6 § miljöbalken ska för verksamheten väljas en plats som är lämplig med hänsyn till bl.a. miljöbalkens mål samt att ändamålet med verksamheten ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Den valda platsen är inte lämplig. Sökanden borde ha kunnat finna andra platser som

inte innebär problem av den dignitet som valet av den aktuella platsen medför. MPD har inte beaktat vad som anges i Vindkraftshandboken – Planering och provning av vindkraftverk på land och i kustnära vattenområden (Boverket, januari 2009) om att ”Känsliga områden som kalvningsland, samlingsområden, svåra passager, flyttleder och områden nära dessa skall undantas. Det är områdets funktion i renskötseln som avgör om det är lämpligt för vindkraft eller inte.”

Bolaget

Verksamheten är, med de villkor som har föreskrivits i tillståndet, väl förenlig med hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken och uppfyller även i övrigt de krav som uppställs i miljöbalken. Verksamheten medför, med föreskrivna försiktighetsmått, en mycket begränsad påverkan på samebyns verksamhet. Tillstånd ska därför meddelas för den sökta verksamheten. Villkoren som har fastställts säkerställer att påverkan på samebyns verksamhet blir mycket begränsad. Risken för påverkan på rennäringen är begränsad.

2.4 Frågan om avvägning av riksintressen m.m.

Samebyn

Driften av vindkraftverken innebär en störning som påtagligt försvårar för rennäringen. De villkor, försiktighetsmått och utredningar som föreskrivs påverkar inte denna bedömning. Den beslutande myndigheten bör även väga in vilket intresse som först fanns på platsen vid en intresseavvägning mellan två oförenliga intressen. Eftersom det ”första” intresset ska skyddas gäller detta skydd mot anläggandet av nya anläggningar. Detta även om den nya etableringen också skulle omfattas av ett riksintresseskydd och detta oavsett om den tidigare näringen omfattas av riksintresseskydd eller inte. Bestämmelserna om skydd för riksintresse träder således in vid ändrad markanvändning.

Eftersom områden av intresse för vindbruk och rennäring ofta sammanfaller riskerar ett synsätt som premierar vindbruket framför rennäringen att leda till att rennäringen på sikt kommer att förlora samtliga sina områden av riksintresse i vinterbeteslandet. Detta leder i sin tur till rennäringens undergång och i förlängningen samma konsekvenser för den samiska kulturen. Detta nu anförda förstärks ytterligare av att

rennäringen i tillståndsärenden inte verkar tillmätas något värde överhuvudtaget på de platser där den inte är riksintresseförklarad. Vindbruket kan förläggas på andra platser i Sverige. Rennäringen kan dock inte på motsvarande sätt upparbeta sedvanerätt på nya platser under överskådlig tid. Riksintresset för rennäringen måste därför gå före riksintresset för vindbruk.

Samebyn vill även påpeka betydelsen av de flyttleder, varav i vart fall en är utpekad som av riksintresse för rennäringen, som går mitt emellan parkerna Ögonfågeln och Bodhögarna. Flyttleden är av mycket stor betydelse för byns renskötsel. Inte bara för flyttningarna mellan vinterbeteslandet och åretruntmarkerna utan även för flyttningar inom vinterbeteslandet. Med tanke på de störnings- och spridningseffekter som samebyn menar orsakas av vindkraftverken under drift ser, samebyn det som en omöjlighet att kunna driva renhjorden mellan dessa två parker på grund av störningseffekter. I de av samebyn anförda studierna, har störningseffekter kunnat observeras inte bara i direkt anslutning till det tekniska ingreppet utan även inom ett område upp till fem kilometer ifrån detsamma. Till störningseffekten tillkommer även bullret från vindkraftverken i de båda vindparkerna. Det innebär att den riksintresseförklarade flyttleden och den enda förbindelsen mellan samebyn s vinterbetesland och åretruntmarker går förlorad vid ett uppförande av vindparkerna Ögonfågeln och/eller Bodhögarna.

I anslutning till flyttleden finns det även ett uppsamlingsområde utpekad som av riksintresse för rennäringen mellan parkerna Ögonfågeln och Bodhögarna. Samebyn anser att även detta område kommer att bortfalla för samebyn om sökanden erhåller tillstånd för någon av dessa vindparker. Även om ingen av vindparkerna inkräktar på de områden som var utpekade som av riksintresse vid MPD:s beslut är det uppenbart att dessa områden kommer att påverkas av vindkraftverken under drift.

Om länsstyrelsen menar att renarna ska lastas på lastbil och köras mellan vinterbeteslandet och sommarbeteslandet kan det på något sätt sägas vara korrekt att vindparken inte berör renskötseln. Samebyn har dock en ovillkorlig rätt att flytta till fots

genom området. Det aktuella området fungerar även som stoppland och betesområde.

Sametinget har den 16 juni 2009 meddelat ett nytt beslut om vilka områden som denna myndighet anser vara av riksintresse för rennäringen, se **bilaga 2**. Jämfört med det material som sökanden använt i sin ansökan har Sametinget nu förklarat ett betydligt större område som riksintresse för rennäringen. I stort sett hela vindparken Ögonfågeln ligger inom riksintresset för rennäring enligt Sametingets beslut. Delar av vindparken Ögonfågeln ligger numer på område som är förklarat som av riksintresse för rennäringen men inte för vindbruket. Denna utvidgning har varken beaktats av sökanden i sina kompletteringar av ansökan eller MPD.

MPD har fattat tillståndsbeslut avseende fler vindparker i samebyns område, vilket innebär att samebyns tillgång till störningsfria områden minskar. Detta ökar naturligtvis betydelsen av befintliga sådana områden. Eftersom Bodhögarna, tillsammans med Björkhöjden-Björkvattnet och Ögonfågeln, ingår i samebyns absolut viktigaste områden, är det extra viktigt att dessa områden förblir störningsfria. I motsvarande mån måste riksintresset för rennäringen i dessa områden stärkas.

I regeringsbeslut den 4 mars 2010, avseende tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. miljöbalken av vindkraft i Markbygden, Piteå kommun har såväl miljöprövningsdelegationen i Norrbotten som Rennäringsdelegationen i Norrbotten uppehållit sig särskilt vid konsekvenserna för rennäringen genom anläggandet av vindparken. De har anfört att i det värsta tänkbara scenariot bedöms inom nämnda utredningsområde 26 procent av Östra Kikkejaure samebys vinterbetesmarker bli obrukbara. Det skulle kunna medföra att det högsta tillåtna antalet renar för samebyns del måste minskas med 1 000 av sammanlagt 4 000 djur som samebyn får hålla idag. Dessa remissinstanser har på samma sätt som samebyn utgått ifrån att hela utredningsområdet bortfaller för samebyns renskötsel och inte enbart de ytor som fundamenten tar i anspråk. Det kan även konstateras att regeringen anser att krav på kompensation för intrång och skadeförebyggande åtgärder gäller hela utredningsområdet och omkringliggande områden. Samebyn delar dock inte regeringens slutsats att rennär-

ingen inte skulle påtagligt försvåras i området. Samebyn finner det uppenbart att regeringens beslut är politiskt betingat, snarare än juridiskt.

Eftersom det enbart är samer som bedriver rennärning är det enbart samer som drabbas genom MPD:s avvägning mellan näringarna. Eftersom avvägningsfrågan mellan intressena är ett led i tillståndsprocessen och därigenom en fråga med direkt betydelse för möjligheten att bedriva näringsverksamhet i området blir MPD:s inställning diskriminerande gentemot samer som etnisk tillhörighet. MPD:s inställning strider därför mot diskrimineringsförbudet i 2 kap 10 § diskrimineringslagen (2008:567). Vidare ska det allmänna, enligt 1 kap. 2 § fjärde stycket regeringsformen, motverka diskriminering av människor på grund av etniskt ursprung. Mot denna bakgrund strider länsstyrelsens inställning i avvägningsfrågan mot lag och grundlag och ska därför inte upprätthållas.

Hänsyn vid denna bedömning måste tas till Sveriges internationella åtaganden gentemot samerna som urfolk. Enligt FN:s konvention om politiska och sociala rättigheter (ICCPR) och den praxis som FN:s kommitté för mänskliga rättigheter (MR-kommittén) har utvecklat, får ett urfolks traditionella landområde och möjligheter att bedriva sin kulturellt betingade näringsform aldrig inskränkas i sådan utsträckning att de lokalt påverkade individerna förlorar sin möjlighet att försörja sig genom sin traditionella näringsform. Då detta är ett absolut krav krävs det att det, vid varje inskränkning, utförs en utvärdering om hur stor påverkan blir för urfolket och folkets möjlighet att bedriva sin näringsform.

Artikel 27 ICCPR syftar till att tillförsäkra ett urfolk, i detta fall samerna, en möjlighet att bibehålla sina kulturella, social och politiska rättigheter, såsom de uttrycks genom folkets traditionella livsstil. Den omständighet som är mest central för att uppfylla ovan nämnda rättigheter är, enligt MR-kommitténs praxis, möjligheten att bibehålla kontroll och nyttjanderätt över traditionella landområden. Vid avgörande om en inskränkning medför ett brott mot artikel 27 används tre kriterier, varav aktivt deltagande i beslutsprocessen är endast ett av dessa tre kriterier. Det viktigaste kriteriet är dock möjligheten för ett urfolk att fortsätta bedriva sin traditionella när-

ingsform. Eftersom samebyn anser att MPD:s slutsats att vindkraftproduktion och vindkraft kan samverka är felaktig, innebär detta även att beslutet står i strid med artikel 27 ICCPR. Beslutet medför att samebyns möjlighet att bedriva sin traditionella näringsform upphör, i vart fall för ett antal av renskötselföretagen inom samebyn.

Bolaget

Bolaget delar inte samebyns bedömning att hela det centrala Halånområdet ska anses utgöra riksintresse för rennäringen. Huvuddelen av de områden där vindkraftetablering planeras är utpekade som riksintresse för vindkraft och områdena bör bedömas som riksintresse för vindkraft. Verksamheten kommer inte, varken under anläggnings- eller driftsskede, att leda till ett påtagligt försvårande av rennäringen. Anläggningsarbetena kommer i huvudsak att bedrivas under tid då det inte bedrivs vinterbete. MPD:s bedömning att störningen inte kan anses bli så påtaglig att rennäringen inte kan bedrivas är riktig. Enligt bolagets uppfattning kan rennäring och vindkraft samexistera, jfr Regeringsrättens dom den 1 april 2010 i mål 1680-08.

Berörda kommuner har i fördjupade översiktsplaner pekat ut området som lämpligt för vindkraft. För det fall den planerade vindparken mot förmodan skulle anses leda till ett sådant påtagligt försvårande för rennäringen är bolagets uppfattning att företräde, efter en avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken, ändå borde ges åt vindkraften, jfr Regeringens ställningstagande i regeringsbeslut den 4 mars 2010, avseende tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. miljöbalken av vindkraft i Markbygden, Piteå kommun.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen anser att riksintressena går att förena under förutsättning att kontinuerlig samverkan sker och att stora insatser görs, framförallt från exploitörens sida. De försiktighetsmått och villkor som MPD föreskrivit är tillräckliga för att intressena i området ska kunna förenas.

Det saknas stöd i lagstiftningen för att väga in vilket intresse som fanns först på platsen i en intresseavvägning mellan två oförenliga intressen. Länsstyrelsen delar

inte samebyns syn om att skyddsbestämmelserna för energiproduktion inte är tillämpliga med anledning av att det i målet är fråga om ändrad markanvändning. Länsstyrelsen tolkar beslutet så att MPD inte har gjort en avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken eftersom MPD kommit fram till att verksamheterna kan samexistera med hänsynsåtgärder. En avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken behöver därför inte åberopas, dock borde en sådan avvägning göras.

Länsstyrelsen anser att man bör beakta betydelsen av flyttleder och därmed att möjlighet ska finnas att flytta till fots, markanvändningen från 2003, att det kan bli ett betydligt större och hårdare betestryck på tidigare ej hårt nyttjade områden vid uppförande av sex vindkraftsparker och att randområden och zoner kring de enskilda områdena kan vara betydande. Vidare bör beaktas att uppförande och underhåll av nya hägn, utfodringsanläggningar för utfodring på hösten och vårvintern, arbetsinsatser för extra samling och utfodring samt lastbilstransporter till och från vinterbetesområdet från fjällområdet är åtgärder som skulle minska inverkan på rennäringen.

2.5 Villkor för verksamheten

Samebyn

Villkor 2

Det är viktigt att det explicit framgår att ett återställande av det ianspråktagna området ska ske till ett fullgott vinterbetesområde för rennäringen. Samebyn är därvid inte övertygad om att säkerhetsbeloppet om 300 000 kr per vindkraftverk är tillräckligt.

Villkor 7

Samebyn hade föreslagit att sådana arbeten enbart fick ske efter samebyns explicita medgivanden. Som samebyn bedömer saken innebär samråd för det mesta att samebyn på egen bekostnad får delta i informationsmöten och att samebyns synpunkter som framförs på dessa möten inte tillmäts någon betydelse.

Villkor 8

Villkoret bör förtydligas med att vägar, fundament, el- och teleledningar ska anläggas på ett sätt som i möjligaste mån begränsar skador på rennäringen.

Villkor 14

MPD har helt bortsett från att det är samebyns renskötselområde som ska skyddas från buller. Som villkoret nu ser ut gäller det enbart vid bebyggelse. I känsliga miljöer såsom renbetesområden måste sökanden använda vindkraftverk som inte ger upphov till buller av den aktuella nivån. Det bör därvid beaktas att i stort sett hela Ögonfågeln är förklarad som riksintresse för rennäringen och att ett stort område mellan Ögonfågeln och Bodhögarna är förklarad som rastbete av riksintresse samt att det går en riksintessförklarad flyttled i detta område. I dessa områden är det av särskild vikt att renarnas betesgång inte störs genom buller. Om det av tekniska skäl inte går att reducera bullret till en för platsen lämplig nivå är den valda lokaliseringen inte lämplig för den typen av verksamhet. Sökanden bör i vart fall lämna en redogörelse till varför vindkraftverken måste ge upphov till en sådan ljudvolym och i sin MKB redovisa alternativa tekniker för att utvinna vindkraft, exempelvis mindre verk med lägre bullernivåer, och om sådana inte väljs motivera varför de mer bullrande verken har valts. Om så inte sker bör MKB:n inte godkännas, se Högsta domstolens beslut den 10 juni 2009, mål nr T 3126-07.

Samebyn ifrågasätter även uppgiften att det inte är tekniskt möjligt att uppnå den av samebyn (och Boverket) föreslagna bullernivån. Det måste ifrågasättas att alla vindkraftverk, oavsett storlek och antal, skulle ge upphov till samma bullernivå. Sökanden bör föreläggas att utreda denna fråga.

Nytt villkor

Det saknas skydd i villkoren för den riksintessförklarade flyttleden och uppsamlingsområdet mellan Ögonfågeln och Bodhögarna. Samebyn vidhåller att ett skyddsavstånd om fem kilometer ska upprätthållas. Inom detta område ska inga vindkraftverk få uppföras. Dessutom ska inte heller vägar, kraftledningar eller andra anläggningar få placeras inom denna skyddszon. Det kan poängteras att sökanden tidigare samtyckt till skyddsavstånd för uppsamlingsområden. Avseende vindparken

Björkhöjden-Björkvattnet kan konstateras att MPD i Västernorrland beslutat om villkor innebärande ett skyddsavstånd från flyttleden.

Utredningsvillkor U1

Sista meningen i första stycket i utredningsvillkoret bör ha följande lydelse: *Utredningen ska utmyнна i förslag till skyddsåtgärder, kompensationsåtgärder och ytterligare villkor för att försätta rennäringen i området i samma situation som om etableringen av vindkraftanläggningen inte hade ägt rum.*

Kompensationsåtgärder som vidtas efter det att skadan redan har skett är inte tillräckliga. Störningseffekterna från vindkraftverken som medför att renarna undviker parkerna med omnejd innebär att samebyn inte kan använda Halåns vinterbetesområde. Detta medför att samebyn inte kommer att kunna nyttja ett av sina fem kärnområden under minst två år efter byggskedet då utredningen ska pågå. Samebyn kommer inte heller kunna använda detta kärnområde under byggskedet. Området betas av cirka 2 500 renar vid normalår. Eftersom svårigheter kan finnas med att fastslå vad ett normalår för rennäringen är, eftersom förhållandena varierar så kraftigt år till år, finner samebyn att det är rimligt att utredningen ska fortgå i fem år innan etablering av eventuell vindkraftanläggning sker. Vad som ska ske med de renskötselföretag som tvingas avstå från vinterbete eller tvingas utfordra sina renar på konstgjord väg med mycket stora kostnader till följd under denna långa tid är oklart.

Det är inte rimligt att samebyns enskilda näringsidkare, vid etablering av konkurrerande markanvändning, ska behöva ta ansvar för utvecklingen av forskning över vilken miljöpåverkan den konkurrerande verksamheten har på samebyns verksamhet. En annan problematik med utredningsvillkoret är att störningarna för rennäringen kan komma att bli svåra att observera. Detta eftersom renskötarna i det längsta kommer att försöka undvika de med vindkraft bebyggda områdena. Orsaken till detta är för det första den spridningseffekt som kommer att uppstå i det naturliga uppsamlingsområdet. Och för det andra den svårighet som uppstår i att samla renarna om de mot all förmodan skulle ta sig in i området. En felaktig slutsats kan därför bli att inga observerbara störningar uppstår för rennäringen. Dessa störningar kom-

mer istället att bl.a. uppstå genom överbetning i andra områden, störningar och kostnader förknippade med stödutfordring samt utslakt av renar och därigenom minskad överlevnadspotential hos renskötsel företagen.

Därtill kommer de ytterst svårsmätbara störningarna för samebyn som de ”Fördjupade rennäringanalyserna” pekat på, såsom psykiska påfrestningar, risk för konflikter, tilltagande oro, ökad risk för inbördes konflikter, påverkan på den samiska identiteten, risk att den samiska kulturen mattas av och förlorad traditionell kunskap. Samebyn ser framförallt att förändringen av gruppindelningen av renskötsel företagen inom samebyn, vilka framtvingas av störningarna inom samebyns vinterbetesområden, kommer att orsaka kostnader och psykosociala konsekvenser som blir ytterst svåra att påvisa. Samebyn befarar därför att den inte kommer att kompenseras för dessa störningar eftersom det finns risk att sökanden dels anser att samebyn inte kan visa att de föreligger, dels att sökanden kommer bestrida att de uppkommit genom den sökta verksamheten.

Vidare har samebyn mycket svårt att se vilka kompensationsåtgärder som kan bli möjliga för att reparera störningarna för rennäringen. I det fall samebyns påstående om vindkraftverkens störningseffekter under drift är korrekta innebär det att vindkraftverken måste nedmonteras för att rennäringen ska kunna fortsätta ostört i området. Samebyn har svårt att se att sökanden skulle föreslå en sådan åtgärd när vindkraftverken finns på plats. Samebyn anser vidare att målsättningen för utredningsvillkoret inte tar tillräcklig hänsyn till rennäringen. MPD har använt sig av skrivningen ”minimera störningar på rennäringen” som inte är tillfyllest.

Utredningsvillkoret har inte förutsättningar att lösa problemen för rennäringen på ett sådant sätt att rennäring och vindkraftproduktion runt Bodhögarna kan samverka. Kompensationsåtgärderna måste presenteras innan tillståndet tas i anspråk för att det ska vara möjligt att bedöma om de kan lösa intressekonflikten mellan rennäringen och vindbruket. Visar det sig att kompensationsåtgärderna inte är tillräckliga ska den sökta verksamheten inte tillåtas.

Skulle prövningsmyndigheten finna att det räcker med ett utredningsvillkor, trots samebyns bestridande, anser samebyn att de till MPD föreslagna villkoren ska beaktas, jfr yttrande den 22 oktober 2009, punkterna 19.5.1 – 19.5.8 och 19.5.11.

Samebyn vill i denna del återknyta till det av sökanden anförda regeringsbeslutet den 4 mars 2010 om vindkraft i Markbygden. Av beslutet (s. 2) framgår att regeringen har begränsat tillåtligheten av verksamheten med ett antal villkor där särskilt ett är intressant för rennärningen:

”Bolaget ska, i samråd med Länsstyrelsen och berörda samebyar, upprätta ett program för och utföra undersökningar av vindkraftsanläggningens påverkan på rennärningens bedrivande. Undersökningarna, som ska bekostas av bolaget, ska avse påverkan under byggnads- och anläggningsarbetena och under driften *i jämförelse med förhållandena innan uppförandet* [Samebyns kursivering]. Programmet ska godkännas av Länsstyrelsen. Byggnads- och anläggningsarbetena får inte påbörjas innan Länsstyrelsen godkänt programmet.”

Villkoret i regeringens beslut överensstämmer till stor del med samebyns förslag på ytterligare utredningar enligt punkt 19.5.1 i yttrandet av den 22 oktober 2009. Det kan även konstateras att regeringens krav på utredning därför är betydligt mer långtgående än det som sökanden har föreslagit i ärendet och som länsstyrelsen har beslutat om.

Provisoriska villkor P2

- a/ Sökanden bör inte tillåtas utföra arbete under den tid samebyn har rätt att bedriva renskötsel i området.

Sökanden har beskrivit att samebyn kommer att ha behov av att använda området där Ögonfågeln är beläget något av de tre-fem år då byggtiden beräknas pågå. Samebyns vinterbetesgrupper använder Halånområdet, i vilket Ögonfågeln ingår, varje år. Detta innebär således att vid anläggningsarbete vintertid kommer Halånområdet inte att kunna användas av denna vinterbetesgrupp.

- b/ Samebyn ser inget skäl till varför sökanden ska få utföra byggnadsarbeten utan samebyns explicita medgivande på sätt som yrkades inför MPD:

Anläggningsarbete och nedmonteringsarbete i Jijnjevaerie samebys rensköt-selområde under perioden 1 oktober till den 30 april får enbart äga rum efter samebyns explicita medgivande.

- c/ Samebyn tillskrev sökanden i mars 2010 med anledning av att bolaget utan att förvarna samebyn hade plogat vägar i området vid Fullsjön för att kunna ta ned de vindmätningmaster som bolaget satt upp i området i anledning av de nu aktuella miljöprövningsprocesserna. Plogningen av vintervägarna utan förvarning innebar att en vinterbetesgrupps renhjord spreds över ett mycket stort område med bl.a. stora arbetsinsatser för samebyn till följd. I sitt svar angav bolaget att plogning av vägar är en helt normal åtgärd och att bolaget inte avsåg att erbjuda samebyn någon ersättning. Bolaget kunde bara beklaga om plogningen eventuellt har orsakat merarbete för samebyns del. Samebyn anser att sökanden genom sitt agerande i plogningsfrågan tydligt har visat hur bolaget ser på samverkan och vilka insatser det är berett att vidta. Som ett resultat saknar samebyn nu det förtroende för sökanden som krävs för att en samverkan mellan parterna ska kunna ske.
- d/ Prövotidsföreskriften avseende utfodring bör ha följande lydelse: *Under anläggningstiden ska bolaget tillse att utfodring av samebyns renar äger rum under hösten vid samebyns hagar i anslutning till året-runt-markerna eller annat lämplig plats som samebyn anvisar. Utfodringen ska dimensioneras till att avse det högsta fastställda renantalet för samebyn och ska maximalt äga rum under tre månader per höst.*

Under anläggningstiden ska bolaget tillse att utfodring av samebyns renar äger rum under våren i Halånområdet. Utfodringen ska dimensioneras till att avse 2 500 renar och ska som minst äga rum under två veckor och som längst under fyra veckor per vår.

Bolaget ska tillhandahålla komplettering av samebyns hagar i anslutning till året-runt-markerna, eller annan lämplig plats som samebyn anvisar, genom anläggande av lastningsanläggning, förvaringsbodar, fodersilos och fodersta-

tioner. Utformningen av anläggningarna ska ske i samråd med samebyn. Anläggningarna ska vara färdigställda senast vid den tidpunkt då samebyn behöver använda dem under den första hösten under anläggningstiden.

Bolaget ska tillhandahålla en samlingsanläggning med hagar och lastningsanläggning, en förvaringsbod, en silo och foderstationer i Halånområdet. Utformningen av anläggningen ska ske i samråd med samebyn. Bolaget ska svara för underhåll av dessa anläggningar. Anläggningarna ska vara färdigställda senast vid den tidpunkt då samebyn behöver använda dem under den första våren under anläggningstiden.

Bolaget ska tillse att det tecknas djurförsäkringar som ska ge samebyn ersättning till livdjursvärde om fler än 0,1 procent av samebyns renar per månad dör eller blir så sjuka att de måste avlivas på grund av utfordringen.

Bolaget ska svara för veterinärkontroll av samebyns renar samt uppföljning och dokumentation av utfordringen.

Utfordringsvillkoret har som syfte att kompensera samebyn för att reservbetesområdet inte kan användas under anläggningstiden. Utfordring ska ske med pellets, hö och renlav. Om bolaget anser att det är lämpligt att samebyn svarar för det faktiska utfordringsarbetet bör det stå fritt för parterna att överenskomma under vilka villkor detta ska ske, vilket i så fall förutsätter, förutom kompensation för samebyns arbetsinsatser, bl.a. att bolaget tillhandahåller arbetshjälpmedel i form av lyftar och speciella kälkar för att renskötarna ska undvika arbetsskador. Skyldighet för bolaget att svara för försäkring för renar är på grund av den risk som föreligger vid långvarig utfordring. Av samma skäl måste bolaget tillse att erforderlig veterinärkontroll utförs samt att en uppföljning och en dokumentation sker avseende detta stora utfordringsprojekt. Detta kan förslagsvis ske genom Sveriges Lantbruksuniversitet.

- e/ Villkoret om vegetationsskiktet bör ha följande lydelse: *Sökanden ska genom att spara vegetationsskiktet i området återställa det efter det att anläggningsarbetena är utförda.*

Parterna synes vara överens om de allvarliga störningarna för rennäringen under byggtiden. Mot bakgrund av den internationella rättens krav på effektivt deltagande torde det heller inte räcka med att enbart ge samebyn information. Större underhåll ska förläggas sommartid. För att möjliggöra renarnas betesro är det nödvändigt att den mänskliga aktiviteten i området minimeras under den tid området får användas av rennäringen.

För att undvika skador i mark där inga fundament, vägar eller andra anläggningar uppförs, ska vegetationsskiktet på dessa ställen sparas och återställas. Prövotidsutredningen utgör inte något skydd för rennäringen främst på grund av villkorets utformning, dvs. att man i efterhand försöker utreda hur rennäringen har påverkats utan att först ha fastställts hur rennäringen bedrivs innan intrånget.

Nytt provisoriskt villkor (P3)

Frågan om renflyttningar i området under anläggningstiden bör regleras enligt följande: *Bolaget ska under anläggningstiden tillse att flyttning av samebyns renar ska ske från året-runt-markerna till vinterbetesområdet på hösten och från vinterbetesområdena till året-runt-markerna på våren. Flyttningarna ska avse 2 500 renar i vardera riktningen.*

Den sträcka som renarna ska flyttas uppgår till ca 24 mil enkel väg. Om bolaget anser att det är lämpligt att samebyn svarar för det faktiska flyttningsarbetet bör det stå fritt för parterna att överenskomma under vilka villkor detta ska ske.

Bolaget

MPD:s beslut är riktigt. De villkor som har fastställts säkerställer att påverkan på samebyns verksamhet blir mycket begränsad. Om det finns skäl att fastställa ytterligare krav på försiktighetsmått eller kompensationsåtgärder kommer det att finnas

möjlighet att föreskriva sådana kompletterande krav efter två respektive fyra år från det att tillståndet togs i anspråk. Kraven på hänsyn gentemot rennäringen går längre än i något annat liknande tillståndsärende.

Betr. villkor 2

Bolaget anser att den ekonomiska säkerheten om 300 000 kr är tillräcklig för att återställa det ianspråktagna området till ett fullgott vinterbetesområde. Det bör även beaktas att det område som ska återställas utgör en helt obetydlig del i förhållande till samebyns vinterbetesområde. Även i förhållande till den normala skogsavverkning som sker måste den framstå som oväsentlig.

Betr. villkor 7

MPD:s bedömning att utformning av villkor 7, dvs. att förslagen till väg- och ledningsdragningar, placering av uppläggnings- och uppställningsytor ska föregås av samråd, är enligt bolagets uppfattning rimlig.

Betr. villkor 14

Det är inte tekniskt möjligt att uppnå 35 dB(A) i anslutning till vindkraftverken såsom samebyn gör gällande. Det av MPD föreslagna riktvärdet är i enlighet med praxis.

Betr. utredningsvillkor U1

Bolaget föreslog ett antal försiktighetsmått baserade på utredningen i ärendet och MPD har även föreskrivit försiktighetsmått för att begränsa eventuella störningar som prøvotidsföreskrift. Under en prøvotid ges sålunda möjligheter att utreda behovet av och möjliga åtgärder för ytterligare begränsa påverkan. Samebyns förslag till utfodring och flytt av renar är inte acceptabel. Sammanfattningsvis är MPD:s utformning av utredningsvillkoret och prøvotidsföreskrifterna riktig. Föreskrivna krav innebär att samebyns intressen tillgodoses så långt som är rimligt.

Betr. prøvotidsvillkor P2

a/ Anläggningsarbetena kommer i huvudsak att bedrivas under tid då det inte bedrivs vinterbete. MPD:s bedömning att störningen inte kan anses bli så på-

taglig att rennäringsen inte kan bedrivas är riktig.

- c/ Det stämmer att bolaget den 17 februari 2010 lät ploga vägar inför nedtagning av mätmaster. Sedan bolaget vid möte den 4 mars 2010 fått information av samebyn om att plogningen hade medfört problem fördes en dialog med samebyn för att minimera påverkan på renskötseln. Bolaget avstod även från att ta ned masterna under den period då samebyn hade renar i området. Bolaget avser också att, i enlighet med de villkor som har föreskrivits, föra en dialog med samebyn för att förhindra att liknande problem uppkommer framgent.

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen anser att MPD beaktat påverkan på renskötseln i utredningsvillkor U1 och att det är bättre att föreskriva om utredningsvillkor istället för att direkt fastställa försiktighetsmått.

Betr. provotidsvillkor P2

- b/ Att föreskriva att anläggnings- och nedmonteringsarbeten endast ska få ske efter samebyns explicita medgivande skulle mot bakgrund av att länsstyrelsen anser att de utpekade riksintressena går att förena innebära en stor inskränkning i tillståndet för verksamheten.
- d/ I utredningsvillkoret U1 framgår att länsstyrelsens yttrande till MPD daterat den 24 november 2009 bör tas som utgångspunkt vid utredning vad gäller förslag till slutliga villkor. Det kan vara bra att förtydliga provotidsvillkoret i denna del genom att precisera det med utgångspunkt från länsstyrelsens nyss nämnda yttrande.

2.6 Giltighetstid för tillståndet

Miljödomstolen har berett parterna möjlighet att yttra sig avseende frågan om tidsbegränsning av tillståndet.

Samebyn har uppgivit: Skälet till att frågan inte berörts i överklagandet är att den egentligen spelar en underordnad roll eftersom tidsbegränsningen inte löser den

direkta skadan för rennäringen. Om miljödomstolen skulle meddela tillstånd för bolaget bör tillståndet i första hand tidsbegränsas till tio år och i andra hand till 25 år. Den första tidsgränsen är beräknad med utgångspunkt från den tid som samebyn skulle kunna överleva med reducerat renantal och färre renskötsel företag. Den andra tidsgränsen avser verkens uppskattade tekniska och ekonomiska livslängd.

Bolaget har uppgivit att det inte finns skäl att tidsbegränsa tillståndet. I vart fall bör tiden inte sättas under 30 år. Miljööverdomstolens praxis visar att det som talar för ett tidsbegränsat tillstånd är att verksamheten har stor påverkan på omgivningen. När frågan varit uppe till bedömning har det inte ansetts att det funnits skäl att tidsbegränsa tillstånd för vindkraft, jfr Miljööverdomstolens dom 2007-10-25 i mål M 300-07. I detta fall finns det, såsom MPD angivit, omständigheter som talar mot en tidsbegränsning, såsom exempelvis att verksamhetsutövaren under tillståndets avslutande tid inte gör investeringar i anläggningar som kan leda till effektivare energianvändning.

Länsstyrelsen har förklarat sig vidhålla MPD:s beslut.

BEVISNING M.M.

Miljödomstolen har hållit muntlig förhandling i målet. Denna förhandling har även omfattat mål M 145-10 berörande Björkhöjden-Björkvattnet och mål M 471-10 berörande Bodhögarna.

På samebyns begäran har vittnesförhör ägt rum med professor Öje Danell, Sveriges Lantbruksuniversitet i Uppsala, vilken även avgivit sakkunnigutlåtande.

Fria partsförhör har ägt rum med samebyns ordförande Marianne Persson samt renskötaren Nils Thomas Persson. De har uppgivit bl.a. följande: Samebyn har över 50 medlemmar med sammanlagt nio aktiva renskötsel företag. De omsätter sammanlagt ungefär 8-10 miljoner kr per år. Efter slakt brukar vinterhjorden uppgå till ungefär 4 800 renar uppdelat på fem vinterbetesgrupper. Förflyttning till vinterbetesområdena sker vanligtvis på traditionellt sätt genom att renarna vandrar längs flyttlederna. Vindkraftparken Ögonfågeln liksom den västerut belägna parken Bodhögarna

ligger på var sin sida om en flyttled i den norra delen av det vinterbetesområde som nyttjas av samebyn, Halåns vinterbetesområde. Ögonfägnaden används som reservbete. Området mellan parkerna, som är format som en gryta, används även som övernattningsland och/eller som bromsland, dvs. som ett naturligt stopp då renen vandrar till/från fjällen. Det är ödsligt med relativt lite störningar och lite skogsvägar, vilket är till fördel för renskötseln.

Åtgärder i form av byggnationer, människor, fordon, buller etc. medför antingen att renen flyr från området eller att den undviker att gå in i önskat område. De kan då exempelvis blandas med en annan samebys renar, vilket medför merarbete med att först samla ihop renarna och sedan skilja dem i två hjordar. Perforerar man ett område med störningsmoment – t ex med ett spindelnet av vägar – är det nästan omöjligt att driva dem i en viss riktning eftersom renar har en tendens att springa längs vägarna vid flykt. Det kan även hända att en del av hjorden stannar inom vindkraftparken medan huvudhjorden skingras. Återsamlingen försvåras då av att man måste dela upp renskötarna i olika grupper och genom att man inte kan använda helikopter i parkerna. Om det då är en hjord på 2 000 renar är det ibland svårt att få ihop tillräckligt med personal för att kunna sköta ihopsamlingen. För mycket störningar i eller i närheten av flyttleden medför att den inte har tillräckligt ”drag” – dvs. renen stannar och förstår inte att den ska fortsätta vidare; det måste finnas en naturlig dragningskraft i landskapet. Det går inte att tvinga en renhjord dit den aldrig har varit.

DOMSKÄL

Frågan om förutsättningar föreligger för återförvisning

Samebyn, som företräts av yrkesverksamma ombud, har av MPD beretts tillfälle att yttra sig över bemötandet. Oberoende av hur MPD beskrivit innehållet i bolagets bemötande borde samebyn – för det fall den ansåg behov föreligga av att avge yttrande – ha avgivet ett sådant. Den omständigheten att den valde att inte göra det kan då inte tolkas på annat sätt än att den delade MPD:s uppfattning.

Samebyn har vidare hos MPD begärt att bolagets ansökan ska kompletteras med ytterligare utredningar. Bolaget har kompletterat MKB:n. Miljödomstolen anser att

miljökonsekvensbeskrivningen med den fördjupade rennäringanalysen samt de övriga utredningar som gjorts uppfyller kraven i miljöbalken.

Miljödomstolen finner sammanfattningsvis – med beaktande jämväl av vad samebyn i övrigt anfört om bristande utredning hos MPD – att samebyns yrkande om återförvisning ska avslås.

Miljökonsekvensbeskrivningen

Miljökonsekvensbeskrivningen kan med de ytterligare utredningar som gjorts i målet godkännas och läggas till grund för prövningen.

Tillåtlighet

Samebyn har som grund för sitt yrkande om att bolaget inte ska erhålla tillståndet anfört att vindkraftsverksamheten kommer att medföra störningar för rennäringen under såväl anläggnings-/avvecklingsfasen som driftfasen, och att de beräknade störningarna är av sådan omfattning att de hotar samebyns möjligheter att bedriva rennäringens verksamhet och därmed även deras möjligheter att såsom urfolk försörja sig genom sin traditionella näringsform.

Anläggande av vindkraftparker inom vinterbetesområde försvårar för renverksamheten i flera avseenden. Miljödomstolen anser dock att den inverkan som sker under anläggningstiden får – med beaktande av föreskrivna försiktighetsmått – anses så begränsad att det saknas skäl att på denna grund bifalla samebyns yrkande.

Vid bedömningen av hur driften av en vindkraftanläggning påverkar rennäringen anser miljödomstolen inledningsvis att dessa störningar typiskt sett inte behöver vara av så stor omfattning som samebyn hävdar. Det föreligger förvisso påverkan som medför bl.a. undvikelseffekt hos renen men denna är inte total. Trots att det sedan ett flertal år uppförts ett flertal vindkraftsanläggningar inom områden som omfattas av renbetesmarker föreligger det ännu inte några vetenskapliga eller andra rapporter som entydigt visar att renar i alla situationer alltid undviker just vindkraftparkerna. Härav följer då den – inte helt oväntade – slutsatsen att det är flera faktorer som i olika grad och beroende på de lokala förutsättningarna avgör om re-

nar uppfattar en anläggning som en störning och i så fall på vilket sätt, såsom bl.a. anläggningens utförande, omfattning, vilket slag av område (betesområde, flyttled, bromsland etc.) som anläggningen uppförs på, närhet till andra störningskällor etc. Närvaron av människor får bedömas vara av förhållandevis större betydelse än flera andra faktorer.

Vindkraftparken Ögonfågeln medför påverkan på renverksamheten i två avseenden; dels genom närheten till den flyttled som leder in i Halåns vinterbetesområde (jämte övernattningsland och bromsland) och dels genom att området används som reservbete av samebyn.

Flyttleden är utpekad som riksintresse för rennäring enligt 3 kap. 5 § miljöbalken, vilket innebär att området bör skyddas från sådana förändringar som skulle påtagligt försvåra näringens bedrivande. Den närmare innebörden av begreppet har av lagstiftaren förklarats utesluta bagatellartad påverkan och i övrigt åsyfta sådana åtgärder som kan ha en bestående inverkan eller som tillfälligt kan ha en mycket stor negativ inverkan på det aktuella intresset (prop. 1985/86:3 sid 161).

Området är även utpekad som riksintresse för energiproduktion enligt 3 kap. 8 § miljöbalken. Främjande av produktion av förnyelsebara energikällor är viktigt för att nå de krav som ställs på Sverige med anledning av EU:s klimatåtagande och de nationella planeringsmålen för vindkraft som antagits av Sveriges riksdag (prop. 2001/02:143, 2005/06:143 och 2008/09:163).

Av 3 kap. 10 § miljöbalken följer att om ett område enligt 5–8 §§ är av riksintresse för flera oförenliga ändamål, ska företräde ges åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Det är således dessa kriterier som ska användas vid avvägningen mellan de olika intressena och inte några tidsmässiga aspekter. Syftet med avvägningen mellan de olika intressena skulle försvinna om det ”första intresset” automatiskt ska skyddas, såsom samebyn anser, vid avvägning gentemot intressen hänförliga till nya anläggningar.

Avståndet mellan vindkraftsparkerna Ögonfågeln och Bodhögarna är ca tre km. Miljödomstolen anser att vad som framkommit i målet inte ger stöd för påståendet att den ovan nämnda undvikelseeffekten skulle vara så stor på nu aktuella avstånd att flyttleden jämte övernattnings- och bromsland inte skulle kunna användas även efter det att anläggningarna tagits i drift. Ögonfågeln kan således inte på denna grund anses påtagligt försvåra rennäringens bedrivande.

Vad härefter gäller själva Ögonfågeln har samebyn framhållit att Sametinget beslutat om utvidgning – såvitt avser nu aktuell del av renbetesområdet – av det för rennäringen riksintresseförklarade området till att omfatta i stort sett hela vindkraftsparken. Bolaget har bestritt att hela det centrala Halånområdet ska anses utgöra riksintresse för rennäringen.

Sametinget är numera den myndighet som på sätt som anges i 2 § förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m. har att bedöma områden som är av riksintresse enligt 3 kap. 5 § miljöbalken för rennäringen. Miljödomstolen har därför att utgå ifrån att huvuddelen av området är att anse som riksintresse jämväl för rennäringen.

Anläggande av vindkraftspark inom vinterbetesområde försvårar renverksamheten, bl.a. genom minskade möjligheter till att driva renar i önskad riktning på grund av bl.a. vägdragningar, plogningar och att det inte går att använda helikopter. Med beaktande av områdets relativa litenhet och att det används huvudsakligen som reservbete, bedömer miljödomstolen dock denna inverkan som relativt begränsad. Det bör gå att förena de båda verksamhetsformerna, speciellt med hänsyn till föreskrivna försiktighetsmått. Anläggningen bedöms således inte påtagligt försvåra rennäringens bedrivande.

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) m.m.

Samerna åtnjuter status av ursprungsfolk och nationell minoritet i Sverige. Samerna och rennäringen omfattas således av det skydd som följer av artikel 27 ICCPR. Miljödomstolen har konstaterat att det inte föreligger hinder enligt miljöbalken mot att

bevilja bolaget tillstånd till uppförande av vindkraftsparken. Fråga i målet är då huruvida ett tillstånd till vindkraftsparken står i strid med nämnda artikel.

MR-kommitténs tre krav, utifrån tolkningen av artikel 27 ICCPR, innebär att minoritetens medlemmar ska tillförsäkras effektivt deltagande i beslut som rör dem, att deras traditionella näring ska förbli ekonomiskt hållbar och inte tillintetgöras samt att ett omfattande samrådsförfarande äger rum.

Miljödomstolen finner inte att tillståndet till vindkraftsparken är så omfattande och ingripande att det – även sammantaget med eventuellt tillstånd till de vindkraftsparken som berördes vid ovanstående muntliga förhandling och med beaktande av vad som anförs nedan beträffande villkoren – kan anses medföra sådana olägenheter att förutsättningarna att bedriva rennäring blir ohållbara och att samerna därigenom förnekas rätten till sitt kulturliv. Innan ansökan till vindkraftsparken inlämnades genomförde bolaget ett omfattande samrådsförfarande med allmänheten och berörda samebyar. Samebyarna har även deltagit i den fördjupade rennäringanalysen och kunnat agera som sakägare i processen hos MPD - och nu även inför miljödomstolen. Samebyn har enligt miljödomstolen därmed tillförsäkrats ett effektivt deltagande såväl i samrådsförfarandet såsom i beslutsprocessen. Tillståndets inverkan på rennäringen inom samebyn kan inte anses ha medfört sådana olägenheter som innebär en kränkning av artikel 27 ICCPR.

Samebyn har vidare anfört att MPD:s beslut strider mot diskrimineringsförbudet i 2 kap. 10 § diskrimineringslagen och 1 kap. 2 § fjärde stycket regeringsformen eftersom det endast är samer som bedriver rennäring vilket i sin tur medför att det är enbart samer som drabbas genom MPD:s avvägning mellan näringarna.

Bestämmelserna om riksintressen i 3 kap. miljöbalken är i första hand avvägningsregler för situationer då samhället har väsentliga intressen att bevaka från markpolitiska utgångspunkter – varav rennäringen är ett av dessa intressen. Det faktum att det enbart är samerna som kan bedriva rennäring kan inte i sig utgöra skäl för etnisk diskriminering utan missgynnande måste ha skett med hänsyn till etniskt ursprung. Det har inte i målet framkommit något som talar för att avvägningen skulle ha skett

med utgångspunkt i etnicitet. Miljödomstolen anser således inte att MPD:s beslut har tillkommit i strid med regeringsformen eller diskrimineringslagen.

Förutsättningarna för att bevilja bolaget tillstånd till vindkraftpark vid Ögonfågna- den är således uppfyllda. Samebyns andrahandsyrkande kan därför inte vinna bifall.

Villkor

Vid ovan redovisad bedömning återstår att pröva vad samebyn yrkat i tredje hand om att tillståndet ska förenas med ytterligare villkor.

Villkor 2

Samebyn har uttryckt tveksamhet om att det av MPD fastställd beloppet kommer att vara tillräckligt vid en framtida återställningssituation. Med hänsyn till de uppenbara svårigheter som följer av att bedöma framtida ekonomiska förhållanden – i synnerhet ju längre framåt de ligger – bör ställda säkerheter på något sätt värdesäkras; det får anses vara ett notoriskt faktum att penningvärdet försämras i vart fall på lång sikt. Såvitt framgår av utredningen i målet är det nu aktuella värdet beräknat med hänsyn till dagens kostnadsläge. Säkerheten bör då indexregleras med utgångspunkt i dessa kostnader.

Tidsbegränsning av tillståndet

Genom samebyns yrkande bl.a. om att miljödomstolen inte ska lämna tillstånd till den sökta verksamheten, har miljödomstolen möjlighet att överpröva hela tillståndet med föreskrivna villkor. Miljödomstolen gör den bedömningen i enlighet med vad länsstyrelsen anfört inför MPD att tillstånd för förevarande slag av verksamheter normalt bör tidsbegränsas av flera olika skäl, dels på grund av att den tekniska livslängden för vindkraftverken brukar anges till omkring 30 år, och dels för att möjligheterna till en förutsättningslös prövning av villkoren vid en eventuellt fortsatt verksamhet är större vid en ny tillståndsprövning jämfört med omprövning enligt 24 kap miljöbalken. Tidsbegränsningen kan lämpligen bestämmas till just 30 år.

Övriga yrkanden om villkorsändringar

Vad samebyn yrkat i övrigt föranleder inte miljödomstolen att göra ändring i det överklagade beslutet.

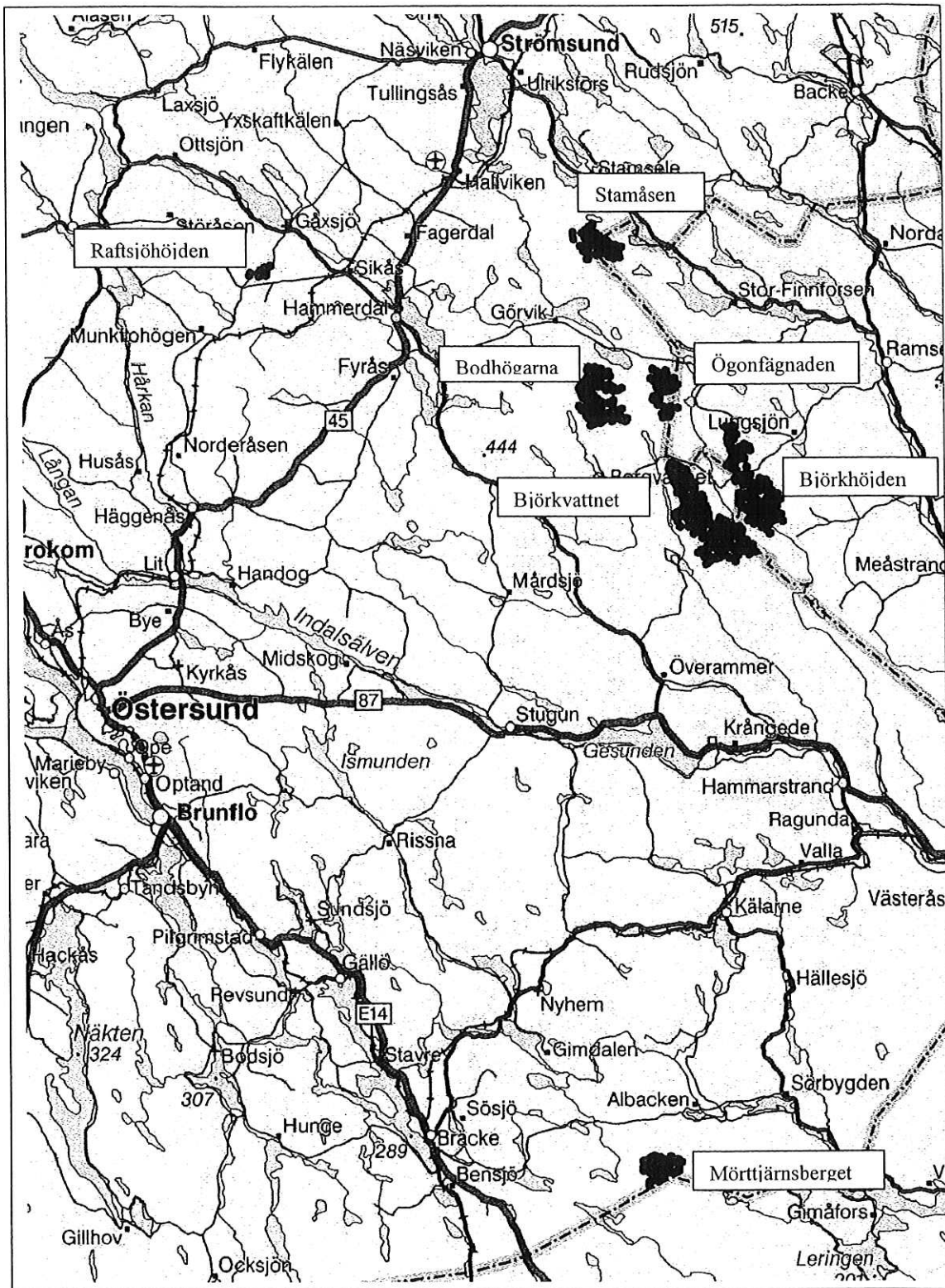
HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 3 (DV 427)

Överklagande senast den 11 januari 2011. Prövningstillstånd krävs.

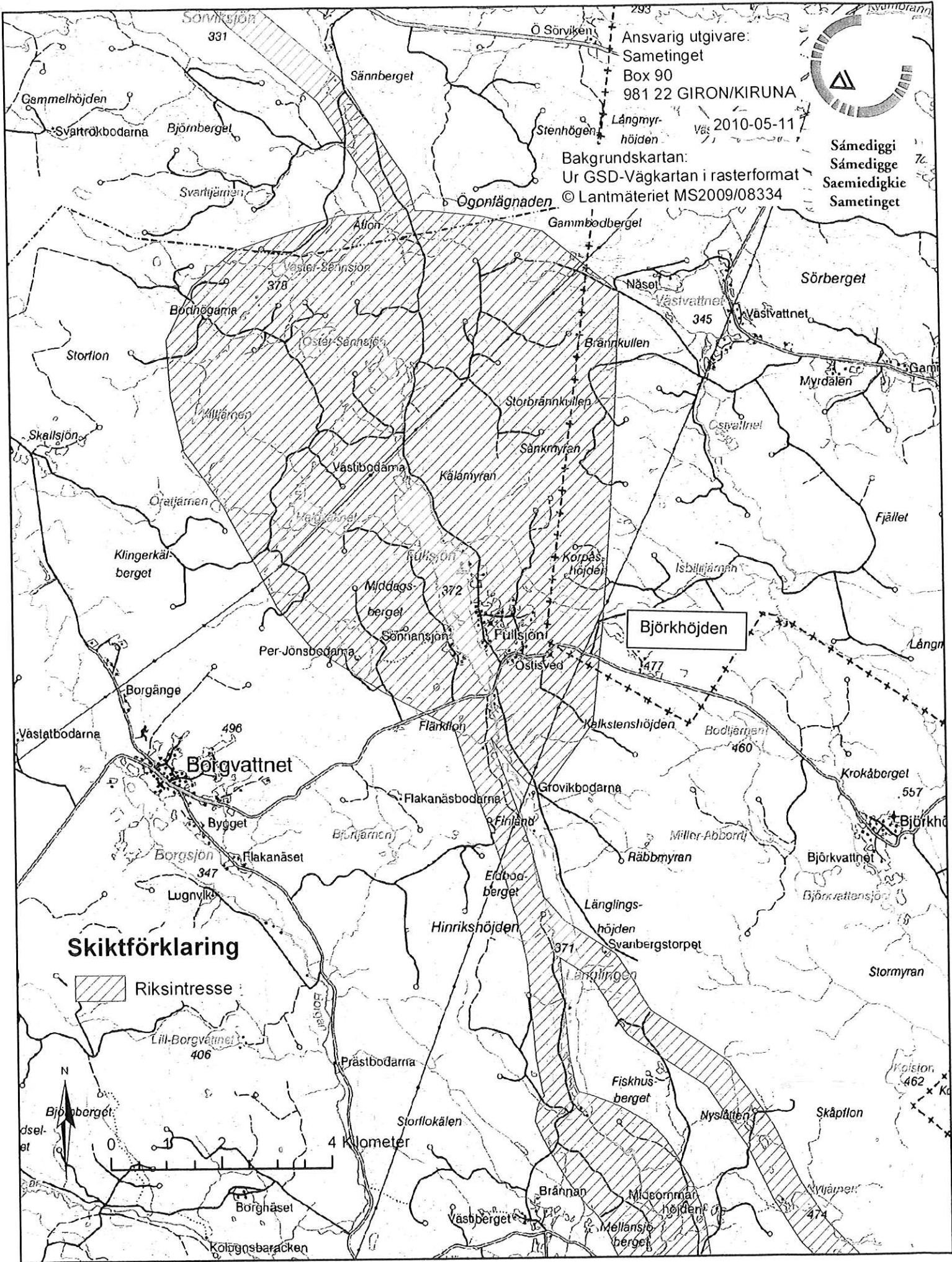
På miljödomstolens vägnar

Ingemar Olofsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Ingemar Olofsson, ordförande, och miljørådet Ove Eriksson samt sakkunniga ledamöterna Siv Reuterswärd och Erik Marell. Föredragande har varit beredningsjuristen Paulina Rautio.

Utredningsområdenas lokalisering, detalj.

Ansvarig utgivare:
Sametinget
Box 90
981 22 GIRON/KIRUNA

Väst 2010-05-11

Bakgrundskartan:
Ur GSD-Vägkartan i rasterformat
© Lantmäteriet MS2009/08334

Sámediggi
Sámedigge
Saemiedigkie
Sametinget

Skiktförklaring

 Riksintresse

Björkhöjden

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR ÖVERKLAGANDE - DOM I MILJÖMÅL

Den som vill överklaga miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Svea Hovrätt, Miljööverdomstolen.

Överklagandet ska ha kommit in till miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till miljödomstolen och måste ha kommit in till miljödomstolen **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. **Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.**

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Miljööverdomstolen meddelar **prövningstillstånd**. Miljööverdomstolen lämnar prövningstillstånd om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas,
2. anledning förekommer till ändring i det slut som miljödomstolen har kommit till, eller
3. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står miljödomstolens avgörande fast. Det är därför

viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas med angivande av miljödomstolens namn samt dag och nummer för domen,
2. parternas namn och hemvist och om möjligt deras postadresser, yrken, personnummer och telefonnummer, varvid parterna benämns klagande respektive motpart,
3. den ändring av miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
4. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende miljödomstolens dom enligt klagandens mening är oriktig,
5. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud. Om klaganden anlitar ombud ska ombudet sända in fullmakt i original samt uppge namn, adress och telefonnummer.

Ytterligare upplysningar lämnas av miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.

Statkraft SCA Vind AB
851 88 Sundsvall

Tillstånd enligt miljöbalken till uppförande och drift av gruppstation för vindkraft vid Ögonfågeln i Ragunda, Strömsunds och Sollefteå kommuner.

FMH-kod 40.90 B

BESLUT

Tillstånd

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Jämtlands län lämnar Statkraft SCA Vind AB (nedan Bolaget) org. nr. 556706-3507, tillstånd enligt miljöbalken att uppföra och driva gruppstation för vindkraft vid Ögonfågeln, inom angivet område, på fastigheterna Fullsjön 1:18, Sörviksnäset 1:33, Terrsjö 1:7, Västvattnet 1:10 med flera i Ragunda, Strömsunds och Sollefteå kommuner. Tillståndet omfattar en maximal uteffekt om 100 MW och ett maximalt antal vindkraftverk om 40 stycken.

Bolagets yrkanden i övrigt lämnas utan bifall. Jiingevaerie samebys yrkande om fortsatta utredningar lämnas utan bifall. I ärendet framförda yrkanden om ekonomisk ersättning avvisas.

Verkställighetsförordnande

Bolagets yrkande om verkställighetsförordnande bifalls avseende nedtagande av skog för anläggande av vägar och vägarbeten.

Igångsättningstid

Detta tillstånd ska ha tagits i anspråk inom tre år från den dag det vunnit laga kraft. Tas inte tillståndet i anspråk inom denna tid förfaller tillståndet.

Miljökonsekvensbeskrivning

Miljöprövningsdelegationen finner att miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven enligt 6 kapitlet miljöbalken.

Villkor för verksamheten

Allmänt villkor

1. Verksamheten ska bedrivas i överensstämmelse med vad Bolaget uppgivit eller åtagit sig i ansökan, tekniska beskrivningen, miljökonsekvensbeskrivningen, miljöprogrammet eller i övrigt åtagit sig i ärendet.

Särskilda villkor

2. Bolaget ska ställa säkerhet för efterbehandling och andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda med 300 000 kr för varje vindkraftverk. Säkerhet ska ställas för vart och ett verk för sig men säkerheten ska kunna tas i anspråk för återställning av parken i dess helhet utan beloppsbegränsning till varje verk. Säkerheten ska ställas i form av pantförskrivning av medel på spärrat bankkonto eller borgensåtagande från kreditinrättning. Säkerheten ska ställas med lika stora delar tionde, femtonde och tjugonde året efter det att vindkraftsparken tagits i bruk.

Innan verkställighetsförordnandet tas i anspråk ska Bolaget ställa säkerhet med 500 000 kronor. Denna säkerhet ska gälla för tiden från det att verksamheten påbörjas intill dess tillståndet i dess helhet tagits i anspråk. Säkerheten får utgöras av pant eller borgen och ska prövas av Miljöprövningsdelegationen.

3. Vindkraftverken får ha en navhöjd om högst 115 meter över marknivå och en rotordiameter om högst 115 meter.
4. Bolaget ska senast en månad innan byggnads- och anläggningsarbeten påbörjas, lämna in en skriftlig arbets- och tidsplan till tillsynsmyndigheten. Av planen ska de olika byggnads- och anläggningsmomenten ingå.
5. Senast tre månader efter att tillståndets tagits i anspråk ska ett reviderat miljöprogram för verksamheten redovisas till tillsynsmyndigheten. Miljöprogrammet ska anpassas till fastställda villkor och vad som i övrigt framkommer i detta beslut. Det miljöprogram som bifogats ansökan ska gälla till dess att det reviderats.
6. Hindermarkering med ljusstråle från högintensivt ljus ska avskärmas så att det inte träffar markytan inom fem kilometer från vindkraftverken. Bolaget ska i sina kontakter med Transportstyrelsen verka för en utformning av hindermarkeringen så att störningen på omgivningen minimeras. Reducering av ljusstyrka ska utföras i den utsträckning det är möjligt i enlighet med vid var tid gällande författning om hindermarkering. Blinkande ljus ska synkroniseras med andra vindkraftverk med blinkande ljus inom parken och där så är möjligt även med omkringliggande blinkande föremål.
7. Förslag till väg- och ledningsdragningar, placering av uppläggnings- och uppställningsytor samt byggande av teknikbyggnader med mera för vindkraftens behov ska föregås av samråd med berörd sameby. Förslaget ska lämnas till tillsynsmyndigheten för godkännande senast en månad innan anläggningsarbetena påbörjas. Befintligt vägnät inom vindkraftsparken ska nyttjas i så stor utsträckning som möjligt.

8. Vägar, fundament, el- och teleledningar ska anläggas på ett sätt som i möjligaste mån begränsar skador på natur- och kulturvärden.
9. Under bygg- och återställningstiden ska buller från verksamheten begränsas så att det inte ger upphov till en högre ekvivalent ljudnivå vid bostads- eller fritidshus än:

60 dB (A) måndag – fredag kl 07.00 – 19.00
50 dB(A) måndag till lördag kl.19.00 – 22.00
45 dB(A) övrig tid.

De angivna beräkningsvärdena ska kontrolleras genom immisionsmätning. Ekvivalentvärden ska mätas i perioder som är representativa för verksamhetens art. Kontroll ska ske om det framkommit berättigade klagomål. Kontrollpunkter ska anges i kontrollprogrammet och bestämmas i samråd med tillsynsmyndigheten.

10. Innan vindkraftanläggningen tas i drift ska Bolaget sätta upp varningsskyltar med information om risk för iskast och andra nedfallande föremål. Utformningen och placeringen ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten.
11. Under såväl anläggningstid som driftstid ska etableringsområdet hållas i ordnat skick och städat med avseende på byggnadsmaterial och avfall.
12. Markytor som nyttjas temporärt under anläggningstiden, såsom upplags- eller uppställningsplatser, ska återställas senast ett år efter det att vindkraftverken tagits i drift. Återställningen ska ske på ett sådant sätt att hänsyn tas till rennäringens behov och att vegetationen i möjligaste mån får samma funktion som innan verksamheten togs i drift.
13. När anläggningen eller etapper av anläggningen är uppförd ska vindkraftverkens exakta positioner redovisas till tillsynsmyndigheten.
14. Buller från verksamheten, efter det att vindkraftverken tagits i drift, ska begränsas så att det inte ger upphov till en högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostads- eller fritidshus än 40 dB (A). Kontroll ska ske så snart det skett förändringar i verksamheten som kan påverka bullernivån eller om det framkommit berättigade klagomål. Kontrollen ska ske genom mätningar och beräkningar. Vilken mätmetod som ska användas ska avgöras i samråd med tillsynsmyndigheten och framgå i kontrollprogrammet.

15. Elledningar och ledningsstolpar ska utformas så att risken för kollision och strömgenomgång för fåglar minimeras.
16. Kemiska produkter och farligt avfall ska hanteras och förvaras så att spill eller läckage inte riskerar att förorena mark, ytvatten eller grundvatten.
17. Förslag på kontrollprogram ska senast tre månader efter det att detta tillstånd tagits i anspråk inlämnas till tillsynsmyndigheten.. Kontrollprogrammet ska åtminstone innehålla uppföljande studier av påverkan på rovfågel, studier av påverkan på rennäring och under anläggnings- och driftfas enligt föreskrivna utredningsvillkor, samt vad Bolaget i övrigt har åtagit sig i ärendet.
18. Skriftlig anmälan, omfattande en arbets- och tidplan för återställning av området, ska göras till tillsynsmyndigheten senast 12 månader innan vindkraftverk (enstaka eller alla) permanent tas ur drift. Av anmälan ska även framgå vilka åtgärder som avses vidtas för att återställa området. Tillsynsmyndigheten ska godkänna anmälan innan åtgärderna påbörjas. Senast 24 månader efter respektive vindkraftverks nedmontering ska återställningen vara slutförd. Återställningsarbetet ska utföras efter samråd med markägare, berörda samebyar och tillsynsmyndighet.

Bemyndigande

Miljöprövningsdelegationen överlåter med stöd av 19 kap 5 § och 22 kap 25 § tredje stycket miljöbalken åt tillsynsmyndigheten att fastställa villkor angående mobil betongtillverkning.

Uppskjutna frågor och föreskrifter under en prövotid

Miljöprövningsdelegationen skjuter med stöd av 19 kap 5 § och 22 kap 27 § tredje stycket miljöbalken upp frågan om vilka slutliga villkor som ska gälla för att minimera påverkan på rennäring och rovfågel. Under prövotiden gäller följande utredningsvillkor:

U1. Bolaget ska under prövotiden kartlägga påverkan på rennäringen under anläggnings- respektive driftfas. Utredningen avseende påverkan på rennäringen under anläggnings- och driftfas ska redovisas till tillsynsmyndigheten två respektive fyra år efter att tillståndet har tagits i anspråk. Utredningen ska utmynna i förslag till skyddsåtgärder, kompensationsåtgärder och ytterligare villkor för att minimera störningar på rennäringen. Utredningen ska genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten och berörda samebyar. Vad länsstyrelsens rennäringensfunktion anført i yttrande av den 24 november 2009 bör tas som utgångspunkt. Av utredningen ska särskilt framgå vilka störningar på rennäringen som konstaterats samt vilka förslag till kompensationsåtgärder, tillhandahållande av ersättningsmark etc. som kan föreskrivas.

Utredningarna med förslag till åtgärder och yrkande på villkor ska lämnas till miljöprövningsdelegationen **senast den 31 mars 2012 respektive 31 mars 2014.**

U2. Bolaget ska under en provotid kartlägga påverkan på rovfågel under anläggnings- och driftfas. Utredningen avseende rovfågel ska genomföras i samråd med expertis inom området och omfatta ytterligare inventeringar samt eftersök av kollisionsdödad fågel. Studierna ska påbörjas under första häckningssäsong för rovfågel efter att detta beslut har tagits i anspråk och redovisas till tillsynsmyndigheten årligen, senast i september samma år. Om studierna visar negativa effekter på rovfågel ska Bolaget lämna förslag på åtgärder och ytterligare villkor för att begränsa dessa. Redovisning av studierna ska ske årligen fem år från och med att detta beslut tagits i anspråk om inte miljöprövningsdelegationen meddelar annat. Förslag på slutliga villkor med avseende på vad som framkommit ska redovisas senast fem år efter att beslutet tagits i anspråk. Utredningen ska också omfatta förslag på kompensationsåtgärder för att minska påverkan från vindkraftetableringen. Förslag på kompensationsåtgärder ska lämnas till tillståndsmyndigheten senast den 31 december 2010.

Följande provisoriska föreskrifter ska gälla under provotiden och till dess Miljöprövningsdelegationen beslutar annat:

P1. Bolaget ska senast den 1 september varje år kontakta berörda samebyar för att informera om vilka åtgärder som kommer att bedrivas under perioden 1 oktober till 30 april.

P 2. Bolaget ska under perioden den 1 oktober till den 30 april iakta följande hänsyn, vilket ska ske i samråd med berörda samebyar;

- Vid byggnadsarbeten ska hänsyn tas i och i närheten av områden som är utpekade som känsliga för rennäringen.
- I möjligaste mån undvika plogning av vägar inom parkerna och vid snötäcke i möjligaste mån använda terrängfordon när service sker inom parkerna.
- Vid behov ska vägar plogas som kan underlätta flyttning av ren inom parken.
- Vid risk för påkörning av ren på icke allmän väg ska transportarbetet tillfälligt avbrytas tills renarna lämnat vägområdet.
- Vid behov bidra med tillfällig stödutfodring i anläggningsskedet.
- Större underhållsarbeten ska utföras koncentrerat i tid.
- Vid anläggningsarbeten under hela året ska vegetationsskikt sparas så långt det är möjligt för att minimera förlusten av renbete.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Samråd

Samråd har skett med länsstyrelserna och kommunerna i december 2007 och i oktober 2008. Platsbesök i fält genomfördes med länsstyrelserna och kommunerna i februari 2008. Samråd med särskilt berörda har genomförts i februari samt oktober 2008. Ett öppet samrådsmöte hölls i juli 2008 för allmänheten och övrigt berörda. Samråd med berörda samebyar har genomförts i januari, februari, augusti och oktober 2008. Samråd via utskick har även gjorts till övriga myndigheter och organisationer.

Verksamheten är, enligt bilaga 1 till förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar, av den typ som alltid kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Ärendets handläggning

Ansökan med miljökonsekvensbeskrivning har kommit in till miljöprövningsdelegationen den 19 december 2008. Kompletteringar har begärts in den 11 mars, 15 maj, 31 augusti och den 15 september 2009.

Tillståndsansökan med miljökonsekvensbeskrivning har kungjorts i Östersundsposten, Länstidningen och Tidningen Ångermanland den 2 juni och 29 september 2009. Handlingarna i ärendet har hållits tillgängliga för allmänheten vid receptionen i Ragunda, Strömsund respektive Sollefteå kommun under tiden 2 juni till den 2 juli 2009 samt under tiden 29 september till den 20 oktober 2009.

Yttrande har kommit in från en sameby och ett flertal myndigheter och organisationer. Bolaget har beretts möjlighet att lämna synpunkter på de yttranden och remissvar som kommit in.

Offentligt sammanträde har hållits vid Idrottsföreningens församlingshus i Borgvattnet den 2 september 2009.

Den 20 oktober 2009 hölls ett möte med berörda samebyar på länsstyrelsen. Efter detta möte inkom Jiingevaerie sameby med yttrande i ärendet som skickats för bemötande till Bolaget. Bolaget och Länsstyrelsens rennäringsfunktion har inkommit med bemötande/yttrande med anledning av samebyns yttrande. Länsstyrelsens rennäringsfunktionens yttrande har skickats för kännedom till Bolaget och samebyn vilka inkommit med bemötande av länsstyrelsens skrivelse.

Miljöprövningsdelegationen vid länsstyrelsen i Västernorrlands län har genom beslut den 22 december 2009 enligt 6 b § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd överlämnat beslutandet i ärendet såvitt berör Västernorrlands län till Miljöprövningsdelegationen vid länsstyrelsen i Jämtlands län.

Ansökan med åtaganden och yrkanden

Bolagets yrkanden

Bolaget ansöker om tillstånd enligt miljöbalken till uppförande och drift av gruppstation för vindkraft inom, i ansökan markerat område, Ögonfågeln, i Ragunda, Strömsunds och Sollefteå kommuner. Den sammanlagda installerade effekten är högst 100 MW. Vindparken omfattar maximalt 40 stycken vindkraftverk.

Bolaget hemställer att länsstyrelsen förordnar

- att tiden för igångsättande bestäms till sju år från det att tillståndsbeslutet har vunnit laga kraft och
- att tillståndet, enligt 22 kap. 28 § 1 st miljöbalken, i begränsad omfattning, får tas i anspråk även om tillståndsbeslutet inte har vunnit laga kraft.

Ansökans omfattning

Ansökan omfattar anläggandet av tillfälliga och permanenta vägar, tillfälliga och permanenta uppställningsplatser för material/avfall, mobil betongstation, mobil kross uppförande av transformatorstation i parken, uppförande av servicebyggnad, samt följdverksamheter såsom transporter till och från parken.

Ansökan omfattar inte täkter som kan behövas för uttag av ballastmaterial för vägar. Dessa kommer att prövas i separat ordning. Ansökan innefattar inte heller eventuell markavvattning eller annan verksamhet som kan vara provningspliktig vattenverksamhet. Uppförande och drift av mätmaster omfattas inte av ansökan. Mätmasternas lokalisering kommer att prövas separat genom bygglov enligt plan- och bygglagen.

Strandskydd

Bolaget yrkar att frågan om strandskydd prövas inom ramen för tillståndsansökan enligt 7 kap 17 § p. 2, 19 kap 3 § och 21 kap 3 § miljöbalken. Bolaget har redovisat vilka särskilda skäl som föreligger för att meddela strandskyddsdispens. Vilka vattenområden som kan beröras framgår av ansökan. Bolaget har även preciserat vilka försiktighetsmått som kommer att vidtas för att minimera påverkan. Det är utifrån dessa omständigheter möjligt att väga in betydelsen av de frågor som rör passage av vattenområden vid lokaliseringsprövningen enligt 2 kap. miljöbalken. När tillstånd har prövats gäller inte strandskyddet för tillståndsgiven verksamhet (7 kap.17 § p.2 miljöbalken) och frågan om strandskyddsdispens blir därefter inte aktuell.

Säkerhet

Bolaget föreslår att tillståndshavaren ska inkomma med ett förslag till ekonomisk säkerhet inom 15 år från det att tillståndet tagits i anspråk. Bolaget har också föreslagit ett alternativt villkor avseende säkerhet, se nedan.

Förslag till villkor

1. Om inte annat framgår av nedan givna villkor ska verksamheten bedrivas i överensstämmelse med vad Bolaget uppgivit eller åtagit sig i ansökan, tekniska beskrivningen och miljökonsekvensbeskrivningen.
2. Vindkraftverken får ha en navhöjd om högst 115 meter över mark och en rotordiameter om högst 115 meter. Den totala höjden (inklusive rotorhöjden) blir således 172,5 meter.
3. Vindkraftverken ska ges en enhetlig och diskret utformning och färgsättning.
4. Vindkraftverken ska förses med hindermarkering enligt Transportstyrelsens anvisningar. Byggstart ska anmälas till Transportstyrelsen senast 30 dagar innan respektive torn reses.
5. Hindermarkering med ljusstråle från högintensivt ljus ska avskärmas så att det inte träffar markytan vid bostadsbebyggelse inom 5 km från vindparkens område.
6. Tillståndshavaren ska beträffande närmare beskrivning av dragning och utformning av vägar och elkablar samråda med tillsynsmyndigheten och berörd kommun.
7. Innan vindkraftverken tas i drift ska varningsskyltar sättas upp med information om risk för nedfallande is. Utformningen och placeringen av skyltarna ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten.
8. Markytor som nyttjas temporärt under anläggningstiden, såsom upplag- eller uppställningssplatser, ska återställas efter det att verken tagits i drift.
9. Ekvivalent ljudnivå från verksamheten får som riktvärde utomhus vid permanent bostad inte överstiga 40 dB(A)
10. Befintliga uteplatser eller, om sådana saknas, ett område om 5x5 meter intill befintliga bostadshus får inte belastas med skugga från verkens roterande rotorblad under mer än åtta (8) timmar per kalenderår och 30 minuter.

11. Tillståndshavaren ska till tillsynsmyndigheten inkomma med en beräkning av återställningskostnaden samt förslag till lämplig ekonomisk säkerhet inom 15 år från det att tillståndet togs i anspråk.
12. Innan driften av vindkraftverk avslutas ska tillståndshavaren meddela tillsynsmyndigheten härom. En plan för avveckling av den verksamhet som berörs ges in till tillsynsmyndigheten.
13. Tillståndshavaren ska under perioden den 1 oktober till den 30 april i samråd med berörd sameby;
 - Ta hänsyn till områden som är utpekade som känsliga för rennäringen vid byggnadsarbeten i och i närheten av dessa områden.
 - I möjligaste mån undvika plogning av vägar inom parkerna och vid snötäcke använda terrängfordon när service sker inom parkerna.
 - Vid behov ploga vägar som kan underlätta flyttning av ren inom parker.
 - Se till att personal som arbetar i parken har nödvändig utbildning för hur de bör agera om de möter renar.

Kontrollprogram

Kontrollprogram ska lämnas in till tillsynsmyndigheten för godkännande senast tre månader från det att tillståndet vunnit laga kraft. Kontrollprogrammet ska bl.a. omfatta kontroll av anläggningens påverkan på kungsörnsbeståndet i området enligt särskilt program.

Vidare ska programmet innehålla en uppföljning av hur rennäringen har påverkats av anläggningsarbetena. Utredningen som ska genomföras i samråd med berörd sameby, ska färdigställas och redovisas till tillsynsmyndigheten samt berörd sameby inom tre år från det att tillståndet togs i anspråk. En uppföljande utredning ska även följa upp hur driften av vindkraftverken påverkar rennäringen. Utredningen, som ska genomföras i samråd med berörd sameby, ska färdigställas och redovisas till tillsynsmyndigheten samt berörd sameby inom sju år från det att tillståndet togs i anspråk.

Delegation

Bolaget hemställer att länsstyrelsen med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket jfr med 19 kap. 5 § miljöbalken överlåter åt tillsynsmyndigheten att för villkor 6, 8 och 11 meddela närmare villkor om försiktighetsmått och ekonomisk säkerhet vid behov.

Alternativt villkor till rennärigen

Alternativt föreslås att det fastställs en provotid, under vilken uppkomna konsekvenser för rennärigen vid driften av verken utreds. Bolaget ska vidare utreda möjliga skyddsåtgärder och kompensationsåtgärder för att minska eller begränsa uppkomna konsekvenser. Utredningen ska genomföras i samråd med berörd sameby. Bolaget ska redovisa utredningarna till tillståndsmyndigheten senast inom tre år från det att tillståndet togs i anspråk.

Förslag till provotidsvillkor rennäring

Bolaget föreslår i bemötande av rennäringens synpunkter som inkom 1 december 2009 ett provotidsvillkor med följande utformning:

Miljöprövningsdelegationen skjuter med stöd av 19 kap 5 § jämlikt 22 kap 27 § miljöbalken upp frågan om vilka slutliga villkor som ska gälla för möjliga skyddsåtgärder och kompensationsåtgärder för att minska eller begränsa negativa konsekvenser för berörd sameby.

Bolaget ska under provotiden i samråd med berörd sameby:

U1: Undersöka påverkan på rennäring under anläggnings- och driftfas.

U2: Utreda möjligheterna och behovet av att genom ytterligare skydds- och kompensationsåtgärder minska konsekvenserna för rennärigen. Kostnaderna och nyttan av eventuella skyddsåtgärder ska redovisas.

Sökanden ska senast fem år efter det att tillståndet togs i anspråk redovisa resultatet av utredningarna samt lämna förslag till slutliga villkor.

Om det under provotiden visar sig att det finns ett behov av att vidta ytterligare åtgärder för att begränsa eller motverka påtagliga skador för rennärigen ska dessa åtgärder vidtas av Bolaget i samråd med berörd sameby. Vid tvist mellan Bolaget och sameby rörande behovet av sådana åtgärder ska frågan hänskjutas till tillsynsmyndigheten för avgörande.

Alternativt villkor för ekonomisk säkerhet

Att det fastställs en provotid enligt följande:

Tillståndshavaren ska till tillståndsmyndigheten inkomma med en beräkning av återställningskostnaden samt ett förslag till ekonomisk säkerhet inom 15 år från det att tillståndet togs i anspråk och förslag till slutliga villkor för ekonomisk säkerhet.

Förslag till provotidsvillkor avseende hindermarkering

Miljöprövningsdelegationen uppskjuter med stöd av 22 kap 27 § miljöbalken under en provotid avgörandet av vilka slutliga villkor som ska gälla för hindermarkeringen.

Under prövotiden ska Bolaget utreda hur hindermarkering uppfattas av närboende, samt i samråd med Transportstyrelsen utreda möjligheterna att inom ramen för tillämplig lagstiftning begränsa störningar för omgivningen så långt som möjligt (genom olika avskärmning m m.) Bolaget ska inom tre år från det att hindermarkering har uppförts redovisa resultaten av undersökningarna till miljöprövningsdelegationen samt lämna slutliga förslag till villkor. Under prövotiden och fram till dess annat beslutats ska följande provisoriska föreskrift gälla.

P1. Hindermarkering med ljusstråle från högintensivt ljus ska avskärmade så att det inte träffar markytan vid bostadsbebyggelse inom 5 km från närmaste vindkraftverk.

BOLAGETS BESKRIVNING AV VERKSAMHETEN OCH DESS MILJÖKONSEKVENSER

Allmän orientering

Etableringsområdet för vindparken är belägen i Ragunda, Strömsunds respektive Sollefteå kommuner i Jämtlands respektive Västernorrlands län. Närmaste bostadsbebyggelse ligger i Näset respektive Östra Sörviken, ca 1 km från vindparkens gräns. Närmaste samlade bostadsbebyggelse ligger i Västvattnet, ca 2 km från vindkraftsparken, samt i Sörviken och Fullsjön båda ca 3,5 km från vindparken.

Aktuell ansökan omfattar tillstånd till uppförande och drift av en gruppstation av vindkraftverk med en total installerad effekt om 100 MW inom ett område om ca 13 km². Antalet vindkraftverk inom parken kan variera beroende på installerad effekt och rotordiameter hos de vindkraftverk som väljs. Givet dessa variabler kan vindparken maximalt omfatta 40 vindkraftverk.

Området domineras av skogsmark med inslag av mindre sjöar, vattendrag och våtmarker. Omgivningarna är mycket glest befolkade med ett fåtal byar med enstaka bebyggelse. Området präglas av skogsbruk där kalhyggen är vanligt förekommande.

Planbestämmelser

Det område som är aktuellt för vindkraftsparken omfattas inte av detaljplan eller områdesbestämmelser.

Riksintressen

Den centrala delen av vindkraftsparken Ögonfågeln är utpekad som riksintresseområde för vindkraft.

Ett område väster om parken och ett mindre område i parkens västra del har bedömts som riksintresseområde för rennäringsen.

Den sökta verksamheten berör inte något Natura 2000-område eller områdesskydd enligt 7 kap. miljöbalken.

Teknisk beskrivning

Vindkraftverken

Vindkraftverken kommer att ha en totalhöjd om 172,5 m, därav kommer navhöjden att vara högst 115 m och rotordiametern högst 115 m. Transformatorerna kommer att placeras inne i vindkraftverken eller utanför i en transformatorbiosk.

Fundament

Typ av fundament för varje vindkraftverk kommer att bestämmas i ett senare skede, bland annat på basis av resultaten av kommande geotekniska undersökningar, dock senast tre veckor innan byggstart av respektive fundament. Fundamenten kommer att byggas på plats.

Kringanläggningar

Inom etableringsområdet kommer det att uppföras en servicebyggnad och avfallscentraler. Till servicebyggnaden kommer en avloppsanläggning att anslutas. Vid varje vindkraftverk och vid servicebyggnaden kommer en grusad permanent uppställningsplats att anläggas. Eventuellt kan ytterligare ytor vid respektive verk behöva avverkas. Dessa kommer att återplanteras med skog efter att byggnationerna avslutats. En eller flera betongstationer kommer att behövas inom vindparken. På varje tillverkningsplats kommer det att lagras ballastmaterial i form av bergkross, naturgrus och cement. Det kan även bli aktuellt med en transportabel bergkross.

Anslutning till elnätet

Vindkraftverken kommer att kopplas samman med markförlagd elkabel. Kabeln förläggs så långt det är praktiskt möjligt och ekonomiskt rimligt att följa vägarna inom parken. Där flytande vägar ska användas kan kabeln inte förläggas i vägkroppen utan läggs i en separat kabelgrav. Kabelnätet samlas upp i en transformatorstation.

Vindparken kommer att anslutas till överliggande elnät i stamnätsstationen vid Storfinnsforsen belägen ca 1 mil nordost om parken. Från stationen byggs en 130 kV-ledning parallellt med en befintlig 400 kV-ledning. I parken ansluter 130 kV-ledningen till de nya transformatorstationerna.

Transportvägar

Under byggfasen förläggs vägar inom en ca 20 meter bred korridor fri från träd. Befintliga vägar kommer att förstärkas, kurvor rätas ut, branta krön och backar åtgärdas samt breddas till ca 5-6 m. Huvuddelen av de nya vägarna kommer att anläggas inom fastmarksområden. Vegetationsmassorna vid avtäckning läggs tillbaka som släntbegräddning med en släntlutning på 1:2. Schaktmassorna i diken används som fyllnadslager i vägen. Geotekniska förstärkningsåtgärder kan bli aktuella vid passage av vattendrag. Vid passage av våtmarker och sumpskogar kommer vägarna så långt som möjligt att anläggas som "flytande".

Principer för passage och byggande över och i anslutning till sjöar och vattendrag samt vilka områden som ska undantas från vägdragningar redovisas i kompletterande handling; Miljöprogram för vindpark Ögonfågeln.

Hinderbelysning

I en vindkraftpark med vindkraftverk högre än 150 meter skall samtliga verk som utgör vindkraftparkens yttre gräns markeras med höginintensivt vitt blinkande ljus samt markeras med vit färg. Övriga verk ska markeras med vit färg samt förses med minst fast rött lågintensivt ljus. Hinderljuset placeras i den högsta fasta punkten på varje verk. Avskärmning ska göras inom en radie av 5 km till samlad bebyggelse. Under nattetid finns möjlighet att dimma ned ljusens styrka. Vid möte med Luftfartstyrelsen har det framkommit att det finns möjlighet att inte behöva markera samtliga verk i yttergränsen.

Nedising

Efter analys av befintliga mätmaster, utveckling av tekniken samt kostnader kommer Bolaget att ta beslut om eventuella avisningssystem kommer att nyttjas inom aktuellt område eller i delar av området.

Mätmaster

Tillfälliga mätmaster kommer att sättas upp på ett antal turbinfundament. Inom vindparken Ögonfågeln kommer även 1-3 stycken permanenta mätmaster att uppföras. Dessa består av fackverkskonstruktioner med samma höjd om vindkraftverkens navhöjd.

Underhåll och service

Vindkraftverken fjärrdriftövervakas från en servicebyggnad inom parken. Vid eventuella driftstörningar larmar datorn via telenätet till en driftcentral som ligger på annan plats. Vindkraftverken undersöks med korta regelbundna intervall. Större underhåll planeras till en gång per år.

Byggskedet

Markarbeten där befintliga anslutningsvägar förstärks och nya vägar och uppställningsplatser anläggs sker vanligen under barmarkperioden. Fundamenten gjuts i en fundamentgrop. Någon månad efter gjutning kan montage av torn och turbin påbörjas.

Avveckling och återställning

Vindkraftverkens livslängd beräknas till minst tjugofem år, varefter de demonteras. Om betong sticker upp över markytan bilas fundamenten ned och täcks med jord. Vägar och elkablar lämnas kvar. På anläggningsytorna planteras skog.

Miljökonsekvensbeskrivning

Landskapsbild

Landskapet och landskapsbilden vid Ögonfågeln har analyserats och värderats med avseende på den visuella påverkan på landskapsbilden och konsekvenserna för landskapsbilden som den planerade vindkraftsverken bedöms utgöra. Hur vindkraftverken uppfattas är subjektivt. Vissa människor finner anläggningarna störande och fula medan andra tycker att vindkraftverken är vackra eller har en positiv inverkan på landskapsbilden eftersom de representerar positiva effekter för miljön. Synbarheten har analyserats främst utifrån siktanalyser, fotomontage, avstånd och i vilket väderstreck parken ligger i förhållande till den plats varifrån den betraktas.

Allra störst påverkan, *stor* påverkan, kring Ögonfågeln bedöms Västvattnet få då platsen ligger nära parken och flesta av verken är synliga. Platsen är dessutom redan påverkad av en stor kraftledning som korsar byn. Näset och östra Sörviken bedöms få *medelstor* påverkan. De ligger båda nära parken och endast omkring hälften av verken bedöms kunna bli synliga från dessa orter. Även platser i Terrsjö, Fullsjön, Sönnansjön, Västibodarna och Sörviken bedöms påverkan bli medelstor.

Konsekvenserna av en vindpark vid Ögonfågeln blir en stor visuell påverkan för den enskilde där verken syns tydligt och kommer nära. I byn Västvattnet bedöms detta bli mest påtagligt. Ur det allmänna perspektivet blir konsekvenserna som mest små. Landskapsbildsvärdena är ordinära ur allmän synpunkt och det är få personer som kommer att blicka ut över den planerade vindparken. Vindparkens påverkan på landskapsbilden reduceras genom att vindkraftverken kommer att vara målade i en diskret vit färg och utformningen blir enhetlig utan reklam på vindkraftverken. Sammanfattningsvis; Konsekvenserna för landskapsbilden vid en etablering av Ögonfågeln vindkraftspark bedöms dock som mest bli liten på grund av de låga landskapsbildsvärdena ur allmän synpunkt.

Omgivande parker

På höjderna i södra delen av vindparken Ögonfågeln, inom fastigheterna Fullsjön 1:62 och 1:74 samt i dess direkta närområde, har enligt bolagets kännedom en annan exploatör inlett en tillståndsprocess för utveckling av vindkraft inom bl.a. dessa fastigheter.

Buller

Ett vindkraftverk har i huvudsak två olika ljudkällor. Dels uppkommer ljud från vindkraftverkets maskinhus och dels alstras ett aerodynamiskt ljud vid rotorbladens passage genom luften. Vid marknivå rakt under ett modernt vindkraftverk är ljudnivån ca 65 dB(A). Detta ljud avtar med ökande avstånd från verket med 6 dB(A) per avståndsdubbling. Ljudberäkningar har genomförts för vindparken Ögonfågeln med den nordiska beräkningsmodellen Nord 2000. Inga bostadshus

(permanenta bostäder eller fritidsbebyggelse) faller enligt beräkningarna inom gränsen för riktvärdet 40 dB(A). Konsekvenserna av ljud från vindparken antas därför vara ringa och i första hand uppträda utomhus i parkens direkta närområde.

Under byggnationen av vindkraftparken ska mobil utrustning uppfylla bullerkraven i förordning (2001:1084) om buller från viss utomhusutrustning och bullerförhållandena inom anläggningsområdet ska utredas innan anläggningsarbetena. Vid transporter inom närområdet föreslås att trafikbuller från transporter till och från anläggningsområdet får uppgå till maximalt 65 dB(A) ekvivalentnivå utomhus vid störningskänslig bostad. Om överskridande sker ska boende erbjudas ersättningsbostad under anläggningsskedet.

Skuggning och reflexer

Med aktuell utformning av parken, verkens höjd och placering kommer vindparken inte att medföra att Boverkets riktlinjer för skugg effekter överskrids för bostadshus. Några särskilda skyddsåtgärder behövs därför inte vidtas. Inga konsekvenser avseende reflexer från vindkraftverken inom vindparken Ögonfågeln väntas då verkens rotorblad kommer att vara antiflexbehandlade.

Kemikaliehantering och utsläpp till vatten

Läckage av kemikalier kan härröra från växellådor, styrsystem och vid uppställning av fordon. Läckage från växellådor och styrsystem leder till omedelbart driftstopp och åtgärder. Saneringsmaterial för petroleumprodukter ska finnas vid varje vindkraftverk och i varje fordon. Uppställningsplatser för fordon och annan utrustning sker på täta hårdgjorda ytor. Tankar och fat ska regelbundet inspekteras. Oljeprodukter lagras i externt låst utrymme. Ytterligare principer för lagring och hantering av kemikalier finns i Bolagets miljöprogram. Vid läckage av kemikalier finns risk för att intilliggande mark och eventuellt grundvatten förorenas. Obevakad uppställning av maskiner eller behållare med kemikalier får ej ske närmare än 25 m från vattendrag eller diken. Risker för större läckage bedöms som liten eftersom verken är slutna system. Även risken för läckage från fordon bedöms som liten.

Utsläpp till luft

Under drifttiden genererar vindparken transporter i form av service- och personaltransporter som ger utsläpp av koldioxid och andra miljöskadliga ämnen. Vindkraft ersätter ofta importerad elkraft från förbränning av fossila bränslen. Konsekvensen blir totalt sett därmed positiv ur miljösynpunkt.

Olycksrisker

De risker som kan förekomma är främst isbildning, brandrisk, risk för att delar lossnar samt läckage av oljor eller andra kemikalier. För att minska dessa risker installeras övervakningslarm för isbildning och larmsystem för brand, värmeutveckling etc. Verken kommer att förse

med åskledare och vid mycket kraftig vind kommer vindkraftverken automatiskt att stängas av. Varningsskyltar kommer att sättas upp i området. Bolaget bedömer att risken för att människor ska skadas av nedfallande is och föremål är mycket liten.

Elektromagnetiska fält

Inga bostadshus finns inom parken och Bolaget gör bedömningen att inga risker från elektromagnetiska fält förekommer vid uppförande av parken.

Naturmiljö

Vindparken berörs ej av några riksintressen för naturvård. En naturvärdesinventering har utförts och resultatet visar att de största naturvärdena finns i området norr och väster om Tallhögen. Här finns bl.a en 100-120 år gammal skog med inslag av aspar. Strax norr om Tallhögen finns ett surdråg/sumpskog med rik växtlighet, död ved och ett antal rödlistade arter såsom aspticka och läderlappslav.

Vid den preliminära utformningen av parken anger bolaget att det har varit styrande att undvika vindkraftverk inom våtmarker av klass 1 och 2, naturvårdsobjekt av klass 1 och 2, biotopskydd och nyckelbiotoper samt platser med höga naturvärden som identifierats under naturinventeringen och som enligt inventeringen bör undvikas. Vid lokalisering av vägar undviks de nu identifierade platserna med höga naturvärden så långt som det är möjligt. I det miljöprogram som bifogats ansökan framgår ytterligare miljöprinciper och riktlinjer som ska tillämpas av entreprenörer och beställare under anläggningsfasen. Genom att bolaget har identifierat dessa områden och följer skyddsåtgärderna kommer påverkan på naturmiljön att minimeras till en sådan omfattning att konsekvenserna bedöms bli små till måttliga.

Fågelliv

För att skapa kunskapsunderlag för rovfågelförekomsten genomfördes en rovfågelinventering med tyngdpunkt på Kungsörn. Databesök genomfördes med olika metoder, kikarspaning, helikopterspaning och fältbesök.

För området kring Ögonfågeln har rovfågelinventeringen lokaliserat ett kungsörnsrevir utanför parken vid planerad vindpark Bodhögarna. Inom reviret har tre boplatser identifierats var av den närmsta ligger ca 2,3 km från närmsta verk inom Ögonfågeln medan de övriga två ligger mer än 10 km från parken.

Risken för påverkan på kungsörnarna består främst i kollisionsrisken med rotorbladen. Den åtgärd som diskuteras är ett skyddsavstånd till boplatserna. Det finns dock bristfällig kunskap om vilket avstånd som ger önskat resultat. Bolaget menar att det inte alltid är bäst att sätta ett fast avstånd utan att avståndet bör utformas mer flexibelt. Bolaget har satt 1 kilometer som minsta avstånd till vindkraftverk i likhet med re-

kommendationen i Sollefteå och Ragunda kommuners fördjupade översiktsplaner.

Bolaget föreslår att det ska upprättas ett kontrollprogram för uppföljning av påverkan på kungsörnarna. Bolaget kommer även att vara med och samfinansiera ett forskningsprojekt på kungsörn som bedrivs inom ramen för Vindval.

De kungsörnsbon som har lokaliserats i anslutning till vindparken Ögonfågeln ligger på avstånd större än 2 km. Vindparken Ögonfågeln bedöms få begränsad påverkan på kungsörnarna.

Friluftsliv och turism

Friluftslivet inom parken består främst av jakt, fiske, och till viss del vandring och skoteråkning. Fem jaktlag och fyra fiskevårdsområdesföreningar är aktiva inom parken och dess närområde. Inga snöskoterleder har identifierats inom parken.

Bolaget planerar att sätta upp informationstavlor om vindparken på lämpliga platser i området. Vindparken ökar infrastrukturen i området och därmed också tillgängligheten. Friluftslivet kommer att påverkas genom den förändrade landskapsbilden och en något ökad ljudnivå. Stammarna av vilt bedöms inte påverkas märkbart. Inga begränsningar av jakten kommer att införas däremot kan jaktupplevelsen påverkas. Konsekvenserna för jakten inom området bedöms som små.

Sammanfattningsvis bedöms konsekvenserna för friluftslivet och turismen bli små. För ett mindre antal personer kan konsekvenserna bli större om de upplever att det ursprungliga intrycket av naturmiljön går förlorat.

Kulturmiljö

Inget område av riksintresse för kulturmiljövården finns inom eller i närheten av den planerade vindparken. Det finns inte heller några kända fornminnen.

En kulturhistorisk karakterisering utfördes under 2008. Under 2009 utfördes en arkeologisk utredning inför länsstyrelsens prövning enligt kulturminneslagen. Utredningen syftar till att säkerställa att inga forn- eller kulturlämningar skadas av de markarbeten som krävs för byggnation av vindkraftparkerna. Om ett fornminne påträffas under anläggningsarbetet avbryts detta omedelbart i den del av fornminnet som berörs. Anmälan av misstänkta fornminnen görs omgående till berörd länsstyrelse.

Eftersom hänsyn tas till kända lämningar inom området bedöms vindkraftanläggningen inte påverka kulturmiljön inom området. Bedömningen kan dock komma att ändras om fornlämningar påträffas under anläggningsarbetena.

Hinderbelysning

Hinderbelysningen kommer att påverka landskapsbilden främst när det är mörkt ute och vädret är klart. Beroende på i vilken omfattning som Transportstyrelsen beslutar att vindparken ska hindermarkeras kommer påverkan på landskapsbilden att vara stor till måttlig. Störningar för närboende består av det sken som uppstår nattetid kring parken. Det är främst det indirekta sken som uppstår genom reflexer mot himlen och molnen som kommer att vara märkbart. Genom att använda de möjligheter som finns att reglera ljusstyrka kan påverkan minskas. Det blinkande ljuset bör enligt Transportstyrelsen synkroniseras. Ljuset ska dimmas nattetid och avskärmning ska ske så att ljustrålen inte träffar bostadsbebyggelse på närmare avstånd än fem km. Det blinkande ljuset bör enligt Transportstyrelsen synkroniseras.

Rennäringen

Vindparken Ögonfågeln är placerad inom Jiingevarie samebys vinterbetesmarker och i ytterkanten av Ohredahke samebys vinterbetesmarker. Parken ligger inom ett mindre vinterbetesområde Borgavattnet – Fullsjön. Det har de senaste 10 åren använts av Jiingevarie samebyn som reservbete. Mellan denna park och den planerade vindparken Bodhögarna finns en för samerna mycket viktigt övernattningsland och en flyttled. Ohredahke sameby rör sig i ytterkanten av vindparken Ögonfågeln. I detta område överlappar dessa samebyars gränser varandra.

Påverkan på vinterbetesmarken består av den avverkning och markberedning som sker vid anläggande av vindparken. Under byggtiden kan renarna störas av transporter och den ökade mänskliga närvaron vilket skulle kunna leda till att de undviker området och söker sig till andra områden. Detta skulle i sin tur kunna leda till att de söker sig till andra samebyars vinterbetesmarker. Ett ökat betestryck på ett mindre område kan också leda till minskad betestillgång.

Enligt Bolaget utgör vindparkens område en mycket begränsad del av det stora område inom vilket vinterbete bedrivs varför de negativa effekterna måste anses mycket begränsade. Byggtiden beräknas till 3-5 år. Då platserna för vinterbete varierar kommer samebyarna att ha behov av att utnyttja området under något av dessa år. Under vinterhalvåret kommer arbetet med byggnation av parken att vara något mindre intensivt och koncentreras till olika delar av parken. Utifrån detta bedöms påverkan på vinterbetet under byggtiden bli begränsad. En eventuell användning av flyttleden och uppsamlingsplatsen väster om parken under byggtiden kan försvåras av transporter och ökad mänsklig närvaro.

Under drifttiden inträder mer stabila förhållanden. Konsekvenserna för renarna från mänsklig närvaro bedöms vara mycket ringa under vintertid. Till servicebyggnaden kommer vägen att vara plogad, övriga vägar plogas ej om det inte är nödvändigt. Om vägarna plogas finns risk för att de kan avvika från planerad färdriktning och renhjorden

kan bli utspridd. En plogad väg som stämmer överrens med renarnas färdriktning kan innebära att flyttningsarbetet underlättas. Studier har visat att renar troligen inte påverkas av vindkraftverken under drifttid. En placering av verk i närheten av flyttleden i sydvästra delen av vindparken bör därför ej försvåra flyttning av renar.

Även under drifttiden kan betestillgången minska. Andelen mark som kommer att avverkas i parken och som utgör attraktiv betesmark kommer att vara mindre än fem procent av parkens totala yta. Utifrån att parken utgör en liten del av ett större område där renskötsel sker bedöms påverkan på betestillgången som obetydlig. En överslagsberäkning utifrån att hela parområdet blir oanvändbart ger ett bortfall på 0,06 procent av Jingevaeries vinterbetesmarker.

En möjlig säkerhetsrisk för renskötarna är fallande is och iskast. Verken kommer att utrustas med övervakningssystem och verken stannar vid registrerad obalans. Inga avspärningar kommer att finnas och samebyn kommer att kunna röra sig fritt i parken. Varningsskyltar kommer att sättas upp.

Bolaget bedömer sammanfattningsvis att det totala intrånget på rennäringsintresset är av begränsad omfattning. För att begränsa påverkan lämnas förslag till förebyggande åtgärder som omfattar;

- Information till samebyn om byggtider och undvikande av byggnadsarbete under vissa känsliga tider.
- Utbildning av driftpersonal.
- Använda terrängfordon vintertid och undvika plogning om det ej behövs samt plogning av lämpliga vägar om det underlättar flyttning.
- Uppföljningsstudie för att studera renarnas beteende inom vindparken.

Bolaget har kompletterat ansökan med en rennäringsanalys och föreslagit särskilda villkor avseende rennäringen.

Socialkonsekvensbeskrivning

Till ansökningshandlingarna har bifogats en socialkonsekvensbeskrivning. Beskrivningen har upprättats i syfte att undersöka och identifiera vilka sociala konsekvenser som kan uppkomma till följd av projektet och att presentera åtgärder för att minimera oönskade effekter och maximera önskade effekter. Påverkan på renar och renskötsel beskrivs i såväl direkt påverkan i form av till exempel fysiska landförluster och störning av betesron, tex av buller. Indirekt påverkan kan enligt beskrivningen uppkomma på grund av undvikelseffekter och kumulativ påverkan av en samlad intrångsbild. I beskrivningen anges möjliga konsekvenser av den ansökta etableringen i form av att sammanhängande renbetesmarker reduceras, renhjorden splittras, flyttleder skärs av, riksintresse för rennäringen påverkas, uppsamlingsland och bromsland försvinner, minskad betesro, försämrad hälsa hos renarna, ökat

behov av utfodring, psykiska påfrestningar för medlemmarna i samebyn, ökade tunga transporter och förändringar i kulturlandskapet. I beskrivningen anges att de indirekta effekterna som kan uppkomma är ökade arbetsinsatser, försämrad lönsamhet, ökad risk för konflikter inom och mellan samebyar, påverkan på den samiska identiteten och risk för att den samiska kulturen mattas av, förlorad traditionell kunskap, ökad risk för förslitningsskador och oro.

Övrig mark- och vattenanvändning

Den dominerande markanvändningen är skogsbruk. Markägare måste ge sitt medgivande för uppförande av vindkraftverk. Vindparken ökar infrastrukturen och därmed tillgängligheten inom området. Det aktiva skogsbruket kommer att påverkas negativt framför allt av den permanenta avverkningen. Skog kommer emellertid att lämnas kvar vilket möjliggör fortsatt skogsbruk. Konsekvenserna för skogsbruket bedöms totalt som små.

Konkurrerande intressen

Då inga teleoperatörer har något att erinra gentemot den planerade vindkraftparken bedöms inga konsekvenser för radiolänkstråk uppstå. Då Försvarmakten, Luftfartsverket och Luftfartsstyrelsen inte har något att erinra mot den planerade vindparken bedöms inga konsekvenser för försvarets eller luftfartens intressen uppstå.

Byggtiden

Byggtiden beräknas till tre år. Sprängning samt fordon och maskiner kommer att orsaka temporära störningar i form av buller, damm, vibrationer samt utsläpp av avgaser. Vilt som normalt uppehåller sig inom området kan störas under byggtiden och då till viss del undvika området. Tillfälliga uppställningsplatser för baracker fordon etc kommer eventuellt att behöva uppföras. Eventuellt behöver också ytor utöver den permanenta uppställningsplatsen avverkas tillfälligt för att möjliggöra montering på marken.

Det material som uppstår vid sprängning kommer att användas som fyllnadsmaterial inom det egna anläggningsarbetet. Ingen sprängning kommer att utföras mellan kl. 19.00-07.00. Område där sprängning utförs ska vara försedd med täckning. Åtgärder ska vidtas för att undvika att stenskott når utanför anläggningsområdet. Kaststen som hamnar utanför anläggningsområdet kommer att avlägsnas.

För att minska buller från byggverksamheten kommer vindkraftverken att byggas med bästa möjliga teknik. För att begränsa eventuella konsekvenser för dem som uppehåller sig i området kommer samebyn informeras om byggtider och hänsyn tas vid byggnadsarbeten. Dialog kommer att föras med berörda jaktlag. Ytor som avverkas i samband med montering kommer att återplanteras inom ett år efter att anläggningen färdigställts. Förvaring av kemikalier kommer att ske på en tät och invallad yta utan brunn. Sammantaget bedöms konsekvenserna under byggtiden bli måttliga och under en begränsad tid.

Hushållning med naturresurser

De material som vindkraftverken byggs av består av ändliga resurser men av sådana slag att de i stort sett går att återanvända till hundra procent. I de flesta fall konkurrerar vindkraften inte heller med andra resurser eller intressen som skogsbruk, jakt eller fiske. Bolaget kommer att hushålla med berg- och grusmaterial samt sand. Man eftersträvar massbalans inom etableringsområdet genom att befintliga schaktmassor återanvänds i största möjliga mån.

Miljömål och miljö kvalitetsnormer

Vindkraftparken Ögonfågeln kommer inte att motverka några av de regionala miljömålen utan bidra till måluppfyllelse av vissa av miljömålen. För ett par av miljömålen kommer det krävas planering för att vindkraftanläggningen inte ska stå i konflikt med målen. Vindkraft bidrar inte till att miljö kvalitetsnormer för luft eller vatten kommer att överskridas.

Hänsynsreglerna

Bolaget anser att de uppfyller samtliga hänsynsregler i och med att de visar att de förpliktelser och krav som kan ställas på verksamheten iaktas och uppfylls.

Alternativ lokalisering

I ett första steg identifierade bolaget 19 områden, inom Västernorrlands och Jämtlands län, där förutsättningarna för vindkraftutbyggnad var goda. Områdena rangordnades utifrån vindförhållanden, miljöhänsyn, isproblem, närhet till befintlig elledning/ställverk, Natura 2000-områden, naturreservat, riksintressen, närhet till bebyggelse, påverkan på landskapsbilden och kulturlandskapet, samt påverkan från buller och skuggning. Efter hand sållades vissa platser bort. Sammantaget gjordes bedömningen att av studerade alternativa lokaliseringar fanns inte några bättre alternativ till vindkraftetableringen än den på bland annat Ögonfågeln.

Alternativa utformningar

De alternativa utformningarna består av olika utformningar av vindkraftverken, dvs effekt och medföljande storleksförhållanden. Vindkraftverken kommer att väljas så nära byggstart som möjligt. Beroende på vindförhållanden varierar effekt, navhöjd och rotordiameter. Utifrån vilken typ av vindkraftverk som väljs kommer man sedan att optimera antalet verk inom parken. En större rotordiameter innebär att verken placeras med längre avstånd mellan varandra, resultatet blir färre verk inom ett specifikt område. Eftersom anläggningen är optimerad/samlad bedöms inte en minskning av antalet verk ge någon betydande förändring av den visuella påverkan.

Nollalternativet

Nollalternativet innebär att den planerade vindparken Ögonfågeln inte byggs. Den energimängd som vindkraftparken skulle producerat måste produceras på annat sätt. Om energin ska produceras på annat

sätt kommer det att ge upphov till negativa miljökonsekvenser till följd av ökade utsläpp till luft och vatten. Nollalternativet innebär också att de miljökonsekvenser som vindparken skulle innebära utelämnas. Det medför exempelvis att landskapsbilden förblir opåverkad och ingen exploatering av natur- och kulturmiljö sker.

YTTRANDEN

Bygg- och miljönämnden i Ragunda kommun har lämnat följande yttrande:

”Bygg- och miljönämnden beslutar mot bakgrund av bedömningen ovan att lämna följande yttrande:

Provisoriskt villkor bör lämnas under en tid av tre år om att hinderbelysning ska utformas så att de inte upplevs störande för omgivningen som närboende, övriga fastighetsägare och andra verksamhetsutövare. Vidare att ett prövotidsvillkor sätts där bolaget under tre år får utreda skydds- och kompensationsåtgärder för att minska eller begränsa uppkomna störningar och negativa konsekvenser för närboende, övriga fastighetsägare och andra verksamhetsutövare. Tiden för utredningsvillkor bör sättas fr.o.m. att parken faktiskt tagits i drift och tre år framåt.”

Miljö- och byggnämnden i Strömsunds kommun har lämnat följande yttrande:

”Miljö- och byggnämnden anser att vindparken kan beviljas tillstånd under förutsättning att vindkraftverken inte tillåts ha sådan höjd att hinderbelysning med högintensivt vitt blinkande ljus krävs.

Ett allmänt villkor där bolaget skall följa de åtaganden och uppgifter i övrigt som anges i ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen är överflödig. Skulle bolaget inte följa sin ansökan är detta grund för att upphäva tillståndet enligt miljöbalken kap 24 § punkt 1.

De verksamheter som i dagsläget inte är kända skall inte ingå i prövningen. Detta gäller t.ex. mobila betongstationer, tillfälliga boenden under uppförandefas, vatten och avloppsanläggningar. Det bör framgå i tillståndet hur bolaget skall hantera sådana frågor t.ex. via samråd eller genom anmälan till tillsynsmyndigheten.

Krav på miljörapport och egenkontrollprogram finns reglerat i lagstiftningen och ska inte ingå i villkorsskrivning. Miljö- och byggnämnden anser att det inte är nödvändigt att i villkor föreskriva om kontrollprogram för verksamheten. En bra fungerande egenkontroll kan i stor utsträckning ersätta ett av tillsynsmyndigheten beslutat kontrollprogram.

Utifrån redovisade handlingar kommer inga bostäder att beröras av skuggning varför villkor för detta är överflödigt. Denna punkt blir således självreglerande på samma sätt som det allmänna villkoret.

I frågan om eventuell säkerhet för nedmontering och villkor för hur efterbehandling skall ske bör bolagets yrkanden enligt villkor 11 i yrkandet kunna accepteras.”

Samhällsbyggnadsnämnden i Sollefteå kommun yttrar sig enligt följande: ”Nämnden antar samhällsbyggnadskontorets skrivelse som sin egen. Nämnden ställer sig positiv till tillståndsansökan med de i skrivelsen föreslagna villkoren och synpunkterna. Samhällsbyggnadsnämnden anser att den blinkande högintensiva gränsbelysningen bör synkroniseras såväl inom en och samma park, som mellan angränsande parker.”

Sametinget anser bl.a. att ”det är viktigt att exploatören har samråd med berörda samebyar och att samerna som urfolk har rätt att påverka användningen av sina marker. Områden som är utpekade som riksintressen för rennäringen ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra rennäringens bedrivande enligt miljöbalken 3:5. Vidare anser Sametinget att den som bäst kan avgöra när exploateringar påtagligt försvårar rennäringens bedrivande är de berörda samebyarna själva. Samebyarna själva är de som vet när de sammantaget kumulativa effekterna av exploateringar och annan konkurrerande markanvändning påtagligt försvårar rennäringens bedrivande. Sametinget anser därför att berörda samebyars medverkan och åsikter ska beaktas. Att området är utpekade som riksintresse för rennäringen visar att rennäringen är viktigt för Sverige och för den samiska kulturen. Sametingets åsikt är således att länsstyrelsen i sin prövning mellan riksintressen bör tillse att rennäringen ska kunna existera vidare och inte påtagligt försvåras trots det nationellt ekonomiska intresse som nu finns för vindkraftsetableringar.”

Jiingevaerie sameby anför genom sitt ombud att ”Samebyn bestrider att det planerade vindkraftprojektet genomförs. I andra hand anser samebyn att tillståndet ska förenas med ytterligare villkor till skydd för samebyns rennäring vilka föreslås i yttrandet. De föreslagna villkoren omfattar bland annat en analys för att fastställa samebyns kostnader under ett normalår för att senare kunna visa vilka merkostnader som uppstår. Samebyn föreslår också villkor för ersättning för merkostnader i samband med flytt förbi områdena, vid uppsamling om renar förvillar sig i området samt merkostnader för bevakning och samling av renarna på grund av störningar i området. Villkor föreslås också för ersättning vid skador till följd av nedfallande is eller vid transporter till verken samt kostnader vid anläggandet av nya renskötselanläggningar. Villkor föreslås vidare avseende skyddsavstånd till flyttleder och uppsamlingsland. När det gäller Halåns vinterbetesgrupp föreslås att Bolaget ska bekosta utfodring under anläggning, nedmontering och drifffas. Samebyn föreslår också ändring av/tillägg till de villkor Bolaget föreslagit avseende hinderbelysning, dragning av vägar och elkablar, återställning, buller och tid för hänsynstagande vid byggnadsarbeten. Samebyn anser att det är för sent att utreda uppkomna konse-

kvenser av vindkraften när verken tagits i drift i enlighet med vad som anges i alternativt villkor till rennärningen.

Samebyn motsätter sig att miljöprövningsdelegationen meddelar verkställighetsförordnande och anger skäl för detta. Samebyn anser inte att det finns något skäl att tillståndet ska beviljas för en längre tid än 30 år. Samebyn föreslår vidare att sökanden ska komplettera sin ansökan med ett antal utredningar bland annat avseende påverkan på rennärningen från anläggning, nedmontering och drift av verken.

I yttrande som inkom den 1 december 2009 menar samebyn att merparten av de studier som hänvisas till i tidigare yttrande är utförda i Skandinavien. Samebyn instämmer i att det saknas tillfredsställande forskning men att man kan dra långtgående slutsatser utifrån de studier som gjorts samt att försiktighetsprincipen ska gälla. Samebyn framhåller att de inte delar uppfattningen som framförs i rennäringsfunktionens yttrande från den 24 november 2009 att det genom investeringar och åtgärder går att skapa förutsättningar för att bedriva rennärning samtidigt som området exploateras för vindbruk. Samebyn vidhåller sin uppfattning att de båda riksintressena inte är möjliga att förena och att Bolaget inte ska beviljas tillstånd. Rennäringsfunktionens yttrande föranleder inte några förändringar i samebyns inställning till verksamheten.”

Vägverket framför att vindkraftverkens ska placeras och utformas på ett från trafiksäkerhetssynpunkt acceptabelt sätt.

Transportstyrelsen, Energimyndigheten, Svenska Kraftnät och Jägarförbundet Norr har inget att invända mot etableringen. Boverket avstår från att yttra sig i ärendet.

BOLAGETS BEMÖTANDE AV INKOMNA YTTRANDEN

Bolaget har getts tillfälle att inkomma med bemötanden över inkomna yttranden. Nedan redovisas en sammanfattning av Bolagets bemötande av olika frågeställningar:

Bygg- och miljönämnden i Ragunda kommun har föreslagit att frågan om utformning av hinderbelysning ska utredas under en prövotid innan slutliga villkor fastställs. Bolaget ifrågasätter om det är nödvändigt, men föreslår att prövotidsvillkoret i sådana fall får följande utformning:

Miljöprövningsdelegationen uppsjukter med stöd av 22 kap 27 § miljöbalken under en prövotid avgörandet av vilka slutliga villkor som ska gälla för hindermarkeringen.

Under prövotiden ska bolaget utreda hur hindermarkeringen uppfattas av närboende, samt i samråd med Transportstyrelsen utreda möj-

ligheterna att inom ramen för tillämplig lagstiftning begränsa eventuella störningar för omgivningen så långt som möjligt (genom olika avskärningar m.m.). Bolaget ska inom tre år från det att hindermarkeringen har uppförts redovisa resultaten av undersökningarna till miljöprövningsdelegationen samt lämna förslag till slutliga villkor.

P1. Hindermarkering med ljusstråle från högintensivt ljus ska avskärmats så att det inte träffar markytan vid bostadsbebyggelse inom 5 km från närmaste vindkraftverk.

Bolaget motsätter sig kommunens förslag till villkor rörande skyddsåtgärder och kompensationsåtgärder för närboende, övriga fastighetsägare och andra verksamhetsutövare. Bolaget anser att det inte finns skäl att befara att det uppkommer störningar som inte kan hanteras inom ramen för de föreslagna villkoren.

Miljö- och byggnämnden i Strömsunds kommun har i sitt yttrande lämnat förslag till villkor, på vilka bolaget inte har några synpunkter.

Bolaget motsätter sig dock kommunens förslag till villkor vindkraftverkens höjd i enlighet med vad som tidigare har anförts. Mobil betongtillverkning och krossverksuppställningar som omnämns i villkorsförslag 7 omfattas av ansökan och kommer att vara tillräckligt reglerade genom bolagets föreslagna villkor och åtaganden, samråd kommer att ske med tillsynsmyndigheten i enlighet med vad som har föreslagits i miljöprogrammet.

Bolaget delar Sametingets uppfattning att det är viktigt att beakta berörda samebyars medverkan och åsikter. Bolaget har genomfört både ett mycket omfattande samråd och utförliga utredningar kring den potentiella påverkan på rennärningen.

Jiingevaerie sameby har anfört att Bolaget och samebyn är överens om att hela vindkraftsområdet faller bort som betesområden under drifttiden. Detta är emellertid en missuppfattning. Bolaget anser att rennärningen kan bedrivas sida vid sida med vindkraftverken både inom och i närheten av parkområdets under drifttiden. En annan sak är att bolaget och samebyn har varit överens om att utgångspunkten för de diskussioner om kompensation som förts mellan parterna skulle vara, att området i dess helhet inte skulle kunna användas. Bolaget har också, förlikningsvis, erbjudit samebyn ersättning för förlorat vinterbete enligt denna princip.

MILJÖPRÖVNINGSDLEGATIONENS BEDÖMNING

Kommunala tillstyrkandebeslut

Från den 1 augusti 2009 gäller att tillstånd till en vindkraftsetablering inte får lämnas om berörd kommun inte har tillstyrkt etableringen. Sollefteå, Strömsunds och Ragunda kommuner har tillstyrkt etableringen. Förutsättningar för att lämna tillstånd föreligger därmed och Miljöprövningsdelegationen kan pröva ärendet i sak.

Miljökonsekvensbeskrivningen

En miljökonsekvensbeskrivning ska, enligt 6 kapitlet 7 § miljöbalken, innehålla de uppgifter som behövs för att miljökonsekvenserna med hänsyn till verksamhetens art och omfattning ska kunna bedömas. Miljöprövningsdelegationen konstaterar att den bifogade miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller dessa krav.

Nationella mål avseende vindkraft

Framförallt sedan 1997 har den svenska energipolitiken varit inriktad mot användning av inhemska förnyelsebara energikällor samt effektivisering av energianvändningen.

I februari 2009 gjorde regeringspartierna i Sverige en överenskommelse om en långsiktig och hållbar energi- och klimatpolitik vars målsättning bland annat var att en ny planeringsram för vindkraft på 30 TWh till år 2020 ska fastställas varav 20 TWh till lands och 10 TWh till havs. Under 2008 producerade de svenska vindkraftverken sammanlagt ca 2,0 TWh el. Vidare har regeringen i ovan nämnda proposition föreslagit att andelen förnyelsebar energi år 2020 bör vara minst 50 % av den totala energianvändningen i Sverige.

En stor del av det område som ansökan avser har av Energimyndigheten pekats ut som riksintresse för vindbruk enligt 3 kapitlet 8 § miljöbalken. Bolagets satsning att etablera vindkraft på Ögonfågeln bidrar till att ytterligare 250 GWh/år kan produceras i landet. Miljöprövningsdelegationen anser därmed att den ansökta verksamheten kan anses i väsentlig grad bidra till uppfyllandet av de nationella mål som finns inom klimatområdet.

Utbyggnad av förnyelsebar energi bidrar till att uppfylla miljöbalkens mål avseende hållbar utveckling och till att uppfylla miljömålen framför allt avseende begränsad klimatpåverkan och frisk luft. Vidare torde det vara nödvändigt att främja utbyggnad av anläggningar för produktion av förnyelsebar energi för att de krav som ställs på Sverige med anledning av EU: s åtaganden inom klimatområdet ska kunna nås. Miljöprövningsdelegationen bedömer att den planerade vindkraftsparken, tillsammans med Bolagets övriga satsningar, är av väsentlig betydelse för uppfyllandet av de mål som har fastställts för produktion av förnyelsebar energi i Sverige samt att den bidrar till miljöbalkens mål avseende hållbar utveckling och bidrar till uppfyllelse avseende miljömålen begränsad klimatpåverkan och frisk luft.

Val av plats

Enligt 2 kap. 6 § första och andra stycket miljöbalken ska för verksamheten väljas en plats som är lämplig med hänsyn till bl.a. miljöbalkens mål samt att ändamålet för verksamheten ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Bolaget har redovisat en plats med goda vindförhållanden och där störningarna för omkringboende i form av buller och skuggor blir små. Även påverkan på natur- och kulturmiljön bedöms bli begränsad. Miljöprövningsdelegationen bedömer även att med de försiktighetsmått angående rennäringen som Bolaget har redovisat och med de villkor som föreskrivs kan rennäringens intresset och vindkraftens intresset inom området samexistera. I miljöprövningsdelegationens ställningstagande till den planerade verksamheten redovisas nedan de intressekonflikter inom området och den miljöpåverkan som den planerade verksamheten antas medföra.

Planförhållanden

Enligt 16 kap 4 § miljöbalken får tillstånd inte meddelas i strid mot gällande detaljplan eller områdesbestämmelser. För det aktuella området gäller inte detaljplan eller områdesbestämmelser.

I Sollefteå, Strömsunds och Ragunda kommuners tillägg om vindkraft till befintlig översiktsplan är den del av ansökt område som berör respektive kommun till stor del utpekad som ett lämpligt område för vindkraft. Översiktsplanerna är av stor betydelse för bedömningen i ärendet vad gäller lämplig markanvändning.

Bland de riktlinjer som fastställs i översiktsplanerna anges bl a att minsta avstånd till bostad ska vara 1000 meter. Bolaget har i bemötande av nämndernas yttranden angett att detta avstånd kommer att innehållas. I Strömsunds och Ragunda kommuners tillägg om vindkraft till befintlig översiktsplan anges som riktlinje att vindkraftverken inte ska överskrida 150 meter om de högintensiva ljusen bedöms bli störande för omgivningen. Även Sollefteå kommun har angivit att högintensiva ljus ska placeras på behörigt avstånd så att närboende inte störs av ljuset. Frågorna om störningar från hinderbelysningen bedöms nedan.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att den ansökta etableringen, i enlighet med Bolagets tillståndsansökan, är förenlig med Sollefteå, Strömsunds och Ragunda kommuners bedömningar om lämplig markanvändning i kommunernas fördjupade översiktsplaner för vindkraft.

Hushållningsbestämmelser och riksintresseutpekande

I 3 kap. miljöbalken finns de grundläggande bestämmelserna för användning av mark- och vattenområden. Enligt 3 kap 1 § miljöbalken ska mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov varvid företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.

I 3 kap. 5 § miljöbalken framgår att mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra bedrivandet av näringen. Vidare framgår det att områden som är av utpekad riksintresse för rennäringen ska skyddas mot åtgärder som avses i föregående mening.

I 3 kap. 8 § miljöbalken framgår det bland annat att mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för energiproduktion ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar. Vidare framgår det att områden som är av riksintresse för anläggningar för energiproduktion ska skyddas mot åtgärder som avses i föregående mening.

I de fall ett område av sådant slag som anges i 3 kap. 5-8 §§ miljöbalken är av riksintresse för flera oförenliga ändamål ska enligt 3 kap. 10 § miljöbalken företräde ges åt det eller de ändamål som främjar en långsiktig hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt. I detta sammanhang bör även portalparagrafen, 1 kap. 1 § miljöbalken, nämnas som anger att syftet med balken är att främja en hållbar utveckling.

Området används idag för skogsproduktion. För skogsproduktion finns visserligen inget utpekad riksintresse i 3 kap. miljöbalken men skogsnäringen är en viktig näring i området. Bolaget ser inga problem med att skogsproduktion kan fortgå som idag parallellt med vindkraftsetableringen. Den mark som går ur produktion inskränker sig till verkens omedelbara närområde samt vägar, uppställningsytor mm.

Något riksintresse enligt 4 kap. miljöbalken berör inte det aktuella området. Det aktuella området är till stora delar utpekad som riksintresse för vindbruk och till mer än hälften utpekad som riksintresse för rennäring enligt 3 kap. miljöbalken.

Sammantaget anser Miljöprövningsdelegationen att etablering av en vindkraftsanläggning vid Ögonfågeln medför en användning av mark- och vattenområdet som innebär en från allmän synpunkt god hushållning utifrån de villkor som föreskrivs avseende hänsyn till rennäring och övrig mark- och vattenanvändning.

Rennäring

Mot lokaliseringen har Jiingevarie sameby bl.a. anfört i sitt yttrande att Ögonfågeln ligger inom Halåns vinterbetesgrupps kärnområde. En nordvästlig flyttled, vilken är utpekad som riksintresse för rennäringen, är belägen strax utanför området. Flyttleden går genom en extra svår passage, varför den är extra känslig för störningar. Av yttrandet framgår vidare att Norra Halån, där vindparken planeras, fungerar som ett bromsland med bra bete i tall- och granområden. När det gäller Halåns vinterbetesgrupp föreslår samebyn att Bolaget ska bekosta utfodring under anläggning, nedmonterig och driftfas.

Jiingevaerie sameby framför även i yttrandet att den sökta verksamheten kommer att omöjliggöra rennärning i området och försvåra bedrivandet av rennärning i ett område större än det sökta. Jiingevaerie samebyn har i yttrande yrkat på ett antal förslag till villkor som ska gälla för verksamheten. Samebyn yrkar att:

- Om påtaglig fara för påkörning föreligger ska transporter tillfälligt avbrytas till dess renarna lämnar området.
- Under drifttiden får mänsklig aktivitet i områdena från Bolagets sida inte förekomma mer än vid ett tillfälle per vecka.
- Bolaget har inte rätt att utföra anläggningsarbete, nedmonteringsarbete, vägar etc. på ett avstånd närmare än 5 kilometer från Jiingevaerie samebys flyttleder eller uppsamlingsland.
- Hindermarkering ska utföras så att det inte träffar markytan inom område där Jiingevaerie har renskötselrätt inom 5 kilometer från vindparkens område
- Jiingevaerie sameby ska ge sitt uttryckliga godkännande innan dragning av vägar och elkablar får ske i samebyns vinterbetesområde.
- Bolaget ska genom att spara vegetationsskiktet i området återställa det efter det att anläggningsarbetena är utförda.
- Buller från verksamheten ska begränsas så att det inte ger upphov till högre ekvivalent ljudnivå än 35 dB(A) i något område som omfattas av Jiingevaerie samebys renskötselrätt.
- Anläggningsarbete och nedmonteringsarbete i Jiingevaerie samebys renskötselområde under perioden 1 oktober till den 30 april får enbart äga rum efter samebyns explicita medgivande.

Utöver detta ställs även ersättningsanspråk för uppkomna merkostnader med anledning av verksamheten.

I ansökan och i Jiingevaerie samebys yttrande hänvisas till studier av hur renar, och därmed rennärningen, påverkas av mänsklig aktivitet och byggnationer. Miljöprövningsdelegationen konstaterar att resultaten av dessa studier är motstridiga vad gäller de undvikelseeffekter mm som kan uppstå. Miljöprövningsdelegationen kan även konstatera att utredningarna skiljer sig åt vad avser vilken typ av ren som studerats och även vilken typ av miljö som utredningarna utgår från. Miljöprövningsdelegationen bedömer att det inte är rimligt att fullt ut dra slutsatser om påverkan på med den mer domesticerade ren som finns i Skandinavien utifrån studier av Caribou. Miljöprövningsdelegationen anser vidare att förhållandena i skogslandet inte är jämförbara med förhållandena på kalfjäll eller andra öppna landskap. Miljöprövningsdelegationen bedömer, utifrån studierna, att det är rimligt att anta att rennärning kan samexistera med vindbruk, även om det inte kan uteslutas att rennärningen till delar försvåras inom området. Nyttjande av helikopter inom renskötelsen kommer, till exempel, inte att kunna ske inom vindparksområdet. Miljöprövningsdelegationen bedömer att villkor för verksamheten ska ta sin utgångspunkt i att näringarna i så hög grad som möjligt ska kunna samexistera.

Miljöprövningsdelegationen har inom ramen för provningen ingen möjlighet att besluta om ekonomisk ersättning för de förluster som rennärningen kan få. När det gäller övriga villkor som samebyn yrkat anser Miljöprövningsdelegationen att det är rimligt att föreskriva villkor avseende tillfälligt avbrytande av transporter vid påtaglig fara för påkörning och att spara vegetationsskikt så långt möjligt för att minimera förlusten av renbete. När det gäller hindermarkering föreskriver Miljöprövningsdelegationen i särskilt villkor att avskärmning av högentensivt ljus ska ske från samtliga verk inom parken. Miljöprövningsdelegationen anser det inte motiverat att samebyn ska ge sitt uttryckliga godkännande innan väg- och ledningsdragning eller att anläggnings- och nedmonteringsarbete ska ske efter samebyns explicita medgivande. Miljöprövningsdelegationen bedömer att ett samrådsförfarande med samebyn avseende hänsynstagande är tillräckligt. Miljöprövningsdelegationen menar vidare att det inte är möjligt att föreskriva att ljudnivån ska begränsas till högst 35 dB(A) inom område där Jiingevaerie sameby har renskötselrätt då ljudnivån alltid kommer att vara högre i direkt anslutning till vindkraftverken.

Miljöprövningsdelegationen föreskriver villkor under provotiden avseende hänsyn till rennärningen vid anläggnings- och byggnadsarbeten. Utredningsvillkor föreskrivs också avseende fortsatta studier under drift- och anläggningsfas för att kartlägga påverkan på rennärningen. Utredningen ska utmyнна i förslag till skyddsåtgärder, kompensationsåtgärder och förslag till slutliga villkor avseende rennärningen. Studierna ska genomföras i samråd med berörda samebyar. Med berörda samebyar avses de samebyar som verkar i eller i anslutning till området. Utredningen bör ta sin utgångspunkt i det förslag som rennäringens funktionen vid länsstyrelsen har arbetat fram.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att med de villkor som föreskrivits och med de åtaganden Bolaget gjort rörande försiktighet och varsamhet mot rennäringens intresset kan rennäring och vindkraftproduktion kring Ögonfågeln samverka.

Avvägning riksintressen

Vid konflikt mellan utpekade "jämbördiga" riksintressen ska en bedömning göras i det enskilda fallet. Om, för ett visst område, flera olika riksintressen står mot varandra har miljöprövningsdelegationen att ge företräde åt den markanvändning som på bästa sätt främjar en långsiktig hushållning med marken. Med utgångspunkt från miljöbalkens mål ska denna bedömning innefatta ekologiska, sociala, kulturella och samhällsekonomiska aspekter.

Att ett område har pekats ut som riksintresse för vindbruk får anses innebära att området bör skyddas från sådana förändringar som skulle förhindra ett utnyttjande för detta ändamål. Ett utpekande kan alltså hindra en etablering som är oförenlig med riksintresset. Det förhållande att området har utpekats som riksintresse för ett visst ändamål innebär dock inte något avgörande skäl att tillåta en sådan etablering.

Utpekandet kan emellertid utgöra underlag för den bedömning som ska göras enligt 3 kapitlet 1 § miljöbalken avseende vilken markanvändning som på lång sikt bedöms vara den lämpligaste från allmän synpunkt.

Av lagtexten i 3 kapitlet 1 § miljöbalken framgår att mark- eller vattenområden ska användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade. I förarbetena till miljöbalken framgår att möjligheten att samtidigt utnyttja ett område för olika ändamål alltid bör undersökas. Av kommentaren till bestämmelsen i 3 kapitlet 1 § miljöbalken framgår att det inte behöver vara frågan om att förhindra en viss verksamhet utan att ta ställning till verksamhetens närmare lokalisering inom området. Härigenom eller genom att det föreskrivs om skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått så kan erforderlig hänsyn tas till andra skyddsvärda intressen.

Det område som ansökan avser är till stor del utpekad som varande av riksintresse för såväl rennäring som vindbruk. Etableringen av vindkraft kommer utan tvekan att påverka förutsättningarna att bedriva rennäring i de områden som har pekats ut som riksintressen för rennäring. Från Jiingevarie sameby görs gällande att riksintresseutpekandena är oförenliga.

Inledningsvis måste konstateras att det inte finns någon mer djupgående erfarenhet av hur storskalig vindkraftsutbyggnad påverkar rennäringen, jämför nedan. Erfarenheterna från tidigare vindkraftsparker ger vid handen att själva byggskedet leder till att renarna avhåller sig från området men att renarna ganska snart efter färdigställt bygge återkommer till platsen och sedan inte nämnvärt störs av vindkraftverken. Ansökan avser etablering i skogsmiljö och området kommer att vara fortsatt beskogad. Områdets karaktär skogsmark kommer att bibehållas även om man självfallet kommer att se och höra vindkraftverk. Vindkraftverken kommer att placeras förhållandevis glest.

Jiingevarie sameby har i yttrande i ärendet anfört att intresset för rennäringen inte kan samexistera med vindbruk i området. Bolaget menar att verksamheterna kan samexistera. Miljöprövningsdelegationen menar att det måste avgöras om riksintressena kan förenas eller inte och om riksintressena inte är förenliga vilket riksintresse som ska ges företräde före det andra. Miljöprövningsdelegationen konstaterar att för den händelse de båda riksintresseutpekandena skulle vara att anse som oförenliga så bör vindkraftsintresset ges företräde framför rennäringensintresset. Miljöprövningsdelegationen menar dock att med de försiktighetsmått, utredningsvillkor mm som meddelats bör verksamheterna vara förenliga och kunna existera vid sidan av varandra.

Internationell rätt, Europakonventionen, Rennäringslagen mm
Jiingevarie sameby har bland annat som grund för hinder mot tillåtlighet hänvisat till renkötselrätten enligt rennäringslagen, Europakonventionen och olika rättskällor från den internationella rätten.

Inledningsvis konstaterar Miljöprövningsdelegationen att tillståndsprocessen enligt miljöbalken inte behandlar den civilrättsliga rådigheten över mark. Det är exempelvis inte ovanligt att ett täkttillstånd söks och erhålles på mark som ägs av annan eller belastas med nyttjanderätt som tillkommer annan än tillståndshavaren. För att kunna utnyttja tillståndet krävs då att tillståndshavaren tillförsäkrar sig rådighet över markområdet. Jämgövaerie samebys invändningar tar delvis sikte på att samebyn har en sådan förfoganderätt till marken att markägaren skulle vara förhindrad att utnyttja sin rätt till marken. Huruvida den särskilda rätt till marknyttjande som samerna har skulle innebära ett civilrättsligt hinder mot etableringen kan inte prövas inom ramen för miljöprövningen utan detta får ytterst avgöras av allmän domstol vid tvist.

Vad sedan avser renskötselrätten enligt rennäringslagen innebär den att den som är same får använda mark och vatten till underhåll för sig och sina renar. Renskötselrätten innebär att samerna får använda marken för renbete, jaga, fiska, ta virke och lavar m.m. Rätten bygger på urminnes hävd som betyder att någon använt marken så länge och så mycket att det uppstått en rättighet att använda den. Renskötselrätten är en stark rätt till marken som ändå måste stå i harmoni med markägarens rådighet över samma område. Den har ett egendomsskydd som i någon mån påminner om äganderätten och det krävs särskilda förfaranden enligt rennäringslagen för att få den att upphävas. Miljöprövningsdelegationen konstaterar att renskötselrätten enligt rennäringslagen endast kan upphävas på det sätt som stadgas i rennäringslagen. Miljöprövningsdelegationens beslut innebär inte att renskötselrätten som sådan påverkas utan den består, vid sidan av markägarens rätt, efter tillståndet på samma sätt som före tillståndets beviljande.

En tillämpning av proportionalitetsprincipen är komplicerad att göra. Ett hävdande av rennäringsintresset, som är ett allmänintresse, måste bedömas mot markägarens rätt att förfoga över sin egendom. Inskränkningen i samebys hävdade och ej ifrågasatta civilrättsliga rätt till marken måste dock även avvägas mot allmänintresset av klimatneutral energiproduktion. Även om samernas renskötselrätt består även efter tillståndet meddelats har ifrågasatts att den skulle påverkas på ett ingripande sätt. Miljöprövningsdelegationen bedömer dock att med de villkor mm som förskrivits kan rennäring fortsätta bedrivas i området. Vid tillämpning av den så kallade proportionalitetsprincipen bedömer Miljöprövningsdelegationen inskränkningen i samernas rätt så begränsad att allmänintresset av vindkraftproduktion och markägarens rätt till marken är förenliga.

Vad sedan gäller hänvisningarna till internationell rätt, framför allt artikel 27 i FN:s internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR) konstaterar Miljöprövningsdelegationen att ICCPR innehåller vissa formaliafrågor som inte avser egendomsskyddet och som måste beaktas även inom miljöprövningsprocessen. Internationella konventioner blir visserligen inte automatiskt en del av den

svenska rätten. Detta följer av den dualistiska princip som gäller enligt svensk rätt. Såväl sedvana som traktat kan dock göras till en del av den svenska rätten genom fördragskonform tolkning eller genom konstaterande av normharmoni. Svensk rätt anses vara i harmoni med ICCPR, jfr Ds 2001:10 s 31 ff.

Artikel 27 i ICCPR avser att tillförsäkra minoritetsgrupper särskilda rättigheter. Såvitt är aktuellt i ärendet bedömer Miljöprövningsdelegationen att artikel 27 i ICCPR framförallt handlar om att tillförsäkra samerna ett effektivt deltagande i en beslutsprocess som berör dem. Tre olika kriterier kan härvid uppställas; ett effektivt deltagande såtillvida att synpunkter från ursprungsfolket effektivt beaktas, att den traditionella näringen inte blir tillintetgjord genom verksamheten och att samrådsförfarandet inneburit ett positivt stöd för åtgärderna. Tillståndsprocessen enligt miljöbalken och den föregående översiktsplaneprocessen innehåller omfattande regler om samråd med berörda som sedermera sammanfattas i miljökonsekvensbeskrivningar. I ärendet har vidare upprättats en social konsekvensbeskrivning i enlighet med Sametingets riktlinjer som på ett acceptabelt sätt belyser påverkan på de samiska intressena. Härtill kommer det svenska systemet med riksintresseutpekanden även för den samiska näringens skydd samt en särskild statlig myndighet, Sametinget, som bevakar de samiska frågorna.

Sökandens villkorsförslag och detta tillstånds villkor, inklusive de utredningsvillkor som meddelats, säkerställer att de samiska intressena beaktas i processen och innebär att den samiska näringen inte kommer att påverkas i någon påtaglig omfattning. Miljöprövningsdelegationen konstaterar därför att Jiingevaeries invändningar inte hindrar att tillstånd meddelas.

Frågan om etableringens påverkan på rennäringen ska, enligt Miljöprövningsdelegationens beslut, närmare utredas under en prövotid. Skulle påverkan visas vara större än vad som nu kan förutses finns möjligheten att i ett senare skede förena beslutet med ytterligare villkor och kompensationsåtgärder för att reglera detta.

Miljö kvalitetsnormer och miljömål

Den ansökta verksamheten står inte i strid med någon miljö kvalitetsnorm. Verksamheten medverkar till att de nationella och regionala miljömålen rörande naturlig försurning, ingen övergödning och delmål under god bebyggd miljö om förnyelsebara energikällor kan uppnås.

Strand skydd

Inom strandskyddsområde får enligt 7 kap 15 § inte nya byggnader uppföras eller andra anläggningar eller anordningar utföras, om det hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt. Förbudet omfattar även grävningssarbeten eller andra förberedelsearbeten som utförs för byggnader, anläggningar eller anordningar enligt vad som tidigare sagts. Inte heller

får åtgärder vidtas som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter. Från strandskyddsreglerna kan dispens lämnas.

Från förbudet att bygga och utföra vissa anläggningar inom strandskyddsområde görs sedan i 7 kap 16 § undantag för verksamheter som omfattas av ett tillstånd enligt miljöbalken. Miljöprövningsdelegationen bedömer att undantaget från dispensplikten förutsätter att strandskyddsfrågan hanterats inom ramen för miljöprövningsprocessen i enlighet med vad som framgår av 21 kap 3 § och 19 kap 3 § miljöbalken.

Den del av Bolagets verksamhet som omfattas av strandskydd enligt 7 kap miljöbalken är uppförande av byggnader, såsom servicebyggnader mm och de anläggningar och anordningar som vindkraftverksbyggnad medför. Därtill kommer en hel del grävningsarbeten behöva utföras inom ramen för projektet i samband med byggnation, vägdragning och ledningsdragning inom vindkraftsparken. Byggnad av verksamheten kommer att ske i enlighet med det miljöprogram Bolaget tagit fram. Följs principerna i detta bör anläggandet kunna ske på ett sådant sätt att åtgärderna inte väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter. Vindkraftverken och andra anläggningar bör normalt inte avhålla allmänheten från tillträde men under delar av året då risk för iskast råder kan en viss allemansrättslig inskränkning bli aktuell.

Som särskilda skäl har sökanden anfört att de aktuella byggnaderna, anläggningarna och åtgärderna behövs för vindkraften, att det innebär bäst placering med hänsyn till en sammanvägd bedömning samt att placeringen bäst uppfyller miljöbalkens syfte enligt 1 kap 1 §.

Miljöprövningsdelegationen gör sammanfattningsvis bedömningen att Bolagets ansökan är förenlig med strandskyddsintressena och att de intressen som strandskyddet omfattar inte kommer att skadas om anläggningen uppförs i enlighet med de villkor som föreskrivs i detta beslut.

Landskapsbild och hinderbelysning

En storskalig utbyggnad av vindkraft innebär att landskapsbildningen kommer att förändras på ett markant sätt i området. Vindkraftverk måste av naturliga skäl placeras högt och fritt vilket innebär att de kommer att synas på relativt långa avstånd. Området är idag ett vidsträckt skogsområde varför en placering av vindkraftverk med hinderbelysning mm kommer att utgöra ett påtagligt och framförallt nytt inslag i landskapsbildningen. Det är emellertid svårt att utifrån praxis fastställa någon gräns för när en påverkan på landskapsbildningen håller sig inom det acceptabla och när landskapspåverkan är oacceptabel. Det är också svårt att objektivt ange vilket värde en förändrad landskapsbild bör ges i och med att det saknas tydliga kriterier och riktlinjer för en sådan bedömning. Landskapsbildskonventionen ger visserligen viss ledning men den har ännu inte trätt i kraft för svenskt vidkommande. Däremot är det flera faktorer som påverkar upplevelsen av vindkraftverkens ingrepp i landskapsbildningen bland annat på vilket avstånd vindkraftverken betraktas, vilken värdering betraktaren har till vindkraft

och vilken betydelse som betraktaren lägger i ett av vindkraft opåverkat landskap. Det råder dock inget tvivel om att den ansökta verksamheten kommer att medföra stor påverkan jämfört med de förhållanden som råder för närvarande. Allra störst påverkan kring Ögonfågeln bedöms byn Västvattnet få då platsen ligger nära parken och flesta av verken är synliga. Även byarna Näset och östra Sörviken bedöms få stor påverkansgrad. De ligger båda nära parken och omkring hälften av verken bedöms kunna bli synliga från dessa orter.

Miljöprövningsdelegationen anser att det finns anledning att uppmärksamma företeelsen kumulativ landskapsbildspåverkan. För närvarande sker samråd kring och prövning av ett stort antal parker i mellannorrland. Om denna utveckling fortsätter kommer det i framtiden bli allt vanligare att man från högt belägna öppna platser, på olika avstånd, ser flera vindkraftetableringar omkring sig i landskapet. Miljöprövningsdelegationen anser det vara att föredra att vindkraftetableringar sker samlat i större anläggningar än spritt på fler och mindre anläggningar. Miljöprövningsdelegationen ser därför positivt på att Bolaget samlar sina anläggningar till ett färre antal etableringar.

Frågan om hinderbelysning har självklart en stark koppling till landskapsbilden. Miljöprövningsdelegationen konstaterar att frågorna kring hinderbelysning varit mycket kontroversiella i flera av Bolagets ansökningar. Flera kommuner har pekat på störningarna från hinderbelysningen som ett stort problem.

Det kan konstateras att det är Transportstyrelsen som avgör vilka krav som ska eller bör ställas på hinderbelysningen. Transportstyrelsens regler är motiverade av flygsäkerheten. Enligt Luftfartstyrelsens, nuvarande Transportstyrelsen, föreskrift LFS 2008:47, §§ 13 och 14, ska ett vindkraftverk som inklusive rotor i dess högsta läge har en höjd av 45-150 m över underliggande mark- eller vattenyta markeras med vit färg under dager samt med blinkande medelintensivt rött ljus under skymning, gryning och mörker. Vindkraftverk som inklusive rotorn i dess högsta läge har en höjd av 150 m eller högre ska markeras med vit färg enligt ovan samt med blinkande vitt högintensivt ljus under skymning, gryning och mörker. I mörker får ljuset reduceras. Ljuset bör också synkroniseras. Transportstyrelsen kan dock i det enskilda fallet besluta om ytterligare markering än vad som följer av föreskriften. Transportstyrelsen kan vidare enligt 33 § i föreskriften meddela undantag från skyldigheten att utmärka vindkraftverk och vindkraftparker med hindermarkering.

Det är inte möjligt att förutsäga hur Transportstyrelsen slutligen skulle komma att ställa sig vad gäller hindermarkering i det aktuella området. I den fortsatta bedömningen utgår Miljöprövningsdelegationen från att hinderbelysning kommer att ske i enlighet med föreskriftens 13 och 14 §§, det vill säga i enlighet med föreskriftens huvudregel.

Ragunda, Strömsunds och Sollefteå kommuner har hanterat frågan om verkens höjd och frågorna kring hinderbelysning olika i sina fördjupade översiktsplaner, i sina yttranden i ärendena och i de kommunala tillstyrkandebesluten. Miljöprövningsdelegationen anser att frågan om vindkraftverkens höjd och påverkan av hinderbelysning måste bedömas samlad.

Bolaget har genom en datasimulering redovisat hur markering med hinderbelysning med högintensiva vita ljus respektive röda medelintensiva ljus skulle komma att se ut. Ljusen har avskärmats i enlighet med Transportstyrelsens föreskrift vilket innebär att skenet från ljuset inte direkt kan ses på ett avstånd från verket understigande 5 000 meter, förutsatt att betraktaren befinner sig i samma nivå som vindkraftverkets fundament.

Bolaget har i sin ansökan utgått från att vindkraftverk med en total höjd av högst 172,5 meter ska användas. Detta innebär således att högintensiva vita hindermarkeringsljus skulle komma att behöva sättas upp. Bolaget har på fråga från Miljöprövningsdelegationen förklarat att en begränsning till 150 meter i höjd på vindkraftverken skulle leda till bortfall av cirka femton procent av vindenergiproduktionen samtidigt som sju procent av byggkostnaden skulle sparas.

Om vindkraftparken byggs med verk som är 150 meter eller lägre ska utmärkning ske med röda medelintensiva ljus. Även dessa bedömer Miljöprövningsdelegationen kunna medföra betydande olägenheter för närboende. Vid en bedömning av skillnaderna i störning mellan det vita hindermarkeringsljuset och det röda medelintensiva ljuset anser Miljöprövningsdelegationen det inte motiverat att genom villkor föreskriva att vindkraftverken inte får byggas högre än 150 meter. Riktlinjerna i Strömsunds och Ragunda kommuners översiktplaner bör därför inte upprätthållas.

Trots att påverkan, definierat som förändring, av landskapet förväntas bli påtaglig bedömer Miljöprövningsdelegationen att den nytta som projektet kan antas medföra klart överväger nackdelarna och att det inte föreligger hinder att meddela tillåtlighet ur ett övergripande landskapsbildsperspektiv. Miljöprövningsdelegationen bedömer dock att tillståndet bör förenas med villkor avseende hinderbelysning för att minimera påverkan.

Vindkraftverken ska förses med hindermarkering enligt Transportstyrelsens anvisningar. Detta regleras i LFS 2008:47 varför inget särskilt villkor föreskrivs i detta beslut avseende att hindermarkering ska utföras.

Av föreskriften framgår att högintensiva ljus ska avskärmats så att de inte träffar samlad bostadsbebyggelse närmare än 5 kilometer från vindkraftverken. Bolaget har i sitt förslag till villkor angett att avskärmningen ska gälla vid bostadsbebyggelse (inte enbart samlad bo-

stadsbebyggelse). Miljöprövningsdelegationen är av uppfattningen att avskärmning ska utföras vid all bostadsbebyggelse samt för samtliga verk som förses med högintensivt ljus i parken. På detta sätt minskar även risken för störningar inom parken, t ex i förhållande till rennärningen.

För att ytterligare begränsa störningarna från hinderbelysningen bör Bolaget noga utreda och klarlägga vilka vindkraftverk i vindkraftparkens yttre kant som bör förses med högtintensivt ljus. Det bör därmed vara möjligt att ytterligare begränsa störningarna från hinderbelysningen.

Enligt allmänna råd till LFS 2008:47 bör om möjligt blinkande ljus även synkroniseras med närliggande föremål för att minska störningen på omgivningen. Miljöprövningsdelegationen menar att detta ska göras åtminstone för samtliga verk inom parken och om möjligt även med blinkande föremål i omgivningen där hindermarkeringen kan ses i ett sammanhang.

I föreskriften (LFS 2008:47) anges vidare att reducering av ljusstyrkan får utföras i enlighet med vad som anges i bilaga 4. Bolaget har vid de offentliga sammanträdena angett att ljusen ska dimmas nattetid och Miljöprövningsdelegationen ser därför inget hinder att föreskriva detta villkor avseende reducering av ljusstyrka i enlighet med villkoret för att minimera störningen på omgivningen.

Sammantaget gör Miljöprövningsdelegationen bedömningen att olägenheter i form av ljus från hinderbelysning i den färdigställda vindkraftparken inte medför oacceptabla konsekvenser utifrån de villkor som föreskrivs i detta beslut samt de åtaganden som Bolaget gjort. Tillståndet medger byggande av vindkraftverk med en totalhöjd om högst 172,5 meter. För den händelse Bolaget skulle välja vindkraftverk som enbart kräver medelintensiva röda hindermarkeringsljus ska motsvarande åtgärder vidtas för att minska störningarna.

Fågelliv

Av Bolagets fågelinventeringar framgår att kungsörn har observerats utanför området kring Ögonfågeln. Inom reviret har tre boplatser identifierats var av den närmsta ligger ca 2,3 km från närmsta verk inom Ögonfågeln medan de övriga två ligger mer än 10 km från parken.

Kungsörn finns upptagen i EU:s fågeldirektiv (79/409/EEG). Detta innebär att kungsörnen förväntas ges behövligt skydd. Kungsörn finns även upptagen på rödlistan under kategorin Missgynnad. Kungsörnstammen har under många år minskat men under de senare åren märks en viss uppgång av kungsörnsstammen. För närvarande finns endast begränsad erfarenhet från påverkan på kungsörn från storskalig vindkraftsetablering i skogslandet.

Miljöprövningsdelegationen anser att det föreligger risk för skada på den lokala befintliga kungsörnsstammen eftersom det inte kan uteslutas att kungsörnarna kommer att flyga in i vindkraftsparken. Det är därför trots föreskrivna försiktighetsmått och av de av Bolaget lämnade åtagandena rimligt att utgå ifrån att kungsörnsstammen kommer att reduceras vid en vindkraftsutbyggnad. Miljöprövningsdelegationen bedömer dock att denna påverkan inte kommer att påverka kungsörnsstammen nationellt eller regionalt.

I egenkontrollprogrammet ska tydligt anges på vilket sätt kunskapsuppbyggnaden kommer att ske. Ett program för eftersök av kollisionsdödat vilt bör också ingå. Miljöprövningsdelegationen är av uppfattningen att eftersök ska ske med hund inom en fastställd yta i vindkraftsparken. Allteftersom kunskapen ökar om förhållandena i området samt hur fåglar påverkats ska förslag till åtgärder lämnas i samband med den årliga redovisning som ska skickas till tillsynsmyndigheten.

Störning under häckningsperioden ska minimeras. Bolaget har i ansökan redovisat skyddsåtgärder i samband med byggtiden. En annan aspekt är hinderbelysningens bländande effekt. För att minska riskerna för kollisioner med vindkraftverk bör varje enskilt verk med hinderbelysning utrustas med maximal avskärmning enligt vad som är möjligt enligt lagstiftningen. Bolaget har åtagit sig att inom parken gräva ned elkablarna längs vägarna. Luftledning utaför parkerna kommer att vara utförda med hängisolatorer. För att minska risken för kollision och förhindra strömgenomföring bör bästa möjliga teknik användas och ett särskilt villkor föreskrivs för detta.

Bolaget bör långsiktigt förstärka skyddet för rovfågel i området. Exempelvis kan alternativa bon i kraftiga tallar eller klipphyllor byggas. Arbetet med detta och andra kompensationsåtgärder bör ske i samarbete med tillsynsmyndigheten och berörda ornitologiska föreningar. Detta är en möjlighet till kompensation för ökad dödlighet och lägre reproduktionsförmåga som kan bli följden av vindkraftsetableringarna. Miljöprövningsdelegationen menar därför att ett utredningsvillkor om kompensationsåtgärder behövs.

Eftersom det är 2,3 km till närmsta örnbo anser Miljöprövningsdelegationen att det inte finns skäl för provisoriska villkor vad gäller skyddsavstånd under utredningstiden. Däremot anser Miljöprövningsdelegationen att Bolaget ska utreda påverkan på rovfåglar i övrigt.

Buller

Miljöprövningsdelegationen anser att det är viktigt att vindkraftanläggningen bedrivs utan olägenhet av buller för boende i de bostads- och fritidshus som finns kring vindparken. Miljööverdomstolen har i dom M 9282-02 fastlagt att den ekvivalenta ljudnivån 40 dB(A) bör innehållas under hela dygnet för bostäder som ligger i anslutning till vindkraftverk. Vidare har miljööverdomstolen i M 1303-07, M 3792-

07 samt M 5069-06 kommit fram till att begreppet riktvärde ska ersättas av termen begränsningsvärde. Villkoret måste också utformas på ett annat sätt än som tidigare var brukligt vad gäller kontroll- och mätmetod. Miljöprövningsdelegationen föreskriver således ett villkor som reglerar inom vilka begränsningsvärden verksamheten får bedrivas och att kontroll av detta villkor ska ske så snart det skett förändringar i verksamheten som kan påverka bullernivån eller om det framkommit berättigade klagomål på buller från verksamheten. Tillsynsmyndigheten i samråd med verksamhetsutövaren avgör vad som är berättigade klagomål.

Enligt vad Miljöprövningsdelegationen erfar kan det generellt i driftsfasen vara svårt att mäta upp buller i fält då faktorer såsom vindstyrka, vindriktning, temperatur, atmosfärsskiktning, vegetation mm påverkar resultatet. Miljöprövningsdelegationen anser att bolaget i förslag till kontrollprogram bör ta fram och testa lämplig mätmetod för att erhålla den mest optimala mätmetoden inkl mätfrekvens för de aktuella boendeförhållandena som finns kring vindparken.

Med anledning av att det är fler bullerkällor i bygg- och återställningskedet än i driftskedet föreskriver miljöprövningsdelegationen två bullervillkor som Bolaget har att följa.

Skuggor

Miljööverdomstolen har i mål M 3554-02 tagit ställning till att Boverkets riktlinjer, om att faktiska skuggtiden på en störningskänslig plats får vara högst åtta timmar per kalenderår, är tillämpliga vid prövning av vindkraftverk. Av domskälen framgår att åtgärder ska vidtas när den förväntade faktiska skuggtiden på störningskänslig plats överstiger åtta timmar per år.

Bolaget har föreslagit ett villkor av innebörd att uteplatser eller ett område om 5 x 5 meter intill befintliga bostadshus inte får belastas med skugga från verkens roterande rotorblad under mer än åtta timmar per kalenderår, dock som mest 30 minuter per dag. Av skuggutredningen framgår att inget bostads- eller fritidshus kring vindkraftparken kan bli stört av skuggor. Miljöprövningsdelegationen anser därmed att skuggutbredningen inte behöver regleras i villkor.

Bolaget har åtagit sig att antireflexbehandla vindkraftverkens rotorblad. Miljöprövningsdelegationen bedömer att detta åtagande är tillräckligt för att minimera störningen avseende reflexer och föreskriver därför inget särskilt villkor avseende detta.

Friluftsliv

Friluftslivet inom området består främst av jakt, fiske, och till viss del vandring och skoteråkning. För att kunna anlägga vindkraftverk och driva verksamhet vid Ögonfågeln måste Bolaget ha en överenskommelse med berörda fastighetsägare angående åtkomst till marken. Avseende jakt bedömer Miljöprövningsdelegationen att etablering av

vindkraft troligen inte kommer att påverka tillgången på vilt annat än under byggfasen. Jakt bedöms även fortsättningsvis kunna bedrivas men rekreativvärdet av jakten kommer sannolikt att minska. Om och i så fall i vilken utsträckning jakt kommer att bedrivas åtminstone i vindkraftparkens centrala delar är osäkert. För den händelse en vindkraftsetablering skulle medföra att jakt helt upphör och att detta skulle leda till att älgstammen i ett område skulle bli så stor att den medför trafik- eller skogsskadeproblem av större omfattning skulle detta kunna sägas påverka ett allmänintresse men i det aktuella fallet bedömer Miljöprövningsdelegationen att etableringen omfattar ett så litet område att några sådana effekter inte kan befaras.

Det kommer även fortsättningsvis att vara möjligt att utöva de idag inom området vanligast förekommande friluftaktiviteterna. Området kommer efter byggfasen att vara tillgängligt för fiske, bär- och svamplockning, skoteråkning mm. Dock kan etableringen av vindkraftverk förväntas innebära att människor inte kommer att vara benägna att utöva aktiviteter inom området i samma utsträckning som förut. Orsaker till detta kan dels vara den förändrade upplevelsen av området dels rädsla för risker med iskast etc. För Miljöprövningsdelegationens bedömning avseende risker och motiv till särskilt villkor angående detta, se nedan, under rubrik Risker.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att etableringen av vindkraft vid Ögonfågeln inte kan förväntas medföra en sådan påverkan på viltet att detta utgör hinder för etableringen och att påverkan på friluftslivet i övrigt inte utgör hinder att tillåta verksamheten.

Arbets- och tidsplan

För att kunna bedriva en effektiv tillsyn är det angeläget att tillsynsmyndigheten har kännedom om olika skeden i uppbyggnaden av vindkraftparken. En arbets- och tidsplan utgör ett bra underlag för tillsynen. En sådan plan ska enligt Miljöprövningsdelegationen lämnas till tillsynsmyndigheten i god tid, och senast en månad, före det att byggnations- och/eller anläggningsarbetena påbörjas.

Vägar, ledningsdragningar m m

Eftersom placeringen av uppläggnings- och uppställningsytor, teknikbyggnader och dragningen av vägar och ledningar berör flera motstående intressen är det även lämpligt att, såsom Bolaget föreslagit i villkor 6, föreskriva om ett samrådsförfarande enligt Bolagets förslag till dragningar och placeringar. Miljöprövningsdelegationen menar att förslaget ska föregås av samråd med berörd sameby. Samebyn får på så sätt möjlighet att bevaka sina intressen genom att samråda om frågan. Miljöprövningsdelegationen är dock inte av den uppfattningen att det är nödvändigt, att som Jiingevaerie sameby framför i sitt yttrande, att dragning av vägar och elledningar ska föregås av deras uttryckliga godkännande. Miljöprövningsdelegationen anser däremot att det är rimligt att Bolagets förslag ska lämnas till tillsynsmyndigheten för godkännande minst en månad innan anläggningsarbetena påbörjas.

Miljöprogram

Bolaget har i samband med ansökan upprättat ett preliminärt miljöprogram där de miljöprinciper och riktlinjer som ska gälla för entreprenör och beställare under anläggningsfasen. I programmet redovisas vissa av de åtaganden som Bolaget gjort och åtgärder för att uppfylla dessa. Miljöprogrammet måste emellertid revideras och anpassas bland annat till föreskrivna villkor i detta beslut. Övriga frågor som behöver förtydligas i miljöprogrammet är exempelvis utformning av sedimentationsfällor och åtgärder för att minska damning och vibrationer. Det reviderade miljöprogrammet ska redovisas till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter att detta tillstånd tagits i anspråk.

Risker

Det är sällsynt att rörliga delar kastas iväg från vindkraftverk eller att vindkraftverk faller omkull. Miljöprövningsdelegationen förutsätter dock att den teknik som finns, och eftersom blir tillgänglig, för att tidigt identifiera obalans eller vibrationer i ett vindkraftverk till exempel till följd av materialutmattning kommer att nyttjas inom anläggningen och att frågan kan lösas inom ramen för verksamhetens egenkontroll. Nedisning av torn och vingar kan uppkomma under vissa meteorologiska förhållanden. Detta kan medföra att is faller ned från verken eller att is kastas iväg från verken. Ispåbyggnad är framförallt ett problem i fjällvärlden och på den aktuella platsen bedömer Miljöprövningsdelegationen risken för ispåbyggnad vara mindre.

I stora delar av Sverige bedöms det i allmänhet årligen föreligga förutsättningar för maximalt en vecka med ispåbyggnad. Denna bedömning torde även kunna gälla som en generell utgångspunkt för den aktuella etableringen.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att i vilken utsträckning nedisning uppkommer på ett enskilt verk är beroende av de lokala förutsättningarna. Vindkraftverken avses dock placeras i ett område där relativt få människor rör sig och Miljöprövningsdelegationen gör mot bakgrund av ovanstående att nedisning av vindkraftverk och därtill hörande nedfall av is eller kast av is inte är ett större problem och inte utgör hinder för tillåtlighet. Ett sedvanligt villkor om uppsättande av varningsskyltar bör dock föreskrivas.

Vindkraftområdet kommer att hållas tillgängligt för allmänheten för att bedriva jakt, fiske och övrigt friluftsliv. Miljöprövningsdelegationen anser därför att det är viktigt att allmänheten effektivt informeras om de risker som det kan medföra att befinna sig inom området.

Det bör även upprättas ett kontrollprogram i syfte att klarlägga i vilken utsträckning nedfall av is och kast av is kan förekomma samt var inom området detta kan förväntas ske. Det bör även klarläggas under vilka delar av året som denna problematik kan förekomma.

Återställning

Bolaget anger att vid en framtida avveckling av anläggningen kommer allt material, inom ekonomiskt försvarbara gränser, att återvinnas. Fundamenten ska tas bort ned till ca en m under markytan. Vägar och elkablar lämnas kvar och på anläggningsytor planeras jord.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att återvinning av material bör ske så långt det är möjligt, vilket även kan innefatta kablar i mark. Det är dock viktigt att göra en bedömning av värdet av återvinning av material mot de ingrepp detta medför på miljön. Det är även viktigt att beakta störningarna för motstående intressen, framförallt rennärigen. Anläggandet av vägar är ett så pass permanent ingrepp att ett fullständigt återställande av markområdena kan vara svårt. Risk kan finnas att borttagande av vägar i sig även kan medföra en betydande negativ miljöeffekt. När verken tagits ur drift kan vägarna även utgöra en tillgång för bl.a. pågående skogsbruk och allmänhetens åtkomst till området.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att erfarenheten från nedmontering och återställning av vindkraftanläggningar inte finns idag samt att tiden för när återställningsåtgärderna blir aktuella ligger långt fram i tiden. Detta gör att kunskapsläget kommer att förbättras om vad en återställning av en vindkraftanläggning bör omfatta. Miljöprövningsdelegationen anser att återställningsåtgärderna ska behandlas utifrån de erfarenheter och den kunskap som finns när återställningsåtgärderna blir aktuella. En anmälan som redogör för de återställningsåtgärder som bedöms lämpliga och rimliga ska därför lämnas till tillsynsmyndigheten när anläggningen, eller delar av denna, tas ur drift. Om Bolaget har för avsikt att inte återställa delar av anläggningen när den tas ur drift ska skälen till detta anges i anmälan. Bland de återställningsåtgärder som särskilt ska beröras i anmälan är, nedmontering av verk och elledningar, återställning av vägar, vägdiken och sprängningschakt, återställning av vegetation samt återvinning av material. Ett villkor i enlighet med detta bör därför föreskrivas.

Verkställighet

Bolaget yrkar att det ska medges verkställighetsförordnande. I yttrandet från Jiingevaerie sameby framkommer invändningar mot att verkställighetsförordnande lämnas. Bolaget redovisar i sitt bemötande de skäl som ligger till grund för sitt yrkande.

Miljöprövningsdelegationen har genom villkor föreskrivit försiktighetsmått som innebär att särskild hänsyn ska tas till rennärigen under vinterhalvåret. Härigenom har Bolaget ålagts inskränkningar i möjligheten att arbeta stora delar av året vilket talar för att Bolaget bör få möjlighet att påbörja arbetet för att hinna slutföra arbetena inom rimlig tid. Till detta bör läggas det stora allmänintresset av att klimatneutral energiproduktion kommer till stånd utan alltför stora fördröjningar. Bolagets verkställighetsyrkande har begränsats till att avse

nedtagning av skog för anläggande av vägar och vägarbeten. Vad gäller vägbyggnationen inom området bedömer Miljöprövningsdelegationen att skälen att meddela verkställighet ska ses i jämförelse med vilka regler som annars gäller för byggnationer i skogsmark. I första hand ska befintliga vägar användas vilket innebär att arbetena i första hand kommer att handla om vägförstärkningar mm.

Vägbyggnationen och skogsavverkningar i skogsmark fordrar normalt inte tillståndsprövning utan det som gör åtgärderna prövningspliktiga är sammanhanget med vindkraftsprojektet. Verksamheten har till stor del stöd i kommunens översiktsplan. Sammantaget bedömer Miljöprövningsdelegationen att verkställighet i enlighet med Bolagets bemötande av den 10 november 2009 kan beviljas såvitt avser vägbyggnation och skogsavverkning. Yrkandet om byggande av enstaka fundament lämnas utan bifall. Åtgärderna bör dock inte få påbörjas innan en begränsad säkerhet ställts för sådana återställningsåtgärder som kan behöva vidtas om anläggningen inte tas i drift.

Igångsättningstid

Bolaget har yrkat på en igångsättningstid på sju år från det att beslutet vunnit laga kraft. Vad Bolaget avser med sju års igångsättningstid har vid det offentliga sammanträdet angetts vara att byggnationen i alla delar påbörjats. Miljöprövningsdelegationen menar att det är mer ändamålsenligt att föreskriva en igångsättningstid på tre år inom vilket verksamheten tagits i anspråk exempelvis genom att anläggningsarbeten påbörjats. Om igångsättningstiden behöver förlängas och skäl finns för detta kan igångsättningstiden enkelt förlängas.

Ekonomisk säkerhet

Det finns i dagsläget ingen fast praxis vad gäller frågan om ett tillstånd till en vindkraftanläggning bör förenas med säkerhet. I något fall har en säkerhet om 1,3 miljoner kronor per vindkraftverk fastställts. I andra fall har inte säkerhet ställts eller ens uppmärksamats i prövningen. Krav på obligatorisk säkerhet finns för närvarande vad gäller miljöbalksprövning av täkter och deponier. I annan prövning enligt miljöbalken kan krav på säkerhet föreskrivas om skäl därför föreligger. Krav på säkerhet bör dock inte föreskrivas slentrianmässigt utan bör grunda sig på ett konkret behov av säkerställande av återställningsåtgärder. Vindkraft är en verksamhet som kännetecknas av att vindkraftverken har en begränsad ekonomisk livslängd. När den är till ända återstår endast en återställningskostnad. Det kan av det skälet finnas anledning att säkerställa återställningskostnaderna.

I ärendet har Bolaget föreslagit att frågan om säkerhet ska delegeras till tillsynsmyndigheten och att säkerhet ska fastställas av tillsynsmyndigheten om femton år. Alternativt föreslås att frågan om säkerhet ska avgöras efter en prövotid. Med tanke på det spann inom vilket säkerhet har fastställts i andra ärenden anser Miljöprövningsdelegationen det olämpligt att överlämna frågan om säkerhetens belopp och form till tillsynsmyndigheten. Miljöprövningsdelegationen anser att en

delegation av fastställande av säkerhet inte är en sådan fråga av mindre betydelse som bör delegeras till tillsynsmyndigheten. Det är också olyckligt att helt överlämna frågan om behov av återställning och kostnaden för detta till Bolagets bedömning genom ett prövotidsförordnande. Frågan om säkerhet bör beslutas av tillståndsmyndigheten inom ramen för prövningen.

Ett krav på att redan nu ställa säkerhet genom en bankgaranti skulle leda till orimligt stora kostnader för Bolaget utan motsvarande nytta för samhälle eller miljö. En välavvägd metod för ställande av säkerhet är enligt Miljöprövningsdelegationens uppfattning att successivt låta Bolaget avsätta medel på spärrat bankkonto och pantförskriva dessa till säkerställande av kommande återställningskostnader. Miljöprövningsdelegationen anser det inte oskäligt att Bolaget på detta sätt tvingas avsätta åtminstone delar av återställningskostnaden i en kontrollerad form. För att inte Bolag och tillsynsmyndighet ska få stora administrativa bördor bör ställande av säkerhet ske vid tre tillfällen. En sådan säkerhet bör vara gemensam för hela vindkraftsparken.

Miljödomstolen har i rättsfallet MD 4023-09 konstaterat att successivt ställande av säkerhet inte bör användas för verksamheter som vindkraft, där återställningsbehovet inte uppkommer successivt som i exempelvis en bergtäkt. Miljöprövningsdelegationen delar inte detta synsätt. En stor del av återställningskostnaderna för en bergtäkt uppkommer när verksamheten påbörjas. Kostnaderna för återställning är heller inte linjär i förhållande till det utbrutna materialet. När halva den tillståndsgivna volymen är utbruten uppgår återställningskostnaderna till i stort sett samma belopp som när verksamheten sedermera är avslutad. Om verksamheten försätts i konkurs och det återstår mycket material att bryta är sannolikheten för att en annan verksamhetsutövare vill överta verksamheten god. När materialet däremot är utbrutet finns inget incitament för annan att överta verksamheten.

Det förhåller sig på samma sätt vid vindkraft. Om verksamheten skulle försättas i konkurs under verksamhetens första år är sannolikheten god för att en annan exploitör övertar verksamheten. Priset på verksamheten sätts då efter vad den kan generera i intäkter och vilka framtida kostnader den medför. Det är därför viktigt att säkerställa att säkerheten ställts innan den faktiska återställningen ska genomföras. Den ekonomiska livslängden för ett vindkraftverk kan beräknas till 25 – 30 år. Om säkerhet ställs successivt och hela säkerheten ställts innan vindkraftsparken hunnit bli äldre än tjugo år bör säkerheten anses betryggande. För att möjliggöra ett ändamålsenligt återställningsarbete bör säkerheten ställas för varje verk men kunna tas i anspråk vid återställning av vindkraftsparken i dess helhet.

Det är svårt att ha någon uppfattning om kostnaden för nedmontering av vindkraftverken någon gång i framtiden. I en rapport från Föreningen Svensk Vindenergi har kostnaden bedömts till 700 000 kronor. Bedömningen avser ett fåtal verk och inte som i det aktuella fallet

sammantaget omkring 450 vindkraftverk. Rapporten behandlar också långtgående återställningsåtgärder. Miljöprövningsdelegationen anser inte att det finns anledning att säkerställa alla återställningsåtgärder. Utifrån detta, och med beaktande av de krav på säkerhet som ställts i andra prövningar fastställer Miljöprövningsdelegationen säkerhetsbehovet till 300 000 kronor per vindkraftverk. Säkerheten ska ställas med lika stora belopp det tionde, femtonde och tjugonde året efter det att tillståndet tagits i anspråk. Säkerheten ska ställas i form pantförskrivning av medel på spärrat bankkonto eller borgensåtagande från kreditinrättning. Föreligger behov av omprövning av säkerheten under tillståndstiden kan detta hanteras inom ramen för tillsynen.

För att säkerställa återställning om verksamhetsutövaren skulle komma på obestånd under byggtiden bör en begränsad säkerhet om 500 000 kronor ställas. Säkerheten ska ställas innan tillståndet tas i anspråk och säkerheten ska gälla intill dess vindkraftparken tagits i drift.

Tidsbegränsning

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att ett tidsbegränsat tillstånd visserligen kan leda till en omprövning med skärpta krav på t.ex. bästa teknik, om verksamheten ska fortsätta när tillståndet löper ut. Vindkraft är emellertid en verksamhet där teknikutvecklingen varit särskilt påtaglig de senaste tiotalet år. Allt talar för att denna teknikutveckling kommer att fortsätta. Ett tidsbegränsat tillstånd kan därför leda till att Bolaget under tillståndets avslutande tid inte gör investeringar som kan leda till en effektivare energianvändning och bättre miljöteknik som medför mindre störningar.

Miljöprövningsdelegationen har valt att förena tillståndet med krav på säkerhet som ska ställas vid tre skilda tillfällen under tillståndstiden. Om Bolaget investerar i anläggningen under tillståndstiden leder detta till att den ekonomiska livslängden på anläggningen ökar. Bolaget kan då, med stöd av 24 kap 8 § miljöbalken, ansöka om ändring av villkor och senarelägga tidpunkterna för säkerhetens ställande. Härigenom skapas incitament för investeringar i anläggningen som i sin tur leder till en effektivare energiutvinning och därigenom ett effektivare nyttjande av området. Huvudregeln avseende miljöfarlig verksamhet är dessutom att tillstånd ska lämnas för en obegränsad tid. Tidsbegränsande tillstånd bör användas för särskilt miljöstörande verksamhet och på platser där konkurrerande markanvändningsanspråk kan förväntas. Miljöprövningsdelegationen anser sammantaget att skäl för tidsbegränsning av tillståndet inte föreligger.

Uppstår ett behov av teknikutveckling under tillståndets löptid kan detta åstadkommas inom ramen för tillsynen genom omprövning av villkor på tillsynsmyndighetens initiativ.

Miljöprövningsdelegationens sammanfattande bedömning

Bolaget har genom sin ansökan och miljökonsekvensbeskrivning visat att man har den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens art och omfattning för att kunna bedöma och förstå samt därigenom förebygga, hindra eller motverka de skador och olägenheter som verksamheten kan orsaka på människors hälsa och miljön. Bolaget har även visat vilka effekter verksamheten kan antas medföra på hushållningen med mark och vatten, hur miljöbalkens mål uppfylls samt hur den fysiska miljön i övrigt påverkas.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att de av Bolaget gjorda åtaganden och de villkor som föreskrivs i detta beslut utgör tillräckliga försiktighetsmått för att tillstånd ska kunna lämnas. Mot bakgrund av miljöbalkens mål i 1 kap 1 § och de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap gör sammanfattningsvis Miljöprövningsdelegationen den bedömningen att tillstånd kan lämnas för verksamheten.

SÄRSKILDA UPPLYSNINGAR

Miljöprövningsdelegationen erinrar om att meddelat beslut enligt miljöbalken inte befriar tillståndshavaren från skyldighet att iaktta vad som i övrigt föreskrivs om den anläggning eller verksamhet som avses med tillståndet.

Bolaget ska, i enlighet med 26 kap 19 § miljöbalken, fortlöpande planera och kontrollera verksamheten för att motverka eller förebygga olägenheter för människors hälsa eller miljön samt i övrigt iaktta vad som sägs i förordningen (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll.

Bolaget ska vidare, i enlighet med 26 kap 21 och 22 §§ miljöbalken, till tillsynsmyndigheten lämna de uppgifter och handlingar som behövs för tillsynen samt bekosta eller utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen. Enligt förordningen (1998:940) om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken ska avgift betalas årligen av den som bedriver miljöfarlig verksamhet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Se bilaga 1.

BESLUT OM KUNGÖRELSEDELGIVNING

Miljöprövningsdelegationen beslutar, med stöd av 16 § delgivningslagen, att delge beslutet genom kungörelse som inom tio dagar från detta beslut ska vara infört i Östersundsposten, Länstidningen och Tidningen Ångermanland. Delgivning anses sedan ha skett på tionde dagen efter dagen för detta beslut. Beslutet hålls tillgängligt på miljöprövningsdelegationens kansli vid Länsstyrelsen i Jämtlands län och hos respektive aktförvarare på Ragunda, Strömsunds och Sollefteå kommuner.

Miljöprövningsdelegationens beslut i ärendet har fattats av Miljöprövningsdelegationens ordförande Lars Nyberg och sakkunnig Monica Eurenus. Föredragande i ärendet har varit miljöskyddshandläggare Cecilia von Platen.

Lars Nyberg

Monica Eurenus

Delgivning:

Kungörelsedelgivning

Bilaga:

Bilaga 1: Hur man överklagar.

Kopia (med bilaga och kungörelse) till:

Fröberg och Lundholm AB, Strandvägen 7 B, 114 56 Stockholm

Naturvårdsverket, Rv, Ebbe Adolfsson, 106 48 Stockholm

Kammarkollegiet, Box 2218, 103 15 Stockholm

Transportstyrelsen

Ragunda kommun, Bygg- och miljönämnden,

Strömsunds kommun, Miljö- och byggnämnden

Sollefteå kommun, Samhällsbyggnadsnämnden, 881 80 Sollefteå

Länsstyrelsen i Västernorrlands län

Jiingevaerie Sameby; Ombud Gärde Wesslau Advokatbyrå, Kungstorget 2, 411 17 Göteborg

Ohredahke sameby

Svenska Samernas Riksförbund, Box 90, 981 22 Kiruna

Sametinget

MPD; Monica Eurenus